

Háskóli Íslands
Hugvísindadeild
Skor þýsku og Norðurlandamála

Danskfaget ved Háskóli Íslands
1915-1980

Ritgerð til M.A.-prófs

Valgerður Einarsdóttir

Kt.: 280249-7699

Leiðbeinandi: Auður Hauksdóttir

September 2006

DANSKFAGET VED HÁSKÓLI ÍSLANDS 1915-1980

Indledning 4

I. Teorier om sprogundervisning 7

Indledning 7

A. Dansk som modersmålsfag på højt niveau 7

1. Danskundervisningen ved Institut for Nordisk Filologi Københavns Universitet 7
2. Litteraturens rolle i modersmålsundervisningen 11
3. Dannelsestendenser i sprogundervisningen 12
4. Undervisning og pensum 13
5. Nye tendenser i modersmålsundervisningen i 60'erne 14

B. Undervisningsmetoder og fremmedsprogsundervisning 16

1. Grammatik- og oversættelsesmetoden 16
2. Den direkte metode 17
3. Den audiolingvale metode 18
 - 3.1. Sproglaboratoriets metodik 19
4. De kommunikative metoder 19

Sammenfatning om sprogundervisningen 20

II. Islands tilknytning til Danmark og oprettelsen af Islands Universitet 22

1. Islands tilknytning til Danmark 22
2. Oprettelsen af Háskóli Íslands 23
3. Det Filosofiske Fakultet. Undervisningsfagene 24

III. Danskfaget ved Islands Universitet 1915-1980 26

A. Perioden 1915-1946 26

Indledning 26

1. Den første danskundervisning ved Islands Universitet 26
2. Holger Wiehe, mag.art. Udsendt dansk lektor 1915-1919 28
 - 2.1. De studerende 28
 - 2.2. Undervisningen: Forelæsninger og øvelser 29
 - 2.3. Den første undervisning i dansk sprog og litteratur. Diskussion og analyse 31
 - 2.4. Islandsvennen Holger Wiehe 35
 - 2.4.1. Hvorfor rejste Holger Wiehe hjem i 1919? 38
 - 2.4.2. Ved Holger Wiehes bortrejse 39
3. Kort K. Kortsen, dr.phil. Udsendt dansk lektor 1923-1926 39
 - 3.1. Undervisningen: Forelæsninger og øvelser 40
 - 3.2. De studerende 41
 - 3.3. Dr.phil Kort K. Kortsen og forelæsningerne 41
 - 3.4. Diskussion og analyse 43

Sammenfattende om perioden 1915-1926 45

4. Perioden 1926-1946. Ingen udsendt dansk lektor ved Det Filosofiske Fakultet 46

B. Dansk til BA-eksamen 1946-1962 48

Indledning 48

1. Reglement for Islands Universitet 48
2. Martin Larsen, cand.mag. Udsendt dansk lektor 1946-1951 48
 - 2.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet 49
 - 2.2. De studerende 50
 - 2.3. Pensumkrav 51
 - 2.4. Dansk til BA-eksamen. Diskussion og analyse 52
 - 2.5. Ændring af reglementet for Islands Universitet 54Sammenfatning 55
3. Ole Widding, dr.phil. Udsendt dansk lektor 1951-1955 55
 - 3.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet 55
 - 3.2. De studerende 56
 - 3.3. Diskussion og analyse 57
4. Erik M.B. Sønderholm, cand.mag. Udsendt dansk lektor 1955-1962 57
 - 4.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet 57
 - 4.2. De studerende 58
 - 4.2.1. Beretning om danskstudiet 1955-1957 59
 - 4.3. Ændring af Reglement for Islands Universitet 61
 - 4.4. Diskussion og analyse 62
 - 4.5. Erik Sønderholms indsats som udsendt lektor 63Sammenfattende om perioden 1946-1962 64

C. Danskfaget i perioden 1962-1972 66

Indledning 66

1. Danskundervisningen uden lektor 66
2. Laurs Djörup, stud.mag. Udsendt lektor 1963-1965 67
 - 2.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet 67
 - 2.2. De studerende 67
 - 2.3. Ændring af reglement mht. BA-eksamen, 1965 68
 - 2.4. Om professorat i dansk 69
 - 2.5. Diskussion og analyse 70
3. Thorkild Damsgaard-Olsen, stud.mag., udsendt lektor i efteråret 1965 70
4. Preben Meulengracht Sørensen, udsendt dansk lektor 1966-1970 71
 - 4.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet 71
 - 4.2. De studerende 72
 - 4.3. Diskussion og analyse 72
5. Pia Renner Andresen, cand. phil. Udsendt lektor 1970-1972 74
 - 5.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet 74
 - 5.2. De studerende 76
 - 5.3. Diskussion og analyse 76
 - 5.4. Studievejledning og eksamenskrav til BA-eksamen i dansk 76Sammenfattende om perioden 1962-1972 79

D. Danskfaget i perioden 1972-1980 81

1. To lektorer: Pétur Rasmussen, stud.mag. Udsendt dansk lektor 1972-1980 og Laurits Gregersen cand. phil. ansat lektor 1972-1973 81

- 1.1. Undervisere og studieplan 81
- 1.2. Studieåret 1972-1973 if. lektoratets beretning. Ny studieplan 82
- 1.3. Diskussion og analyse 84
- 1.4. Studieåret 1973-1974 if. lektoratets beretning 85
- Sammenfatning 86
- 2. Tre lektorer. Pétur Rasmussen, mag.art., Erik Skyum-Nielsen, mag.art. og Peter Søby Kristensen, mag. art. årene 1974-1978 87
 - 2.1. Undervisere og studieplan 87
 - 2.2. Studieåret 1974-1975 if. lektoratets beretning 88
 - 2.3. Undervisningen i studieårene 1975-1977 if. lektoratets beretninger 89
 - 2.4. Dansk til cand.mag.-eksamen 90
 - 2.5. Islands Universitets nye pointsystem 90
 - 2.6. Undervisningen i studieårene 1977-1978 if. lektoratets beretning 90
 - 2.7. Diskussion og analyse 91
 - Sammenfatning 92
- 3. Reglement for Islands Universitet, nr. 78/1979 93
- 4. Undervisningen i studieåret 1978-1979 if. lektoratets beretning 95
- 5. Studieåret 1979-1980 95
- Sammenfattende om perioden 1972-1980 96

Konklusion 98

IV. Appendiks 101

- A. Interview med mag.art. Pétur Rasmussen 101
- B. Fortegnelse over lektorer og undervisningsassistenter i perioden 1915-1980 103
- C. Fortegnelse over dimittender i dansk 104
 - 1. BA-eksamen i dansk 1950-1979 104
 - 2. Dansk som hovedfag 1980-2006 107
 - 3. Dansk som bifag 1980-2006 109
 - 4. MA-eksamen i dansk 1987-2006 110
 - 5. M.Paed.-eksamen i dansk 2004 110

Litteratur 112

Indledning

Dette speciale er et MA-speciale i faget dansk ved Islands Universitet. Emnet er danskfagets historie ved Islands Universitet i perioden 1915-1980. Hovedsigtet med specialet er at beskrive danskfagets historie fra Islands Universitets første år til 1980. Det blev året 1980 og ikke længere frem, fordi kildematerialet vokser, jo tættere vi kommer på nutiden, og det er svært at tage afstand til kilderne, jo tættere man er på nutiden. Det var også, fordi der i 1979 var et skel i uddannelsens struktur, idet det blev vedtaget at gå væk fra BA-eksamen med trin og et fastlagt skema over til BA-eksamen med pointsystem. Det nye system er vægtet i enheder og med friere kurser, sådan som det er i dag. Med ændringen blev det muligt at læse til BA-eksamen på tværs af faggrænserne samt at bygge videre på uddannelsen med cand.mag.-eksamen. Grunden til at danskfaget på Islands Universitet blev valgt er den, at det drejer sig om mit fagområde, og det var interessant at finde de kilder frem, der findes på Islands Universitet og samle oplysningerne om danskfaget, underviserne og de studerende for på den måde at gøre fagets historie mere tilgængelig.

Danskfagets historie søges skildret vha. relevante og tilgængelige kilder. Kilderne kommer hovedsageligt fra Islands Universitet, men der er også historiske fagkilder om danskfaget på Københavns Universitet for at kunne sammenligne fagenes indhold og praksis. I specialet gøres der rede for danskfagets faglige rammer, dvs. de retningslinjer de udsendte danske lektorer ved Islands Universitet havde, og for, hvordan de tilrettelagde deres undervisning. Der fortælles om de studerende, det ugentlige timeantal, fagets indhold, herunder forelæsninger, samt pensum og studiekrav.

Tidsrummet 1915-1980 inddeles i fire forløb:

- 1) Perioden 1915-1946¹
 - de første udsendte danske lektorer
 - dansk som et nordisk supplement til studiet Islandsk
- 2) Perioden 1946-1962
 - dansk til BA-eksamen
 - én udsendt dansk lektor
- 3) Perioden 1962-1972
 - dansk som BA-eksamensfag, nyt reglement
 - flere undervisere
- 4) Perioden 1972-1980
 - dansk som BA-eksamensfag, strukturændring i Islands Universitets reglement
 - to udsendte danske lektorer og en ansat lektor.

Der gives et billede af danskfaget inden for hver af de fire perioder. I forbindelse med hver periode fokuseres der på seks emner. Det er forskelligt, hvor tungt hvert emne vægter inden for de forskellige perioder, fordi kilderne ikke altid er lige meddelssomme. Inden for hvert afsnit findes der en analyse og diskussion om fagets udvikling, og herefter sammenfattes det mest centrale inden for den enkelte periode. De seks emner er som følger:

1. Reglement for Islands Universitet. Islands Universitets første reglement og de ændringer, der efterhånden skete i reglementet med hensyn til BA-eksamen og lærerrettigheder.

¹ I perioden 1926-1946 var der ingen udsendt dansk lektor.

2. De udsendte lektorer.² Lektoren præsenteres. De to første lektorer får tildelt størst vægt som danskfagets pionerer.
3. De studerende. Kilderne undersøges for at finde oplysninger om de studerende, deres antal og dimittender.
4. Undervisningen og undervisningsmaterialet. Hvad blev der undervist i, hvordan var skemaet tilrettelagt, og hvilket materiale benyttede underviserne.
5. Redegørelse for undervisningen, diskussion og analyse. Der gøres rede for det fremkomne stof, og teorier inddrages.
6. Relevans. Situationer eller forløb, som påvirkede underviserne, undervisningen eller danskfaget. Her inddrages stof af interesse og andet stof, som giver en nærmere indsigt i det omhandlede emne.

Specialet baseres på forskellige typer af kilder. Foruden publicerede bøger og artikler er der tale om artikler fra aviser og tidsskrifter. Desuden er der anvendt beretninger fra det danske lektorat som kommer fra Islands Universitets arkiv og andre, som var i Pétur Rasmussens varetægt, tidligere udsendt dansk lektor. Af bøger er der især Islands Universitets årbøger og lektionskataloger samt enkelte lektionskataloger fra Københavns Universitet. Af avisartikler kan særligt nævnes artikler fra *Morgunblaðið* i perioden 1914-1926. Desuden er der upublicerede dokumenter fra Islands Universitets arkiv (Skjalasafn Háskóla Íslands)³ og fra Islands Nationalarkiv (Þjóðskjalasafn Íslands).⁴ Til sidst er der en mundtlig kilde, som blev hentet vha. interview med en tidligere udsendt lektor: Pétur Rasmussen, der var udsendt lektor i perioden 1972-1980.

Specialet er skrevet på dansk, og de islandske kilder er oversat til dansk eller genfortalt på dansk. Der kan især nævnes årbøger, lektionskataloger og Islands Universitets reglementer, samt materiale fra Islands Universitets arkiv og avisartikler. Citater fra islandske kilder markeres med: oversættelse V.E.). Islandske navne på institutioner m.m. oversættes som regel, og den islandske tekst angives i parentes umiddelbart efter den danske tekst.

Specialet omfatter fem afsnit. Efter indledningen følger afsnit I, som handler om teorier om sprogundervisning og baggrunden for danskundervisningen i Island samt faglige tekster, der fortæller om danskfaget ved Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet. Afsnit II indeholder dels et kort indledende afsnit om Islands tilknytning til Danmark, dels et afsnit om oprettelsen af Islands Universitet. I afsnit III som er specialets hovedafsnit, gøres der rede for danskundervisningens historie på Islands Universitet i perioden 1915-1980. I afsnit IV fortælles der om en forhenværende lektors syn på undervisningen ved Islands Universitet på baggrund af et interview. Til sidst er der en konklusion, hvor det mest centrale i danskfagets udvikling i perioden 1915-1980 sammenfattes og perspektiveres.

I appendiks er der en oversigt over de lektorer og undervisningsassistenter, der arbejdede ved Islands Universitet i perioden 1915-1980. Der er fortegnelse over de studerende, der har taget BA-eksamen med trin i dansk fra 1950 til 1979 og dansk enten som bifag eller hovedfag fra 1980 til 2006. Der følger endvidere en fortegnelse over de studerende, der har taget overbygningsstudier i dansk ved Islands Universitet.

² Udsendt lektor bruges for ordet sendikennari i opgaven. De ældste kilder bruger betegnelsen docent og rejselærer.

³ Skjalasafn Háskóla Íslands er herefter forkortet til S.H.Í.,

⁴ Þjóðskjalasafn Íslands er herefter forkortet til Þ.Í.

Tak til dem, som har givet mig tid og oplysninger. Det er først og fremmest min vejleder Auður Hauksdóttir, som har været utrættelig med kommentarer og gode råd, en hjertelig tak til dig. Og alfabetisk ordnet: Birgitte Ivertsen, Brynhildur Brynjólfsdóttir, Magnús Guðmundsson, Páll Skúlason og Pétur Rasmussen.

Valgerður Einarsdóttir
Reykjavík, september 2006

I. Teorier om sprogundervisning

Indledning

Danskundervisningen på Islands Universitet har altid haft en nær kontakt til dansk universitetsmiljø. I den forbindelse har Institut for Nordisk Filologi ved Københavns Universitet stået helt centralt. Dette hænger sammen med den centrale status og funktion, som det danske sprog havde i Island, jf. det tidligere forhold mellem Island og Danmark (se nærmere herom i afsnit II). Den nære kontakt til Danmark skyldes den kendsgerning, at danskundervisningen på Islands Universitet blev varetaget af udsendte danske undervisere, som havde uddannet sig i dansk og nordisk filologi. Undervisningen ved Københavns Universitet sigtede primært på undervisning i dansk som modersmål enten på danske universiteter eller gymnasier. De fleste udsendte danske lektorer havde cand.mag. eller mag.art.-eksamen i dansk, da de kom til Island for at undervise islandske studerende.

Selv om dansk ligger tæt på islandsk, er dansk selvfølgelig et fremmedsprog for islændinge. Danskundervisningen i Island, ikke mindst undervisningen på Islands Universitet, har sine rødder i to traditioner inden for sprogundervisningen. Det er klart, at fagtraditionen inden for modersmålsundervisningen på den ene side og fremmedsprogsundervisningen på den anden side har meget til fælles. Der er i begge tilfælde tale om sprogfag. Ikke desto mindre er der tale om markante forskelle med hensyn til såvel teori som praksis. I det følgende gøres der rede for den teori, der anses for at være relevant for perspektivering og analyse af danskundervisningen på Islands Universitet. Endvidere gøres der rede for nogle forhold, der var kendetegnende for danskstudiet på Københavns Universitet i de år, opgaven omhandler. I afsnit I.A. fokuseres der på teorier og begrebsafklaringer m.m., der især knyttes til den tradition, der har gjort sig gældende i forbindelse med undervisningen i dansk som modersmål, på højt niveau. I afsnit I.B. gøres der rede for nogle centrale teorier om undervisningsmetoder i fremmedsprogsundervisningen, som anses for at have spillet en rolle i forbindelse med danskundervisningen i Island den tid specialet omfatter.

A. Dansk som modersmålsfag på højt niveau

Denne del af det teoretiske afsnit sætter fokus på nogle centrale begreber og temaer, der angår undervisningen i dansk som modersmål i og omkring det tidsrum, specialet arbejder med. Heri indgår bl.a. redegørelse for filologiens og litteraturens rolle i modersmålsundervisningen på højt niveau. Endvidere vil dannelsesbegrebet som et led i litteraturundervisningen blive afgrænset.

1. Danskundervisningen ved Institut for Nordisk Filologi Københavns Universitet

Filologien indgår i danskstudiet ved Københavns Universitet hvilket også fremgår af instituttets navn: Institut for Nordisk Filologi. Ifølge *Politikens Retskrivnings- og Betydningsordbog* betyder begrebet filologi: ”Studiet af sprogets historiske udvikling, og dets brug i tekster” (1994:67).

Hvidbogen *De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet*, iværksat 2001, havde som formål at danne et udgangspunkt for diskussion af sprogfagene ved

Københavns Universitet (Lauge Hansen (red.), Hvidbog).⁵ Hvidbogen fortæller om filologien, som den formuleres i Hagerups leksikon fra 1949, hvor den afslører en:

[...] essentialistisk tro på at sprog og tekster er gennemsyrede af en bestemt nationalånd eller tidsånd (Lauge Hansen (red.), <http://www.staff.hum.ku.dk/lauha/IDENTITE/hvidbog.htm>)

Ifølge Hvidbogen satte den nationalfilologiske tradition fokus på sammenhængen mellem sprog, litteratur og historie. I Hvidbogen står sammenfattende om filologien, at den:

[...] omhandler studiet af sprog og litteratur, altså beskæftigelsen med tekster, i et specielt ærinde, nemlig med henblik på at forstå den kultur som ligger bag, kommer til udtryk gennem eller udgøres af disse tekster (Lauge Hansen (red.), Hvidbog, jf. fodnote).

Begrebet filologi har med tiden fået et ændret indhold, og hen imod slutningen af århundredet blev der tilføjet en samfundsmæssig dimension:

I deres nuværende form tager sprogfagene sigte på at studere nationalsprogene og de dertil knyttede litteraturer i deres samspil med samfundsmæssige, kulturelle og historiske forhold (Lauge Hansen (red.), Hvidbog, jf. fodnote).

Baggrunden for de fleste udsendte lektors uddannelse var som før nævnt dansk. For at få et indblik i deres faglige baggrund gøres der her kort rede for hovedindholdet i mag.art.-studiet i nordisk filologi ved Københavns Universitet, som det var i 1895. Det år er valgt, fordi den første udsendte lektor, der studerede ved Københavns Universitet, blev færdig som mag.art. 1899. Mag.art.-studiet har muligvis været et forbillede for faget islandsk, som det var ved Islands Universitet de første år. Der gøres rede for hovedindholdet i dansk som hovedfag, fordi det formodentlig har dannet baggrunden for danskundervisningen ved Islands Universitet. Det gælder følgende år: Året 1901, fordi det ligger nærmest på den første lektor. Året 1948, fordi det ligger tæt på danskundervisningen, da den tredje lektor startede. Året 1968, på grund af ændring i studieordningen og 1973, hvor danskfaget ved Københavns Universitet var blevet valgfrit. *Projekt Danskfagets Universitetshistorie* har følgende inddeling:

Magisterkonferens i nordisk Filologi

1. Kandidaten maa have grundigt Kjendskab til det danske Sprog i dets nuværende Skikkelse og til dets Udviklingshistorie (derunder indbefattet dets Dialekter), forbundet med Indsigt i den nordiske Sproghistorie i det hele og Kjendskab til Grundtrækkene af de indoeuropæiske Sprogs almindelige Historie og til den sammenlignende Sprogvidenskabs Methode. For Oldsprogets Vedkommende kræves der en saadan Indsigt i dets Grammatik- og Ordforraad, at Kandidaten er i Stand til med Lethed at oversætte et ikke for vanskeligt Stykke af en ikke læst Saga. Endelig maa han have saa meget Kjendskab til Svensk, at han med Lethed kan læse Litteraturen fra det 17de Aarhundrede indtil Nutiden.

Kandidaten maa have grundige Kundskaber i den oldnorsk-islandske Litteraturs Historie og i den danske, norske og svenske Litteraturs Historie i deres hele Udstrækning og have gjort sig bekendt med de vigtigere Frembringelser i den danske, norske og svenske Nationallitteratur, samt have Kjendskab til de Kulturtilstande og Hovedpunkter i de nordiske Folks Historie, der danne Baggrunden for Litteraturen (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:107).

⁵ Hvidbogen, som findes på nettet, har ikke et udgaveår som netbog, men arbejdet blev iværksat i 2001. Citaterne er fra Kapitel 3.1. (Lauge Hansen (red.), <http://www.staff.hum.ku.dk/lauha/IDENTITE/hvidbog.htm>).

Kandidaten kunne vælge et sprogligt eller litterært speciale. Eksempler på sproglige specialer er en betydningsfuld periode inden for den nordiske sproghistorie eller en hovedside af grammatikken (lyd-, bøjnings-, orddannelses-, ordføjningsslære) ud fra et af hovedsprogene og gennem alle perioder. Eksempel på et litterært emne er en større litteraturperiode som fx romantikkens gennembrud (Conrad & Gregersen 1983, bd. II: 108).

Som det fremgår af denne kilde, er hovedkomponenterne i magisteruddannelsen bl.a. dansk sprog og dansk sproghistorie samt kendskab til oldsproget med mulighed for oversættelse og svensk fra det 17. århundrede. Nordisk litteraturhistorie, den nordiske litteratur og det nordiske folks kulturstilstande og -historie danner baggrunden for litteraturen. Heri spores det filologiske aspekt med sammenhæng mellem litteratur, historie og sprog.

Dansk som hovedfag 1901.

I magisteruddannelsen er der komponenter, som ikke findes i beskrivelsen af dansk som hovedfag i året 1901. Følgende stammer fra *Projekt Danskfagets Universitetshistorie*:

Som hovedfag. Examinanden skal have grundigt og omfattende Kjendskab til det danske Sprog i dets nuværende Skikkelse og til dets Udviklingshistorie (derunder indbefattet dets Dialekter), forbundet med Indsigt i de nordiske Sprogs Historie i det hele. For Oldsprogets Vedkommende kræves der en saadan Indsigt i dets Grammatik og Ordforraad, at Examinanden er i Stand til med Lethed at oversætte et ikke for vanskeligt Stykke af en ikke-læst Saga; til Svensk maa han have saa meget Kjendskab, at han med Lethed kan læse en nyere Forfatter. Han skal være bekjendt med den danske Litteraturs Hovedværker og have en fyldig Oversigt over dens Historie fra de ældste Tider, samt kjende Hovedpunkterne af den norske og svenske Litteraturhistorie, og han maa have en klar og sikker Oversigt over den oldislandske og den gammelnorske Litteraturs og Kulturs Historie (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:122).

Der vælges enten et litterært eller kulturhistorisk speciale. Det kan være en litteraturperiode som fx romantikkens gennembrud i Norden eller en enkelt fremtrædende hovedforfatter og hans forhold til samtiden og åndslivet i det hele taget. Holberg og Oehlenschläger nævnes som mulige forfattere. Der kan også vælges et sprogligt speciale fx det danske sprogs udvikling gennem en længere periode (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:122).

I 1948.

Følgende kommer fra beskrivelsen af sproglig-historisk skoleembedseksamen ved en ny bekendtgørelse af 2. september 1948: Examinanden skal have et godt kendskab til det danske sprog i dets nuværende skikkelse, beherske retskrivning, vise sprogrigtig og stilistisk forsvarlig fremstilling, udtryksfuld oplæsning, og gennem fonetisk transkription skal han vise kendskab til rigsmålsudtale. Han skal kende til de danske dialekter, til sprogets udvikling, og have indsigt i de nordiske sprogs historie. Han skal have kendskab til oldislandsk (oldnorsk) og svensk grammatik, han skal have kendskab til nynorsk og bokmål. Han må have gjort sig bekendt med dansk litteratur og nogle hovedværker inden for den øvrige nordiske litteratur. Det sproglige pensum har real og litterær forståelse som mål. Han skal have kendskab til den danske litteraturs historie fra de ældste tider indtil nutiden og hovedtrækkene af de øvrige nordiske litteraturs historie (Conrad & Gregersen 1983, bd. III:382f).

I det sproglige pensum nævnes Agerskov og Nørregårds *Svensk læsebog* som pensum.⁶ I det litterære pensum nævnes otte større arbejder inden for dansk litteratur som statarisk læst. Derved forstås indgående tolkning: formal (æstetisk og stilistisk) og real (historisk og kulturel). For litteraturen nævnes tre perioder: den første før 1800, 1800-1870 og perioden efter 1870 (Conrad & Gregersen 1983, bd. III:383f).

Beskrivelsen af danskfaget i 1948 synes for det meste at have samme komponenter som beskrivelsen fra 1901 med tilføjelse af litterær fortolkning. Forhold til samtiden og åndslivet nævnes ikke.

I 1968 var danskstudiet todelt og omfattede 1. del, som var det samme som bifag og 2. del, som var hovedfag. Bifaget indbefatter, at eksaminanden må have kendskab til det danske sprogs bygning og historie, oldislandsk, norsk og svensk. Han skal have kendskab til norsk og svensk litteratur. I litterær fortolkning skal eksaminanden kunne give en litterær analyse, og i litteraturhistorie må eksaminanden have kendskab til den danske litteraturs vigtigste værker, dens hovedlinjer og hovedskikkelser. Hovedfagsstudiets 2. del omfatter seks emner. Mindst to og højst fem vælges inden for fagets centrale områder. For det sproglige område forstås centrale emne som fx nyere dansk rigssprog, det danske sprogs historie og oldislandsk. Inden for det litterære område forstås centrale emne som fx en periode af omfang som Holbergtiden, 1870-1900 eller en genre som fx romanen i det 19. århundrede. Ved specialeemner inden for det sproglige område forstås fx runologi og navneforskning og indefor det litterære område fx forfatterskab, en linie af idéhistorien og metrik (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:106f).

Beskrivelsen for danskfaget i 1968 har som danskfaget i 1901: dansk sprogs bygning og historie, oldislandsk, norsk og svensk. Dansk litteraturhistorie: dansk litteraturs vigtigste værker, hovedlinjer og hovedskikkelser. Dertil kommer norsk og svensk litteratur.

Beskrivelsen for 1. del har komponenter som ligner beskrivelsen fra 1901. I 1901 gives der en mere indgående beskrivelse, som fx at der skulle gives indsigt i oldsprogets grammatik og ordforråd. Der er en forskel ved, at 2. del får valgmuligheder i stedet for et fastlagt pensum.

I studievejledningen for 1973-ordningen opgives for 1. delsstudiet et introduktionssemester, som alle de studerende går til, og fagene er:

- A. Litterær analyse, et kursus i fortolkning af kortere litterære tekster.
- B. Forfatterskab; nogle værker af en enkelt forfatter sættes i forbindelse med forfatterskabet som helhed og forfatterens samtid.
- C. Diakronisk sprogvidenskab, en indføring i sproghistoriens problemer og metoder.
- D. Middelalderens litteratur og samfund; værker fra den nordiske middelalder (f.eks. saga og folkeviser) ses på baggrund af tiden.
- E. Nydansk. Grammatikken indfører i ordlæren og sætningslæren; fonetikken er lydlæren, der bl.a. analyserer talen ved hjælp af en lydskrift (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:135).

1. del har linjeundervisning, som svarer til emneundervisning på 2. delsstudiet. De studerende har valgmuligheder på både 1. og 2. del ifølge 1973-ordningen. Den studerende på 1. del kan vælge mindst 5 ud af 13 linjer. De er:

⁶ Jf. Holger Wiehes studieplan i foråret og efteråret 1916 se side 29.

1. Oldislandsk og ældre dansk
2. Nydansk
3. Norsk og svensk
4. Hovedværker med litteraturhistorie
5. Litterær analyse
6. Pragmatisk analyse
7. Litterær periode
8. Litteraturforskningens metoder
9. Oldislandsk
10. Ældre dansk sprog og litteratur
11. Sproglig genre- og stilhistorie fra 1525
12. Forfatterskab
13. Skriftlig fremstilling (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:139f).

Det nye i denne ordning er den gennemgående valgfrihed i undervisningen. Her findes et kursus som *Hovedværker med litteraturhistorie*. Det har været blandt undervisningsfagene fra 1895. Kurser som fx *Forfatterskab* og *Litterær periode* kommer ind som led i litteraturgennemgangen. Det nye fag *Pragmatisk analyse* beskrives som "sprogets rolle i socialt samspil og kommunikation belyst gennem læsning af tekster" (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:140).⁷ Sproghistorien findes som linjeundervisning (10) og som emne på 2. del (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:140). Her findes fag som har været del af danskfaget fra 1895 og nye fag som pragmatik og sproglig genre- og stilhistorie. Det er op til den studerende at vælge.

Studienævn kom ind som en ny instans i undervisningssektoren. Dets funktion var bl.a. at bestemme om emner på 2. del var litterære eller sproglige. Det skulle godkende og klassificere selvvalgte emner, og det kunne bestemme, om emner var særemner eller emner (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:141).

I det ovenstående er danskfaget ved Københavns Universitet beskrevet i grove træk for at give grundlag for at sammenligne med faget dansk ved Islands Universitet. Det har ikke været meningen at give en detaljeret analyse af de ændringer, som skete gennem tiden.

2. Litteraturens rolle i modersmålsundervisningen

Åndelig modenhed gennem læsning af god litteratur var et af formålene ved uddannelsen i dansk ved Københavns Universitet i 1922: "Megen læsning af god Litteratur er et Hovedmiddel til at nå den aandelige Modenhed som maa forudsættes hos vordende Lærere i Modersmaalet" (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:175).

Som det fremgår af citatet, skulle man ikke kun læse litteraturen for at blive kendt med den. Læsningen havde også til formål at udvikle de studerendes åndelige modenhed, som blev anset for at være nødvendig for modersmåls lærere.

Litteraturens rolle i den sproglige del af danskfaget ved Københavns Universitet i 1922 beskrives på følgende vis i *Projekt Danskfagets Universitetshistorie*:

⁷ Nærmere herom i afsnit B.4 side 20.

Det *sproglige Studium af Dansk* bør under hele Studietiden være knyttet til Litteraturlæsningen paa den Maade, at de Studerende ved Hjælp af Ordbøger (ogsaa Dialektordbøger) søger at skaffe sig Oplysning om alle de Ord i Teksterne, som ikke er dem umiddelbart forstaaelige. Ligeledes bør der lægges Mærke til Bøjningsformer og Sætningsbygninger, især saadanne som er afvigende fra den Studerendes egen Sprogbrug; det tilraades at skrive saa meget som muligt op af saadanne Afvigelser fra det tilvante. Et mindre Antal Sider af et dansk Litteraturværk skal opgives til Eksamen som *sprogligt analyserende* i alle Enkeltheder (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:176).

Til eksamen skulle de studerende derfor analysere et litterært værk sprogligt. Litteraturen lægges til grund for ordforrådssindlæring, ordforklaringer, grammatik og syntaks. Litteraturhistorien dannede baggrund for mundtlig fremstilling, som følgende afsnit fra 1922 antyder:

Nogen Færdighed i *mundtlig Fremstilling* kan faas ved Deltagelse i Universitetsøvelser især over Litteraturhistorie. Derimod maa de Studerende selv sørge for at skaffe sig den Evne til forstandig og tydelig *Oplæsning* af dansk Poesi og Prosa som kræves af enhver, der vil underkaste sig Skoleembedseksamen i Dansk (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:175).

Som det fremgår af følgende citat, skulle de studerende ved Københavns Universitet også have kendskab til nutidens talesprog og dets afvigelser fra skriftsproget:

Gavnlig Øvelse er det at prøve paa (skriftligt eller mundtligt) at omsætte Bogsprog til Talesprog; private Øvelser i Brug af lydskrift (se Jespersen: Modersmaalets Fonetik) bør forbindes dermed (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:175).

Fonetikken tilhører modersmålsundervisningen og forbindes med litteraturen ved at omsætte litterært sprog til talesprog fonetisk.

Uddannelsen af modersmålslærere ved Københavns Universitet havde litteraturen som baggrund for danskundervisningen i begyndelsen af sidste århundrede. Det filologiske studium af litterære tekster og sprog var grundlaget for sproglig forståelse og modenhed.

3. Dannelsesidealer i sprogundervisningen

Begrebet dannelse forbindes med almen dannelse og uddannelse. Politikens Nudansk Ordbog definerer dannelse som: ”åndelig udvikling, kultur *almindelig d.* det mål af kundskaber og velopdragenhed, man må forudsætte, for at et menneske kan kaldes ”dannet” (Politikens Nudansk Ordbog 1990:238).

Begrebet dannelse har med undervisning af individet at gøre og knyttes særligt til latinskolen. Idehistoriske fremstillinger sætter fokus på historismen og dannelse⁸. Fra 1800-tallets begyndelse blev dannelse koblet sammen med:

Romantikkens ide om æstetisk opdragelse af folkets sønner. Ideen er, at en skole, baseret på den klassiske litteratur, kan forme eleverne, sådan at de sættes i stand til selvstændigt at videreføre traditionen (Gregersen 1994:145).

Dannelsesbegrebet i 1800-tallet var baseret på den klassiske litteratur i latinundervisningen og fortsatte med at være gymnasiets ideal eller formål efter

⁸ *Idehistorie* kapitlet *Strukturalisme*.

gymnasireformen i 1903. Da blev den skole grundlagt, som den kendes i dag: ”med piger, moderne sprog og dansk i stedet for latin og græsk” (Gregersen 1994:145).

I faget dansk til skoleembedseksamen ved Københavns Universitet i 1922 var litteraturlæsning nødvendig for at opnå tilstrækkelig dannelse:

De Studerende bør ved omfattende kursorisk Læsning have gjort sig bekendte med et saa stort Antal af den danske Litteraturs Hovedværker som er nødvendigt for at have en national litterær Dannelse (Conrad & Gregersen 1983, bd. II:175).

Ifølge Mortensen var litteraturformidlingen knyttet til dannelsesbegrebet til langt op i 60'erne:

Litteraturformidlingen indgik som en vigtig del af de almene fag, der havde gymnasiets dannelsesfunktion som deres officielle formål (Mortensen 1979, bd 2:703).

Dannelse og litteratur er sammenkoblede i undervisningen til langt op i 60'erne i modersmålsfaget som de almene fag.

4. Undervisning og pensum

Vilhelm Andersen, som var professor i nordisk litteratur, giver i sin bog fra 1912 indblik i de holdninger, der var til modersmålsundervisningen i gymnasiet og danskundervisningen ved Københavns Universitet på den tid, danskfaget startede ved Islands Universitet (Andersen 1970).

Dette emne inddrages her, fordi undervisning er et gennemgående tema i specialet. Ved Københavns Universitet blev de studerende forberedt til undervisningen i gymnasiet eller på de videregående uddannelser, og mange (de fleste) af de udsendte lektorer havde fået uddannelse til at undervise i dansk som modersmål. Ifølge Andersen var universitetsunderviserens opgave som følger:

Den nærmest foreliggende opgave for en universitetsunderviser inden for faget dansk sprog og litteratur, der tillige af egen erfaring har kendskab til skolens arbejde med dette fag, er da den: at undersøge, hvorledes den undervisning, de studerende modtager i faget dansk ved universitetet, bedst kan bringes til at stemme med den, de som undervisere skal meddele ved skolerne (Andersen 1970:62).

Om litteraturundervisningen i gymnasiet er der ifølge Andersen tre spørgsmål, der rejser sig: ”Hvad skal man læse? Hvornår? Hvorledes?” (Andersen 1970:102). Til spørgsmålet *hvad skal man læse?* siger han: ”Noget som er *over disciplenes vanlige synskreds*” (Andersen 1970, 105) og han tilføjer: ”Altså, for at tale billedligt, noget, der ikke er som en bjergtinde for turister, men som bakketop for cyklister” (Andersen 1970:105).

Andersen har i sin bog et forslag til pensum for gennemgangen af litteratur i gymnasiet:

Den undervisning i dansk litteraturlæsning ved gymnasiet, hvortil der ved universitetet er forberedt gennem nybeskrevne praktiske øvelser, skal efter Kgl. anordning af 1. december 1906 omfatte 8 hovedværker (hvorimellem et af den nyere norske litteratur), et udvalg af dansk litteratur fra de forskellige perioder (herunder også nynorsk og ”oldnordisk” i dansk oversættelse) på mindst 300 sider og 100 sider svensk litteratur. I forbindelse hermed læses litteraturhistorie: en kort fremstilling af den danske litteraturs historie i sammenhæng og en udsigt over den oldnordiske og nyere norske (Andersen 1970:102).

Ifølge Mortensen blev det pensum Andersen foreslog benyttet i de danske gymnasier i mere end et halvt århundrede. I Mortensen diskuteres Andersens pensum: ”Dette pensum er uden væsentlige ændringer fastholdt lige frem til ordningen af 1971” (1979, bd.1:203). Finn Hauberg Mortensen citerer Aage Henriksen, hvor han udtrykker følgende om danskereformen i gymnasiet:

Indtil for nylig, indtil man i panik i 1971 gennemførte danskereformen i gymnasiet og lagde undervisningen an på et kursus (pragmatisk analyse, FHM), som endnu ikke havde afsluttet sin første årgang ved Københavns Universitet, har V.A.s pensum udgjort basis for gymnasiets danskundervisning (Mortensen 1979:203).

Heraf fremgår, at Vilhelm Andersens pensum var i brug i det danske gymnasium til 1971, hvor gymnasiet fik en ny ordning og pragmatisk analyse kom ind, og Københavns Universitet fik en ny ordning i 1973 med samme fag. Vilhelm Andersen havde et forslag til pensum i litteratur i sin bog af 1912 med et udvalg af dansk litteratur fra forskellige perioder og litteraturhistorie i forbindelse med den.

5. Nye tendenser i modersmålsundervisningens i gymnasiet i 60'erne

I *Modersmålsundervisningen* fra 1981 er der en række artikler som svar på den tidligere undervisningsminister Ritt Bjerregaards spørgsmål: *Hvilke mål skal vi stræbe efter i modersmålsundervisningen inden for det danske uddannelsessystem i de næste 15 år, og hvad skal vi gøre for at nå dem?* Artiklerne er skrevet af forskere tilknyttet Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet (*Modersmålsundervisningen* 1981:7).

Erik Skyum-Nielsen kommer ind på danskfagets udvikling på gymnasie- og universitetsniveau. Han argumenterer for almindelsen i den embedsborgerlige dannelsesskole som eksisterede til ca. 1960 ”litteraturen [indgik] i form af et korpus af tradition i en idealistisk, historisk-national fagkonception for hvilken almindelsen stod som hovedmål” (Skyum-Nielsen 1981:183). Skyum-Nielsen skriver videre, at litteraturen ikke havde værdi i sig selv, den blev ikke analyseret, men knyttet til ophavsmanden og litteraturhistorien. Den ”fremstilledes som en kanon af åndsværker frembragt af de store personligheder” (Skyum-Nielsen 1981:183f).

Skyum-Nielsens formulering falder i tråd med det, der fremgår af kilderne her foroven, dvs. litteraturen blev læst i forbindelse med litteraturhistorien med dannelsesidalet som mål og ikke som alenestående tekst. Skyum-Nielsen har tidsrummet ca. 1960 som det tidsrum, hvor en gennemgående udvikling fandt sted. Samme tidsrum gælder ændring i forholdet til almindelsen ifølge Kryger (1981). Der blev i løbet af 60'erne gjort op med den forestilling, at danskundervisningen skulle give eleverne almen dannelse:

For helt op til 60erne var det gamle nationale dannelsesideal bestemmende for langt størstedelen af det undervisningsmateriale der blev udgivet – og givetvis også for den danskundervisning der blev udfoldet i gymnasiet” (Kryger 1981:39).

Kilderne nævner 60'erne som den tid, hvor ændringer fandt sted. Der var tale om en ændring i danskfaget og den dertil knyttede almindelse. Det skyldtes ifølge Søderberg ”de markante ændringer i den sociale rekruttering til gymnasiet op gennem 60'erne” (Søderberg 1981:100).

I 1971 kom der som nævnt en ny ordning for gymnasiet. Ifølge Søderberg var der i 1969 fremkommet planer for en stor gymnasiereform, hvor danskfaget skulle:

Splittes op i et obligatorisk kommunikationsfag og et valgfrit litteraturfag. Kommunikationsfaget skulle introducere eleverne til læsning af sagprosaer, foruden at træne elevernes mundtlige og skriftlige udtryksfærdigheder (Søderberg 1981:99).

På det tidspunkt, hvor disse planer kom frem, udtrykker Søderberg, at de fleste gymnasielærere ”identificerede ”sprog” med dansk grammatik og ”tekster” med skønlitteratur” (Søderberg 1981:101). Der var forsøg på at ”gøre ”kommunikation” til det samlede i det fremtidige danskfag” (Søderberg 1981:101). Fokus skiftede over til sprogbrug:

Sprogbruget blev den overordnede størrelse, der skulle udtrykke helheden i faget:

”Formålet er at gøre eleverne bevidste over for sproget som forudsætning og redskab for det enkelte menneskes individuelle og sociale aktiviteter. De skal lære at analysere og vurdere forskellige former for sprogbrug, fra hverdagens meddelelser til det kunstnerisk formede udtryk. Den erfaring de herigennem opnår, skal udnyttes i opøvelsen af deres mundtlige og skriftlige sprogfærdighed.”⁹

Sprogfærdighed og sprogforståelse, et produktivt og et receptivt forhold til sprog blev følgende de to hovedområder i danskfaget (Søderberg 1981:101).

De nye tendenser i modersmålsundervisningen viser sig i, at almindelsen via litteraturformidlingen ikke længere har fokus som den havde indtil 60’erne. Fokus lægges på sprogfærdighed: sprogbrug og sprogforståelse gennem arbejde med og analyse af forskelligartede tekster. Det fremgår af det her skildrede om faghistoriens udvikling, at fra næsten udelukkende at fungere som dannelsesfag, kan dansk efterhånden også karakteriseres som færdighedsfag.

I 1895 var det centrale i magisterkonferens i nordisk filologi ved Københavns Universitet kendskab til det danske sprog og litteraturen. Sproghistorie var forbundet med sprog, og litteraturhistorie samt kulturhistorie var forbundet til litteraturen. De nordiske sprog var en del af studiet, oldsproget indbefattet. Det filologiske aspekt var det bestemmende. Dannelsesidealet var i centrum, og for at have en national litterær dannelse var det nødvendigt at læse den danske litteraturs hovedværker i forbindelse med litteraturhistorie. Dannelsesidealet var forbundet med litteraturformidlingen, som havde en central plads i danskundervisningen ved gymnasiet og universitetet til langt op i 60’erne.

I 60’erne begyndte nye ideer om modersmålsundervisningen at vokse frem, og efterhånden fik sprogbrug samt kommunikationsfærdighed en større plads. Sprogfærdighed og sprogforståelse blev hovedområderne i danskfaget.

I studieordningen af 1973 kom nye fag som pragmatisk analyse til. Det handlede om sprogets rolle i socialt samspil og kommunikation belyst gennem læsning af tekster. I 1968 blev det muligt på 2. del af dansk som hovedfag at vælge kurser, og i 1973 var danskstudiet valgfrie kurser for både 1. og 2. del med undtagelse af et introduktions-

⁹ De ekstra gåseøjne stammer fra kilden. Kilden opgiver ikke hvor citatet kommer fra. Det er muligvis fra bekendtgørelsen for dansk i gymnasiet.

semester for 1. del. Ved valgfriheden var det i den studerendes hænder at planlægge sit studium.

B. Undervisningsmetoder og fremmedsprogsundervisning

Denne del af det teoretiske afsnit handler om metoder i fremmedsprogsundervisningen, som især gjorde sig gældende i det tidsrum, opgaven omhandler.

Efter at de moderne sprog kom ind som fremmedsprog i gymnasiet og på andre uddannelser, var der gradvis tale om ændringer i undervisningsmetoderne. De undervisningsmetoder, der har spillet størst rolle i danskundervisningen i Island i det sidste århundrede, er grammatik- og oversættelsesmetode, den direkte metode, den audiolingvale metode og de kommunikative metoder (jf. Auður Hauksdóttir 2001). I det følgende gøres der kort rede for disse undervisningsmetoder idet, de forventes at være relevante i forbindelse med danskundervisningen ved Islands Universitet.

1. Grammatik- og oversættelsesmetoden

Grammatik- og oversættelsesmetoden dominerede i fremmedsprogsundervisningen mellem 1840 og 1940, og metoden bruges stadig nogle steder i 1986 om end i en noget ændret form (Richards & Rodgers 1986:4). Grammatik- og oversættelsesmetoden stammer fra latinundervisningen og havde ligesom den til formål at træne eleverne i læsefærdighed, skrivefærdighed og i at lære dem grammatik. Grammatik- og oversættelsesmetoden blev brugt i latinundervisningen og blev senere overført til undervisningen i andre fremmedsprog. Tekster blev oversat til og fra latin, for at eleven derved kunne fordybe sig i og tilegne sig målsprogets komplicerede grammatiske strukturer. Foruden at give indsigt i grammatikken havde arbejdet med oversættelse også det formål at træne læsefærdigheden. Undervisning i oversættelse af den latinske guldalderlitteratur og arbejdet med svære grammatiske spørgsmål blev betragtet som skærping af den logiske sans. Dannelsesbegrebet kom ind som en del af latinundervisningen ved elevens kontakt med guldalderlitteraturen. Derimod var latin ikke tænkt som et færdighedsfag, forstået på den måde at latin ikke skulle bruges til at kommunikere med (Auður Hauksdóttir 2001:49f).

Wagner henviser til Kristiansen et. al. (1984), hvor forfatterne viste, hvorledes de klassiske sprog blev afløst af tysk og fransk, som udviklede sig til det moderne gymnasium:

Med i købet fulgte en prægning i en traditionel filologisk retning, som kort forklaret går ud på en interesse for tekster, såvel af æstetisk som af dannende karakter samt en kraftig fokus på grammatik på sætningsniveau, dvs. morfologi og syntaks. At sproget skulle kunne tales var ikke en prioriteret målsætning, men snarere et irrelevant biprodukt. Den baggrund etablerede en dominerende filologisk tradition for fagene tysk og fransk (Wagner 1994:13f).

Ifølge Richards & Rodgers (1986) var grammatik- og oversættelsesmetoden længe i brug. I Island prægedes danskundervisningen af grammatik- og oversættelsesmetoden og var endnu i brug i firserne: “den latinske tradition [har] vist sig at være særdeles levedygtig og der hersker ingen tvivl om at den stadigvæk lever i bedste velgående i danskundervisningen i de islandske gymnasieskoler” (Auður Hauksdóttir 1990:25).

Hvorfor var mon grammatik- og oversættelsesmetoden så levedygtig? Ifølge Sonne Jakobsen var en af grundene, at den egnede sig godt til at holde disciplin i klassen: ”Når oversættelsen har holdt sig så stabilt, er det bl.a. i kraft af dens brugbarhed for opretholdelse af den kendte klassesdisciplin” (Sonne Jakobsen 1989:240).

Grunden til, at arven efter den filologiske tradition stadig lever, er, som Wagner skriver den, at:

Der er ikke kun den snævre fokusering på sprogets form tilbage. Ønsket om formidling af kulturelle indhold og værdier, om væsentlige tekster, om en æstetisk orientering mod skønlitteraturen hører med til denne arv. Muligvis har nogle moderne metoders negligering af indhold, kultur og æstetik bestyrket vogterne af den filologiske tradition i, at der var noget væsentligt at holde fast i (Wagner 1994:16).

Grammatik- og oversættelsesmetoden har sine rødder i latinundervisningen, men blev senere overført til undervisningen i andre fremmedsprog, fx dansk i Island. Hovedvægten blev lagt på at kunne læse på fremmedsproget, ordforrådsindlæring og indlæring af grammatik. De typiske tilgange i undervisningen drejede sig om oversættelse til og fra modersmålet, indlæring af grammatiske regler (tit udenadslære) og arbejde med svære grammatiske øvelser. Det drejede sig ikke mindst om stiløvelser og oversættelse af usammenhængende sætninger, hvor eleverne skulle trække på deres viden om sprogets formregler samt ordforråd.

2. Den direkte metode

I sin bog *Sprogundervisning* fra 1901 argumenterede Otto Jespersen ”mod den udbredte brug af oversættelse i undervisningen i moderne fremmedsprog” (Sonne Jakobsen 1989:238). Blandt andet fordi at ”ved at oversætte lærer man dog især – at oversætte” (Sonne Jakobsen 1989:238).

Sonne Jakobsen skriver, at reformbevægelsen blev ledet af Otto Jespersen, og at man:

Krævede en omvæltning i sprogundervisningen, så målet blev praktisk beherskelse af det talte sprog. Man gik imod udenadslæren, og ønskede at reducere grammatikindlæring og oversættelse mest muligt. Man ønskede sammenhængende, interessevækkende tekster fra begyndelsen, og foreslog også anskuelserundervisning ved hjælp af billeder (Sonne Jakobsen 1984:22).

Richards & Rodgers (1986) skriver om reformbevægelsen, at efter 1880 fik lingvistikken en ny status, og et fonetisk system blev formet. I 1886 blev *Den internationale fonetik association* oprettet, og deres fonetiske alfabet IPA blev lavet for at kunne transkribere alle sprogs lyde. Målet var udvikling i undervisningen af de moderne sprog (Richards & Rodgers 1986:7).

Forbilledet for indlæringen var børns tilegnelse af modersmålet, og undervisningen skulle foregå på målsproget (Auður Hauksdóttir 2001:53). Modersmålet skulle ikke involveres i målsproget. Den korrekte udtale lærtes gennem fonetikken. Wagner skriver at fonetikken havde en central plads, og lærebøgerne blev forsynet med lydskrift. ”Jespersens egen engelskbog havde helt op til 30’erne lydskrift igennem hele bogen.” (Wagner 1994:17), jf. brugen af lydskrift i danskfaget ved transkribering af bogsprog til talesprog i 1922 (se side 12).

Om modersmålet skriver Otto Jespersen:

Ja hvorfor kan man sit modersmål? Vel sagtens for at kunne leve sammen med sine landsmænd med størst udbytte: udvexle tanker, følelser og ønsker med dem (Jespersen 1901:5).

Formålet med fremmedsprogsundervisningen skriver Otto Jespersen (1901) er at ”skaffe forbindelsesveje til steder, hvor modersmålet ikke rækker hen” (Jespersen 1901:5). De nye sprog ”vil behandles som levende” (Jespersen 1901:4f). Han skriver, at sproget ikke er et formål i sig selv, sproget er et kommunikationsmiddel:

Der må altså være mennesker som jeg af en eller anden grund ønsker at udvexle tanker med eller dog modtage tanker fra” (Jespersen 1901:5).

Der blev lagt vægt på den praktiske beherskelse af det talte sprog, på at lære at bruge sproget som kommunikationsmiddel som ved brugen af modersmålet.

Om den direkte metode skriver Wagner (1994), at det, der er tilbage, er ”samtaleøvelser” (Wagner 1994:18) Han skriver, at den direkte metode er den:

Første i en æra, hvor sprogvidenskaben for alvor satte dagsordenen for fremmedsprogsundervisningen. Det er samtidig den æra hvor fremmedsprogsundervisningen begynder at trække på en videnskabelig begrundelse (Wagner 1994:19).

Den direkte metode adskiller sig fra grammatik- og oversættelsesmetoden ved at undervisningen foregår så vidt muligt på målsproget, indlæring af det talte sprog får en betydelig plads, indlæring af grammatik reduceres og oversættelse sættes til side. Praktisk beherskelse af det talte sprog er målet.

3. Den audiolingvale metode

I slutningen af 50'erne blev der i Amerika lagt vægt på undervisningen af fremmedsprog, og den audiolingvale metode udvikledes der (Richards & Rodgers 1986:47). Talt sprog er i fokus og sprogfærdighed indøves først ved at lytte, så tale, læse og skrive (Richards & Rodgers 1986:53).

Inden for den audiolingvale metode blev der lagt vægt på at ”lære at beherske sprogets byggeklodser og forstå de regler, som forbinder sprogets elementer” (Auður Hauksdóttir 2001:57). Det behavioristiske syn på indlæringen accepterer kun de sproglige fænomener, som kan iagttages, og semantik samt leksikalt indhold falder uden for deres område (Auður Hauksdóttir 2001:58). Den mundtlige færdighed kom i første række. Ordforrådet var begrænset, og træning i at tale byggede på udenadslære af helheder. Der var træning i at lytte, indøve korrekt udtale, genkende talesprog i en læst tekst og træning i skriftlig reproduktion (Auður Hauksdóttir 2001:59).

I den audiolingvale metode var gentagelsen den centrale aktivitet, og de kendte indsættelses- og omformningsopgaver stammer oprindeligt fra den audiolingvale metode (Rechnitzer & Wagner 1989:273). Metoden blev netop kritiseret for de gentagne drilløvelser:

De gentagne mekaniske drilløvelser, hvor ordforrådet var begrænset til det helt minimale, berøvede eleverne oplevelsen af at arbejde med meningsfulde tekster, hvilket betød at det

var svært for læreren at skabe og fastholde elevernes motivation (Auður Hauksdóttir 2001:62).

Som hjælp ved indøvelsen af færdigheder havde lydånd og lyd/billede tit en central rolle. Sproglaboratoriet var en hjælp, idet det muliggjorde ekstra træning gennem aflytning af sprogøvelser (Richards & Rodgers 1986:57).

3.1. Sproglaboratoriets metodik

Sproglaboratoriet blev introduceret i Danmark i 70'erne, som hjælp i fremmedsprog-undervisningen, hvor høre- og taleøvelser kunne øves. Sproglaboratoriet var tænkt som hjælp ved individuelle sprogøvelser og til at råde bod på mangel på øvetid (Andersson 1974:16). Metoden beskrives som følger:

En metodik udarbejdet i en form for selvinstruerende materiale (lyd, billede, tekst, i det væsentlige præsenteret via lydånd, ofte lyd og billedtekst kombineret). Der gives eleven rigelige muligheder for individuel træning, og han får lov at arbejde efter sine egne forudsætninger og i sit eget tempo (Andersson 1974:16).

Sproglaboratoriet var hjælp til træning i at opfatte og forstå, og samtidig var det træning i udtale og talefærdighed baseret på de opgaver og øvelser, der blev arbejdet med.

4. De kommunikative metoder

I slutningen af 60'erne blev de strukturbaserede metoder kritiseret, og der fremkom det syn, at sproget skulle bruges til at kommunikere med (Richards & Rodgers 1986:64). Kommunikativ kompetens omfatter ifølge Hymes: ”såvel sprogbrugerens viden om sproget som evnen til at bruge det under hensyntagen til dets form- og brugsregler (Auður Hauksdóttir 2001:65).

De kommunikative metoder derimod:

Samler en række forskellige pædagogiske/metodiske tilgange til sprogundervisning. Fælles for dem er det syn at fremmedsprog-undervisningen bør sigte mod kommunikativ kompetence, at sprog og kommunikation nøje hænger sammen, og at sprog læres ved at blive brugt til kommunikation (Auður Hauksdóttir 2001:64).

Otto Jespersen lagde vægt på sproget som kommunikationsmiddel, med størst vægt på det talte sprog. De kommunikative metoder lægger vægt på alle fire færdigheder: lytte, tale, læse og skrive. Kvistgaard Jakobsen og Larsen (1977) skriver, at forudsætningen for en sprogbrugers vellykkede produktion er, at den er i overensstemmelse med både sprogets form- og brugsregler. Eleverne skal lære at bruge sproget hensigtsmæssigt i forskellige situationer, og forfatterne sætter sprogfærdighed lig med kommunikativ kompetens (Kvistgaard Jakobsen og Larsen 1977:76).

Sprogfærdighed drejer sig om viden om sproget og evnen til at bruge det, det vil sige receptiv og produktiv kunnen, sprogforståelse og sprogbrug. I begyndelsen af 70'erne skete der som nævnt ændringer i undervisningen af dansk som modersmålsfag med det nye fag kommunikation, jf. foroven, og pragmatisk analyse ved Københavns Universitet. Det drejede sig om en ny type tekster, der skulle læses, analyseres og vurderes med træning i sprogbrug og sprogforståelse for øje.

Faget pragmatisk analyse blev indført på Københavns Universitet i 1973 og beskrives således i studieordningen:

Formålet med denne linje er dobbelt:

1. at indføre de studerende i en række problemstillinger omkring sprogets funktion i samfundet. Dette skal forstås sådan, at linjen især beskæftiger sig med forholdet mellem personer, sociale grupper, organisationer eller klasser og så den sprogbrug som disse frembringer og anvender som led i de sociale processer. Eller helt kort sagt: den pragmatisk analyse beskæftiger sig med sprogbrugere og sprogbrug som sociale fænomener.
2. at forberede de studerende til arbejdsopgaver de vil stå over for som lærere, fortrinsvis på det gymnasiale niveau, og navnlig inden for områder der har at gøre med ”ikke-fiktive tekster” eller sagprosa, massemediekundskab, mediekritik o. lign. (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:152).

I *Projekt Danskfagets Universitetshistorie* gøres der opmærksom på at faglitteraturen blev hentet i mange forskellige udgivelser fordi der ikke forelå en grundbog for kurset.¹⁰ Pragmatikken lægger an på læsning af ikke-fiktive tekster, som analyseres med hensyn til sprogbrugere og sprogbrug som sociale fænomener. Arbejdet med sprogfærdigheden, sprogbrug og sprogforståelse var blevet et stort led i sprogundervisningen, både hvad angår dansk som modersmål og fremmedsprogsundervisningen.

Sonne Jakobsen skriver om ændringen i gymnasiets fremmedsprogsundervisning i 70'erne, at der lægges vægt på mundtlig kommunikation, og at den mundtlige sprogfærdighed skal styrkes med nye opgave- og øvelsestyper. Der er friere opgavetyper både mundtligt og skriftligt. Der lægges vægt på tekstlæsning og tekstbehandling af trykte eller talte tekster. Der er stadig tale om oversættelse, især i prøver. Teksterne skal appellere til eleverne, og korrektheden viger. Prioritering af færdigheder er ændret (Sonne Jakobsen 1989:244f).

Sammenfatning om sprogundervisningen

Grammatik- og oversættelsesmetoden blev brugt i latinundervisningen, og den blev overført på undervisningen af de moderne sprog. Den lagde vægt på litterære tekster og grammatik i en traditionel filologisk retning. Metoden blev anvendt helt op i 80'erne i ændret form. Den direkte metode lagde an på tilegnelsen af praktisk beherskelse af det talte sprog med undervisning på målsproget. Den audiolingvale metode lagde også an på det talte sprog ved brug af mekaniske drilløvelser i træningen. Den audiolingvale metode tilføjede lydbånd, og brug af sproglaboratoriet stammer fra den metode. De kommunikative metoder lagde lige stor vægt på de fire færdigheder: lytte, tale, læse og skrive samtidig fik korrektheden fik mindre vægt. Målet var en kommunikativ kompetens, dvs. sprogfærdighed gennem sprogforståelse og sprogbrug.

Dansk sprog og litteratur var de komponenter, som danskfaget omhandlede størstedelen af sidste århundrede. Dansk sprog og sproghistorie, dansk litteratur og dens forbindelse til litteraturhistorien var til langt ind i anden halvdel af århundredet det centrale i

¹⁰ Der nævnes bl.a. Jan Anderson & Mats Furberg: *Sprog og påvirkning*. Nyt Nordisk Forlag, 1969. Kirsten Bolvig mfl.: *Søndags-B.T. Rapport om en succes*. Gyldendal, 1971. Erik Hansen: *Reklamesprog*. Reitzel, 1965. Erik Hansen: *Ping- og Pampersprog*. Reitzel, 1971. Frands Mortensen: *22.00 Radioavis. Kommunikationskritisk analyse af 22. radioavisen*. GMT, 1973 og Hans Jørgen Schiødt: *Sproget i funktion*. Berlingske leksikonbibliotek, 1970 (Conrad & Gregersen 1983, bd. IV:155f).

danskfaget. Siden vandt nye aspekter indpas i danskundervisningen, og sprogundervisningen satte i højere grad fokus på træning i sprogfærdighed og sprogforståelse gennem analyse og arbejde med ikke-fiktive tekster. Litteraturens opgave, som var at formidle kultur og dannelse, havde da ikke længere den store vægt i undervisningen.

II. Islands tilknytning til Danmark og oprettelsen af Islands Universitet

1. Islands tilknytning til Danmark

I dette afsnit fortælles der kort om forholdet mellem Island og Danmark for at give et indblik i den politiske situation i tiden omkring Islands Universitets oprettelse.

Da Islands Universitet blev oprettet i 1911, var der hjemmestyre i Island. Islændinge havde fra omkring midten af det 19. århundrede lagt stadig større vægt på øget selvstændighed. Island fik hjemmestyre den 1. februar 1904 med hovedsæde i Reykjavík og Hannes Hafstein som den første indenrigsminister. Han bestræbte sig på at holde god kontakt til Danmark. ”I tidens særdeles polemiske politik på hjemmefronten stræbte han efter at gøre tidligere modstandere til forbundsfæller” (Heimastjórn).¹¹ I årene fra 1904 til 1918 da Island blev suveræn stat, kom der nye strømninger til landet, og islændingenes tiltro og forhåbninger styrkedes (Heimastjórn).¹²

Jón Krabbe fortæller om de opgaver, det nye styre havde med Hannes Hafstein som Islands minister. Kræfterne blev sat ind på:

Telegrafforbindelse med Kontinentet, Telefonanlæg, Havneanlæg, Bankvæsenets Udvikling ved Kapitaltilførsel gennem nyoprettet Bank (Jón Krabbe 1959:17).

Trawlfiskeri og sildefiskeri blev muliggjort:

Men ikke desto mindre havde den nye Regering aabent Øje for den kulturelle Udvikling, Befolkningens Dygtiggørelse gennem Universitet og Lærestalter (Jón Krabbe 1959:17).

Det lykkedes Hannes Hafstein at nå det første skridt i flagsagen i 1913 (Jón Krabbe 1959:24). I bogen om Hannes Hafstein fortælles, at i Island var der kritik i gang, fordi det islandske flag ikke var et fuldgyldigt handelsflag. I Danmark skrev bladene meget om sagen, og de fleste blade tolkede beslutningen om et særligt flag som et skridt imod landenes adskillelse. Mange blade skrev, at islændinge viste danskerne utaknemmelighed. Unge højreorienterede i Danmark holdt et møde om sagen, og mange var mødt op. Knud Berlin holdt tale, og derefter var der ophedet diskussion, hvor den danske regering og islændingene fik hård kritik. Den tone, der var i diskussionen, var til skade for de to landes forbindelse ifølge Ditlev Thomsen, købmand i Thomsensmagasin i Reykjavík, som deltog i mødet (Guðjón Friðriksson 2005:609ff). Jón Krabbe skriver, at det havde været svært for den danske befolkning at forstå, at:

Islænderne som eget Folk har deres egen Nationalfølelse; mange tager det som en Krænkelser, at Islænderne ikke føler sig som danske, men f. Eks. ønsker et eget flag (Jón Krabbe 1959:37).

Der lå en fare i et uvenskabeligt forhold mellem Danmark og Island som følge af:

At den ene Part Aar efter Aar kæmper for at faa gennemført først et og saa et andet af de uopfyldte Krav som det mener at have Ret til. Forholdet mellem Landene kan ikke taale denne stadige Kamp som dog ikke vil høre op før de Krav er opfyldt som for Islænderne er lige saa vel Retskrav som nationale Krav (Jón Krabbe 1959:35).

¹¹ <http://heimastjorn.is/dansk/forsida/nr/104>

¹² <http://heimastjorn.is/dansk/forsida/nr/104>

I 1918 blev forbundsloven underskrevet af begge nationer, og med den blev Island en suveræn stat i personalunion med den danske konge. Jón Krabbe skriver at det lykkedes for islændingene og danskerne at finde frem til en løsning på næsten hundrede år gamle:

Spørgsmål om dansk-islandske Forhold. Det var en Lykke for begge Lande og en Ære for Danmark, at kloge og frisindede Mænd - Danske og Islændere – kunde tale sig tilrette om og forme denne Løsning, hvis Hovedtanke var gensidig Anerkendelse af begge Landes Suverænitet samt Aftaler om fælles Samvirke og Rettigheder paa en række vigtige Punkter, men med Ret for hvert af landene til efter 20 Aar ensidig at opsige forbundsftalen (Jón Krabbe 1959:39).

Der rejste sig kritik i Island mod det danske sprog og dansk kultur under hjemmestyret, idet man mente, det danske sprog var en trussel over for det islandske sprog. Danismer hørtes i islændingenes sprog, og danske romaner blev læst mere end sagaerne, blev der sagt (Auður Hauksdóttir 2001:134f).

Dansk blev fortsat benyttet i gymnasiet og inden for erhvervsuddannelserne samt universitetet, hvor læsematerialet tit var danske lærebøger:

Behovet for at læse danske lærebøger, fx i gymnasiet og på universitetet, var stadigvæk til stede, og traditionen for at læse dansk litteratur levede fortsat i bedste velgående blandt befolkningen (Auður Hauksdóttir 2001:140).

Dette citat gælder for året 1944 det år hvor Island blev republik. Det nævnes for at påpege, at der endnu i 40'erne og længere frem, var brug for at forstå dansk i andre sammenhænge end i danskundervisningen.

2. Oprettelsen af Háskóli Íslands

Islands Universitet blev oprettet den 17. juni 1911, og de første 29 år foregik undervisningen í Alþingishúsið ved Austurvöllur (Háskóli Íslands 2006).¹³ Islands Universitet startede med fire fakulteter: Det Teologiske Fakultet, Det Medicinske Fakultet, Det Juridiske Fakultet og Det Filosofiske Fakultet. Tre skoler blev forenet under Islands Universitet: Præsteskolen (*Prestaskólinn*), Lægeskolen (*Læknaskólinn*) og Lovskolen (*Lagaskólinn*), og Det Filosofiske Fakultet (*Heimspækisdeild*) blev føjet til. Rækkefølgen i optællingen af fakulteterne er historisk og bestemmes af alderen på de tre skoler, der blev forenet under Islands Universitet (Guðni Jónsson 1961:69).

I det 19. århundrede begyndte diskussionen om muliggørelsen af undervisning på højere niveau. På det første genoprettede Alting (Alþingi) i 1845 fremlagde Jón Sigurðsson et bønsskrift underskrevet af 24 studenter og kandidater i København om, at der blev undervist i de tre embedsfag: teologi, medicin og jura i Island. Det var Præsteskolen, der som den første, fik kongelig resolution den 21. maj 1847. Den startede om efteråret samme år.

Til den første lovgivende forsamling i 1875 stadfæstede Altinget lov om Lægeskolen, som fik kongelig resolution den 11. februar 1876. Landfysikus Jón Hjaltalín havde fået kongelig resolution i 1862 til at opretholde undervisning for vordende læger, og undervisning i medicin var derfor allerede startet, da Lægeskolen formelt blev oprettet.

¹³ <http://www.hi.is/id/1001802>

Det tog længere tid at få kongelig resolution for etablering af Lovskolen. På Altinget 1875 fremlagde sysselmand Benedikt Sveinsson forslag om oprettelsen af en lovskole, som ikke blev vedtaget. Frem til århundredskiftet blev der jævnligt fremlagt forslag som nogle gange blev vedtaget på Altinget, men som ikke fik kongelig resolution. Både islændinge og danskere anså diskussionen om juraundervisningen som en del af Islands selvstændighedsskamp. I 1903 blev der endnu engang fremlagt et forslag om lovskole i Altinget. Denne gang blev forslaget vedtaget, og kongelig resolution fulgte den 4. marts 1904. Det var i sommeren 1908, at Reglement om Lovskolen forelå og skolen startede den 1. oktober samme år.

Det første forslag om universitet i Island blev fremlagt i Altinget af sysselmand Benedikt Sveinsson i 1881. I året 1907 fik sagen fremgang ved, at et beslutningsforslag blev fremlagt som handlede om revision af loven for de tre skoler: Præsteskolen, Lægskolen og Lovskolen. Forslaget blev vedtaget og daværende Islandsminister Hannes Hafstein fik de tre forstandere, Jón Helgason for Prestaskólinn, Guðmundur Björnsson for Læknaskólinn og Lárus H. Bjarnason for Lagaskólinn til at udarbejde et forslag for oprettelsen af et universitet. Det blev nordmændenes nye universitetslov, der blev brugt som forbillede, og det nye forslag blev vedtaget i Altinget 1909 og fik kongelig resolution den 30. juli 1909.

Undervisningen ved Islands Universitet startede i efterårssemesteret 1911, og den første rektor var Björn M. Ólsen, professor på Det Filosofiske Fakultet. Han blev valgt til rektor ved det første lærermøde den 10. juni 1911 (Guðni Jónsson 1961:15ff).

3. Det Filosofiske Fakultet. Undervisningsfagene

I Islands Universitets første studieår startede Det Filosofiske Fakultet med to professorer og en docent. Forbindelsen til Københavns Universitet var tæt, hvilket fremgår af de første ansættelser. De to professorer var dr.phil. Björn M. Ólsen, professor i islandsk grammatik- og kulturhistorie og dr.phil. Ágúst H. Bjarnason, professor i filosofi samt docent Jón Jónsson, som underviste i Islands historie (*Árbók Háskóla Íslands fyrir háskólaárið 1911-1912*:19)¹⁴ Björn M. Ólsen blev dr.phil. fra Københavns Universitet i 1883 (Styhr & Øllgaard 1907:13f), og Ágúst H. Bjarnason blev dr.phil. i 1911 fra Københavns Universitet (Hegermann-Lindencrone 1926:17). Jón Jónsson studerede historie ved Københavns Universitet, men afsluttede ikke sit studium (Alþingi).¹⁵

Björn M. Ólsen underviste seks ugentlige timer den første vinter. Undervisningsfagene var: islandsk litteraturhistorie, Völuspá, Prymskviða. Íslendingabók Ara Fróða og det islandske sprogs grammatik. Ágúst H. Bjarnason underviste i filosofi og Jón Jónsson begyndte med en ugentlig time, som blev til to timer, og han underviste i det nordiske folks historie. Ved Det Filosofiske Fakultet var der endnu en underviser, som underviste i fransk sprog og litteraturhistorie. Det var A.Courmont, som havde seks ugentlige timer (*Árbók H.Í. 1911-1912*:29f). Han underviste uden betaling (S.H.Í., Gjørðabók háskólaráðs 23.11.1912).

¹⁴ *Árbók Háskóla Íslands fyrir háskólaárið* bliver herefter forkortet til *Árbók H.Í.*

¹⁵ <http://www.althingi.is/cv.php4?nfaerslunr=292>

Íslands Universitets undervisningslokaler var í Alþingishúsið ved Austurvöllur. Erfaringen viste efterhånden, at disse lokaler ikke egnede sig til undervisning, og desuden var der tale om pladsmangel. Í året 1920 havde Íslands Universitet fire lokaler til rådighed, "men de sidste ár har man ikke kunnet undgå, at fem undervisere nogle gange underviste på samme tid" (Þ.Í., S.H.Í., BA1:1 Í Háskólinn 1914-1928. Oversættelse V.E.).

Ved Íslands Universitets start í 1911 var der 45 studenter immatrikuleret (*Árbók H.Í. 1911-1912*:20f). Det Filosofiske Fakultet havde ingen studerende de første ár. Guðni Jónsson (1961) gør opmærksom på, at det tog nogle ár inden fakultetet fik sin plads í islændingenes bevidsthed. Der gik tolv ár før den første studerende afsluttede sin eksamen ved Det Filosofiske Fakultet. De første undervisere ved Det Filosofiske Fakultet oplevede ikke at føre sine første studerende op til den afsluttende eksamen (Guðni Jónsson 1961:128).

En universitetseksamen fra Íslands Universitet var en embedseksamen for de tre fakulteter: Det Juridiske Fakultet, Det Medicinske Fakultet og Det Teologiske Fakultet. Inden for det Filosofiske Fakultet læste de studerende til magistergrad í islandsk (mag.art.), som ifølge Íslands Universitets reglement af 9. oktober 1912 ikke var en embedseksamen (*Reglugjörð fyrir Háskóla Íslands 9. okt. 1912*). Ved Københavns Universitet var der foruden en mag.art.-eksamen en skoleembedseksamen. Det fremgår af professor í de nordiske sprog, dr. Ludv. F.A.Wimmers kursusbeskrivelse fra 1896:¹⁶

Han agter offentlig: sammen med Docent Dr. Finnur Jónsson at holde skriftlige Øvelser med de Studerende, der til Vinter agte at underkaste sig Skoleembedsexamen med Dansk som Hovedfag (*Forelæsninger og Øvelser ved Københavns Universitet og Den polytekniske Lærestalt í Efteraars-Halvaaret 1896*:13).

Om islandskstudiet står der í paragraf nr. 51 í *Reglement af 9. okt. 1912 for Íslands Universitet* at de studerende, der har taget filosofikum, har lov til at tage magister-eksamen í islandsk. Eksamensfagene var:

1. Islandsk
2. Islandsk litteratur- og kulturhistorie
3. Íslands historie.

Et af disse tre fag skulle vælges af kandidaten som hovedfag (*Reglugjörð fyrir Háskóla Íslands 9. okt. 1912*).

Det Filosofiske Fakultet bød de studerende på et studium til magistergrad de første ár. Islandskstudiet var ikke en forberedelse til en bestemt stilling, men kandidatseksamen (lærereksamen) í islandsk blev tilføjet med en ændring af reglementet den 16. juli 1934 (Guðni Jónsson 1961:135).

¹⁶ Eksemplet tages fra et ár ved Københavns Universitet hvor Holger Wiehe Íslands Universitets første udsendte lektor sandsynligvis har været blandt de studerende.

III. Danskfaget ved Islands Universitet 1915-1980

A. Perioden 1915-1946

Indledning

Undervisning i dansk sprog og dansk litteratur startede ved Islands Universitet i efteråret 1915, få år efter universitetets oprettelse. I dette kapitel som er specialets hovedafsnit, gives en historisk oversigt over danskfaget i perioden 1915-1980. Islands Universitets reglement for Det Filosofiske Fakultet de første år indeholdt regler for islandskstudiet: islandsk, islandsk litteratur- og kulturhistorie og Islands historie (se side 25). Danskfaget var i de to første udsendte lektorerens tid et nordisk supplement, uden eksamensbetingelser.

I det følgende afsnit gøres der rede for de to første udsendte danske lektorer og deres undervisning. Den første udsendte lektor underviste ved Islands Universitet i årene 1915-1919. Den anden udsendte lektor underviste i årene 1923-1926. I perioden 1926-1946 var der ingen udsendt lektor og ingen undervisning i dansk ved Islands Universitet.

1. Den første danskundervisning ved Islands Universitet

Det var i året 1914, at Holger Wiehe sendte breve til Island angående undervisning ved Islands nye universitet Háskóli Íslands. Brevene blev modtaget af professor Ágúst H. Bjarnason, dekan for Det Filosofiske Fakultet og professor Björn M. Ólsen. På Det Filosofiske Fakultet blev der holdt et møde den 24. februar 1914, hvor Björn M. Ólsen præsenterede brevet fra Holger Wiehe. Samme dag sendte Ágúst H. Bjarnason et brev til rektor Lárus H. Bjarnason. I brevet var der oplysninger om, at mag.art. Holger Wiehe havde skrevet og fortalt, at han havde håb om at få støtte fra den danske regering, så han kunne bosætte sig i Island og undervise ved Islands Universitet. Han kunne undervise i bl.a. dansk sprog og litteraturhistorie og endvidere i svensk sprog, hvis der var ønske herom. Ágúst H. Bjarnason fortalte, at Björn M. Ólsen mente, det var nødvendigt for undervisningen i islandsk, at der blev oprettet undervisning i germanske sprog og især i et af de nordiske sprog, idet islandskundervisningen alene ikke ville være tilstrækkelig.¹⁷ Björn M. Ólsen var af den mening, at Holger Wiehe havde den fornødne kompetence til at stå for undervisningen, både efter hvad han havde hørt om Holger Wiehe og af hans kendskab til ham. Han fortalte, at Holger Wiehe både talte og skrev fortræffeligt islandsk. Dekanen var positivt indstillet over for dette. Brevet til rektor sluttede med en anmodning om, at rektor tog sagen op til konsistoriums næste møde (P.Í., S.H.Í., BA1:1, I Háskólinn 1914-1928).

På konsistoriums møde den 28. februar 1914 blev indholdet af professor Ágúst H. Bjarnasons brev drøftet, hvor Holger Wiehe tilbød at undervise ved Islands Universitet. I konsistorium var man enige om, at det var tilrådeligt at oprette undervisning i germanske sprog og især i et andet nordisk sprog end islandsk så snart som muligt (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 28.2.1914).

Den 17. juli 1914 sendte ministerialkontoret i Reykjavík et brev til Islands Universitet, hvor universitetet blev bedt om en udtalelse vedrørende et ærinde fra den danske

¹⁷ Jf. mag.art.-studiet ved Københavns Universitet, hvor de nordiske sprog indgår sammen med oldsproget og sproghistorien.

statsminister. Det var angående eventuelle planer om at sende en dansk udsendt lektor til Islands Universitet (Þ.Í., S.H.Í., BA1:4 XIII kennsla 1914-1928). I den anledning blev der holdt møde i konsistorium den 23. juli 1914 (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 23.7.1914). Samme dag blev der sendt et brev til ministerialkontoret i Reykjavík om, at det var blevet vedtaget enstemmigt og med tak at modtage mag.art. Holger Wiehe til Islands Universitet. Han blev ansat til at undervise i nordisk grammatik (norræn málfræði) svarende til vilkår for undervisningen i fransk og tysk varetaget af franske og tyske udsendte lektorer (Þ.Í., S.H.Í., BA1:4 XIII kennsla 1914-1928). Af kilderne fremgår det at han kom hertil for at undervise i dansk sprog, litteraturhistorie og nordisk grammatik som supplement til islandskundervisningen.

Undervisningen i både dansk og tysk skulle have startet i efteråret 1914. I konsistoriums protokol den 21. april 1914 står skrevet, at konsistorium med tak tager imod den tyske regerings tilbud om en underviser i tysk sprog og tysk sprogvidenskab (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 21.4.1914). I årbogen for det akademiske år 1913-1914 henvises der til Holger Wiehes brev til Islands Universitet og til at konsistorium med tak har vedtaget at tage imod en udsendt dansk lektor. Der henvises også til et andet brev vedrørende en tysk udsendt lektor, som konsistorium havde vedtaget at modtage (*Árbók H.Í. 1913-1914*:17f). De to undervisere påbegyndte ikke deres undervisning i efteråret 1914. Den tyske udsendte lektor, Kurt Busse som kom til Reykjavík om sommeren 1914, rejste igen den 1. august samme år (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 17.10.1914). Og den danske udsendte lektor Holger Wiehe kom ikke i 1914 som forventet.

Det fremgår af årbogen for Islands Universitet 1914-1915, at undervisningen i tysk ikke blev til noget på grund af krigen. Undervisningen i fransk blev der heller ikke noget af i det år, idet den franske udsendte lektor, Alexander Barraud, rejste tilbage til Frankrig i sommeren 1914, og han kom ikke tilbage. Af samme årbog fremgår, at Holger Wiehe var ankommet til landet (1915), og at han indtil videre var blevet ansat af det danske statsministerium til at varetage undervisningen i dansk de næste fem år, og at han ville starte i det kommende universitetsår (*Árbók H.Í. 1914-1915*:6). Den første verdenskrig kom i vejen for sprogundervisningen i fransk, dansk og tysk ved Islands Universitet i studieåret 1914-1915.

I efteråret 1915 startede så Holger Wiehe sin danskundervisning. Som før nævnt var der tale om den første formelle undervisning i dansk på universitetsniveau i Island. Der var og havde været danskundervisning inden for børne- og ungdomsuddannelsen, på erhvervsuddannelsen og på Reykjavíks Gymnasium. I det følgende gøres der rede for Holger Wiehes danskundervisning i 1915-1919.

Danskundervisningen var et nordisk supplement til islandskstudiet ved Det Filosofiske Fakultet, dvs. som et andet nordisk sprog. Nordisk grammatik var ikke på studieplanen i islandsk og blev med Holger Wiehe en tilføjelse sammen med dansk sprog og dansk litteratur, jf. studieplanen ved mag.art.-graden ved Københavns Universitet, hvor de nordiske sprog indgik i undervisningen (se side 8). Underviserne ved Det Filosofiske Fakultet havde alle studeret i København, og muligvis var det tanken, at dansk og nordisk grammatik skulle føre Islands Universitet nærmere den tradition, der var på Københavns Universitet. Som før nævnt gjaldt fakultetets eksamensbetingelser kun for islandsk sprog, islandsk litteratur- og kulturhistorie samt Islands historie. Den udsendte lektors fag havde ikke eksamenskrav, og timesøgning var ikke obligatorisk.

2. Holger Wiehe, mag.art. Udsendt dansk lektor 1915-1919

Holger Wiehe mag.art. (1874-1925) (Henriksen C.L. 1945:268) tog magister-konferens i nordiske sprog og litteratur i København 1899. Fra august 1900 var han privatlærer og han betegnes som oversætter (Styhr & Øllgaard 1907:127). Holger Wiehe var den første underviser i både dansk og svensk ved Islands Universitet (Guðni Jónsson 1961:143). Holger Wiehe blev udnævnt til Ridder af Islands Falk få uger før sin død i 1925 (Sigfús Blöndal 1925. I: Berlingske Tidende 2.3.1925).

2.1. De studerende

Under Holger Wiehes første år ved Islands Universitet var der ingen studerende immatrikuleret ved Det Filosofiske Fakultet (*Árbók H.Í. 1915-1916*). I Islands Universitets årbøger var det regelen at føre navnene på de immatrikulerede studerende for hvert fakultet, når de startede på deres studium. I øvrigt blev der ikke ført protokol over de studerende. Derfor er det ikke muligt at finde ud af, hvor mange studerende der søgte timer, eller hvor mange der gik til dansk. Desuden var der ikke mødepligt de første årtier (Guðni Jónsson 1961:82).

I efteråret 1916 immatrikuleredes den første og eneste islandske student på Det Filosofiske Fakultet. Det var en kvindelig student ved navn Steinunn Anna Bjarnadóttir (*Árbók H.Í. 1916-1917:17*).¹⁸ Hun var en af assistenterne ved Sigfús Blöndals ordbog, hvor Holger Wiehe også arbejdede i 1917 (Sigríður Dúna Kristmundsdóttir 2001:178). Det er ikke usandsynligt, at hun har søgt timer hos Holger Wiehe. I året 1917-1918 immatrikuleredes fem nye studenter. Den vinter var der således seks studerende ved fakultetet (*Árbók H.Í. 1917-1918:17*). I året 1918-1919 immatrikuleredes to nye studenter, og der var i alt otte studerende det år ved Det Filosofiske Fakultet (*Árbók H.Í. 1918-1919:21*).

Det er også muligt, at Einar Ólafur Sveinsson har søgt timer hos Holger Wiehe. Ifølge kilderne har Einar Ólafur Sveinsson foræret Henrik Bertelsens bog *Dansk Sproghistorie til Skolebrug* (1917) til Árnastofnun. Det var netop denne bog, som Holger Wiehe benyttede i sin undervisning, jf. lektionsoversigten. Einar Ólafur Sveinsson blev student 1918 (Henriksen C.L. 1946:234), men han var ikke blandt Islands Universitets immatrikulerede det år. Det kan tænkes, at han har deltaget i Holger Wiehes timer. Einar Ólafur Sveinsson var intern censor i dansk fra og med den første eksamen, der blev holdt i danskfaget i maj 1949 (S.H.Í., *Prófbók heimspekideild, B.A. próf 1943-1969, maí 1949*).

Der var ikke mange studerende ved Det Filosofiske Fakultet, som Holger Wiehe permanent kunne regne med til sine timer. Underviserne ved Islands Universitet holdt forelæsninger for offentligheden, hvilket vil sige, at der var flere end de studerende, der havde mulighed for at følge undervisningen. *Morgunblaðið* havde annoncer om forelæsningerne. Den 6. oktober 1915 stod der følgende: "Holger Wiehe, mag.art. starter sine forelæsninger ved Islands Universitet i dag kl. 6-7 om dansk sprogs historie. Forelæsningerne holdes på islandsk." (*Dagbókin. I: Morgunblaðið 6.10.1915*).

¹⁸ Anna Bjarnadóttir holdt et foredrag om engelsk litteratur vinteren 1923-1924 som den første forelæser på engelsk (Guðni Jónsson 1961:144). Hun var den første kvindelige forelæser ved H.Í. Sigríður Dúna Kristmundsdóttir (2001:232).

Oversættelse V.E.).¹⁹ Disse meddelelser blev gentaget. Der stod fx den 13. oktober 1915, at ”Holger Wiehe vil holde forelæsninger over helte digte og folkeviser, og det tilrådes, at folk møder op, fordi manden er velvidende og en god forelæser” (*Dagbókin*. I: Mbl. 13.10.1915. Oversættelse V.E.). Oplysninger om disse forelæsninger findes i lektionskataloget og årbogen.

2.2. Undervisningen: Forelæsninger og øvelser

Der var ingen studerende ved fakultetet i efteråret 1915. Af årbogen og lektionskataloget fremgår det, at der forelå en studieplan, som Holger Wiehe havde forberedt. Lektionskataloget ligner årbogen, og det er årbogens tekst, der gengives her. Årbogen giver betydelige oplysninger om danskundervisningen, hvad angår både antallet af timer og undervisningens indhold, og derfor er denne nøjagtige gengivelse af interesse. Lektionskataloget har nærmest samme tekst, så det udelades her.

Efterårssemester 1915.²⁰

1. Holdt forelæsninger (på dansk) over *Danmarks helte digtning og folkeviser*. To ugentlige timer.
2. Øvelser i *dansk* for viderekomne (lydlære og betydningslære); gennemgik udvalgte stykker af Yngre danske Digtere 1800-1890. To ugentlige timer.
3. Holdt forelæsninger (på islandsk) over *det danske sprogs historie*. En ugentlig time.

Forårssemester 1916.

1. Holdt forelæsninger (på dansk) over *danske komedier* (det 16. århundrede til J.L. Heiberg). To ugentlige timer.
2. Gennemgik *dansk digtning* i det 18. århundrede (på dansk). K. Mortensen: Litteraturudvalg for Gymnasiet, II bd., 1. blev benyttet) En ugentlig time.
3. Gennemgik valgte stykker af Agerskov og Nørregård: *Svensk Læsebog* (mundtlige øvelser på islandsk) med forklaring af de vigtigste dele af svensk grammatik. En ugentlig time (*Árbók H.Í. 1915-1916:18*).

Efterårssemester 1916.

1. Afsluttede forelæsninger over *danske komedier* (Hertz, Hostrup). En ugentlig time.
2. Holdt forelæsninger (på dansk) over *dansk litteraturs genfødsel i det 18. århundrede* (Oehlenschlägers ungdoms digterværker). En ugentlig time.
3. Fortsatte *øvelser i svensk* (Agerskov og Nørregård: *Svensk Læsebog*). En ugentlig time.
4. Fortsatte øvelser over *olddansk og middeldansk* (gennemgik runeindskrifter og afsnit fra Skaanske Lov i H. Bertelsens »Dansk Sproghistorie«). Øvelserne foregik på islandsk. En ugentlig time.

Forårssemester 1917.

1. Fortsatte øvelser i *svensk*. Nogle afsnit af Strindbergs »Hemsöborna« blev gennemgået. En ugentlig time.
2. Fortsatte forelæsninger over hovedtræk i *dansk litteratur i det 18. århundrede* (på dansk). En ugentlig time.
3. Fortsatte forelæsninger i *middeldansk*. Gennemgik afsnittene »Jydske Lov – Peder Laales Ordsprog« i H. Bertelsens »Dansk Sproghistorie«. En ugentlig time.

¹⁹ Morgunblaðið forkortes herefter til Mbl. i henvisninger.

²⁰ Citater i det følgende skrives i samme punkt som teksten, da de ofte forekommer i sin helhed. For konsekvensens skyld skrives kortere citater også i samme punkt.

4. Holdt forelæsninger om *C. J. L. Almquist* (på islandsk). En ugentlig time (*Árbók H.Í. 1916-1917:37f*).

Efterårssemester 1917.

1. Fortsatte øvelser over *middeldansk*. Grammatikafsnittet blev gennemgået side 44-72 og følgende læsetykker: side 74-76, 78-82 i H. Bertelsens *Dansk Sproghistorie til Skolebrug*. En ugentlig time.
2. Holdt øvelser over A. Oehlenschlägers »Helge«. To ugentlige timer.
3. Fortsatte forelæsninger over *dansk litteratur* (på dansk). Gennemgik *St.St. Blicher* og *Poul Møller*. En ugentlig time.

Forårssemester 1918.

1. Fortsatte øvelser over *middeldansk* og *ældre nydansk*. Følgende afsnit i H. Bertelsens *Dansk Sproghistorie til Skolebrug* blev gennemgået: side 86-92, 97-100, 105-115 og grammatikoversigten side 120-146. En ugentlig time.
2. Afsluttede gennemgangen af digtet »Helge«. De studerende skrev opgaver over emnet. Derefter blev valgt afsnit af *Paludan-Müllers Adam Homo* gennemgået. Store afsnit af 2., 6. og 10. sang og de fleste af Almas sonetter. En ugentlig time.
3. Gennemgik *urnordiske runeindskrifter*, *oldsvenske runeindskrifter* og nogle små afsnit af Den ældre Vestgøtalag. På baggrund af et lille skrift skrevet af underviseren [Frumnorrænir og fornsænskir leskaflar. 1918].
4. Gav en kort oversigt over *dansk sprogs lydlære*, og holdt derefter øvelser med de studerende i lydskrift. nogle danske digte blev læst sammen med afsnit fra andre danske digterværker med mundtlig diskussion om emnet på dansk. En ugentlig time (*Árbók H.Í. 1917-1918:24ff*).

Efterårssemester 1918.

1. Holdt øvelser over *olddansk* og *oldsvensk*. Gennemgik runeindskrifterne og afsnittene fra Skaanske Lov i H. Bertelsens »*Dansk Sproghistorie*« og afsnit af Vestgøtalag fra indledningen til Upplands Lov, afsnit af Gutasaga og den ældste svenske postil i »Oldnordiske og oldsvenske tekster«. To ugentlige timer.
2. Afsluttede gennemgangen af afsnit fra *Paludan-Müllers »Adam Homo*«. Afsnit af 11. sang »Almas Efterladenskab« og hele 12. sang. En ugentlig time.
3. Holdt forelæsninger på dansk over »*Henrik Pontoppidan*«. En ugentlig time.

Forårssemester 1919.

1. Fortsatte øvelser over *middeldansk* og *middelsvensk*. Afsnittene side 29-40 i H. Bertelsens »*Dansk sproghistorie*« blev gennemgået og afsnittene side 17-23 i »*Frumnorrænir og fornsænskir leskaflar*«. To ugentlige timer.
2. Gennemgik øvelser over *Jakob Knudsen*. »Den gamle Præst« blev grundigt gennemgået og udvalgte tekster fra »Gjærring-Afklaring«, »Sind«, »Fremskridt«, »Rodfæstet«, og »Lærer Urup« og der blev fortalt om digterens liv i forbindelse med romanerne. En ugentlig time.
3. Holdt et kort kursus i svensk for begyndere. En ugentlig time (*Árbók H.Í. 1918-1919:28ff*. Oversættelse V.E.)²¹.

Sammenfattende drejede det sig om undervisning i dansk litteratur fra heltedigtning og folkeviser til nutiden med litteraturhistorie, lydlære og betydningslære samt sproghistorie fra runeindskrifter og frem. I svensk var der undervisning i tre semestre samt et begynderkursus i et semester og forelæsninger over en svensk forfatter på islandsk i et semester.

²¹ Oversættelsen her og alle andre steder i specialet tager hensyn til den oprindelige typografi.

2.3. Den første undervisning i dansk sprog og litteratur. Diskussion og analyse

I det følgende gøres der rede for danskundervisningen ved Islands Universitet, som Holger Wiehe planlagde den. Hans lektioner sammenlignes med forelæsninger og øvelser ved Københavns Universitet, og materialet, der blev brugt, diskuteres. Derefter perspektiveres hans undervisning til teorier om sprogundervisning, og der foretages en sammenligning mellem indholdet i danskfaget ved Islands Universitet og danskstudiet ved Københavns Universitet.

Holger Wiehe var ikke bare den første danskunderviser, men også den første svenskunderviser ved Islands Universitet. Han havde ikke et forbillede at gå efter og måtte derfor planlægge sin undervisning ved Islands Universitet fra grunden. De retningslinjer, Holger Wiehe havde fra Islands Universitet var ifølge kilderne, at danskundervisningen var tænkt som undervisning i et nordisk sprog og nordisk grammatik uden eksamensbetingelser ligesom undervisningen i tysk og fransk (se side 27). Wiehe havde skrevet til Islands Universitet, at han havde håb om støtte til at undervise i bl.a. dansk sprog og dansk litteraturhistorie, og det har formodentlig været hans udgangspunkt, Han havde ifølge årbogen fem undervisningstimer om ugen det første semester, derefter var der fire ugentlige timer.

Det er ikke usandsynligt, at Holger Wiehe har hentet forbillede i sit studium ved Københavns Universitet. Der findes ligheder med danskfaget ved Islands Universitet og danskfaget ved Københavns Universitet ved sammenligning af lektioner ved de to universiteter. Her er et eksempel fra den tid, Holger Wiehe søgte kurser. Det er fra det danske lektionskatalog i forårssemesteret 1897:

Dr. Ludv. F.A. Wimmer, Prof. Ord. i de nordiske sprog agter offentlig:

- 1) i et Par Indledningsforedrag at give de Studerende, der forberede sig til Skoleembedsexamen med Dansk som Hoved- eller Bifag og til Magisterkonferens i nordisk Filologi, Anvisning til Studiet;
- 2) i to sammenhængende Timer, Tirsdag kl. 1-3, væsentlig examinerisk at gennemgaa forskellige Afsnit af det til Skoleembedsexamen med Dansk som Bifag krævede Pensum i Oldsproget;
- 3) i Laboratoriet i to sammenhængende Timer, Fredag Kl. 1-3, med Viderekomne at gennemgaa Skaanske Kirkelov (*Forelæsninger og Øvelser ved Kjøbenhavn's Universitet og Den polytekniske Lærestalt i Efteraars-Halvaaret 1896:13*).

Som det fremgår af punkt 1, var formålet med undervisningen at forberede vordende modersmållærere til deres fremtidige hverv. Det var ifølge reglementet ikke det offentlige mål med undervisningen ved Islands Universitet. Derimod var der ifølge punkt 2 gennemgang af oldsproget og ifølge punkt 3 gennemgang af Skaanske Kirkelov. Det fremgår af kilderne, at sproghistoriske tekster var en del af Holger Wiehes pensum, jf. runeindskrifter og afsnit fra Skaanske Lov, som Holger Wiehe havde i efteråret 1916. I følgende eksempel er der gennemgang af dansk digtning i begyndelsen af det 19. århundrede, hvor Holger Wiehe i efteråret 1915 gennemgik udvalg af yngre danske digtere fra 1800-1890. Københavns Universitet havde følgende kursus i 1897:

Dr. J. Paludan, Prof. Ord. i Æsthetik, agter:

- 1) offentlig at gennemgaa dansk Digtning i Begyndelsen af vort Aarhundrede, med P. Hansens Litteraturhistorie som Grundlag, Onsdag og senere mulig Lørdag Kl. 2-3;
- 2) privat, men uden Betaling, ca. 2 ugentlige Timer, at holde Examinatorier og skriftlige Øvelser over Danmarks og Sveriges Litteratur i det 16de-17de Aarhundrede (*Forelæsninger og Øvelser ved Københavns Universitet og Den polytekniske Lærestalt i Foraars-Halvaaret 1897:13*).

Af eksemplet foroven fremgår at digtningen læstes med litteraturhistorie som grundlag. Følgende eksempel stammer fra det danske lektionskatalog *Forelæsninger og Øvelser* fra Københavns Universitet fra efterårssemesteret 1915:

Verner Dahlerup, Prof. ord. i nordiske Sprog, agter:

- 1) at afslutte sine forelæsninger og Øvelser over nydansk Sproglære, Tirsdag Kl. 11-12 og Onsdag Kl. 1-2;
- 2) derefter at holde Øvelser over Svensk (Danell: svensk Ijudlära; Strindberg: Hemsöborna), i de samme ugentlige Timer;
- 3) at gennemgaa danske Tekster fra 15. Aarh. (Bertelsen: Dansk sproghistorisk Læsebog, 1905), Tirsdag og Onsdag Kl. 12-1;
- 4) at holde skriftlige Øvelser for ældre Studerende med Dansk som Hoved- eller Bifag (*Forelæsninger og Øvelser ved Københavns Universitet og Den polytekniske Lærestalt i Efteraars-Halvaaret 1915:21*).

I dette eksempel findes lighed med svensktimer hos Holger Wiehe i foråret 1917, hvor afsnit af *Hemsöborna* blev gennemgået. I eksemplet findes danske tekster fra det 15. århundrede, som i Holger Wiehes lektion var middeldansk og ældre nydansk i bogen *Dansk Sproghistorie til Skolebrug*. Ved Københavns Universitet blev *Dansk sproghistorisk Læsebog* benyttet til gennemgang af danske tekster fra det 15. århundrede.

Om materialet Holger Wiehe benyttede er allerede nævnt *Dansk Sproghistorie til Skolebrug* af Bertelsen. Dvs. en lærebog for gymnasiet. Der var K. Mortensen: *Litteraturudvalg for Gymnasiet* og Agerskov og Nørregårds *Svensk Læsebog*. I bogens forord står der, at bogen er beregnet for "Gymnasier, Kursus og i det hele højere Undervisningsanstalter" (Agerskov og Nørregård 1907:3). Til sidst nævnes *Frumnorrænir og fornsænskir leskaflar*, et hæfte sammenfattet af Holger Wiehe til brug i sproghistorie.

Af ovenstående fremgår, at der var lighed mellem undervisningen, som den fremgår af *Forelæsninger og øvelser* ved Københavns Universitet og den planlagte undervisning for de islandske studerende, som den fremgår af årbogen ved Islands Universitet. Meget tyder på, at Holger Wiehe i sin undervisning ved Islands Universitet benyttede det, han som studerende ved Københavns Universitet havde læst i sit mag.art.-studium

Man kan forestille sig, at Holger Wiehe benyttede sig af materiale beregnet for gymnasiet fordi materialet muligvis var mere hensigtsmæssigt for de islandske studerende ikke havde samme baggrund i dansk, som danske studerende ved Københavns Universitet. Det fremhæves dog, at *Svensk Læsebog*, som Wiehe benyttede i svenskundervisningen, var en del af pensum ved Københavns Universitet.²²

²² Jf. side 10.

I det følgende diskuteres Holger Wiehes studieplan ud fra traditionen ved Københavns Universitet og de teorier, der var oppe i tiden. Ved at stille materialet i Holger Wiehes studieplan kronologisk op gives der en oversigt over de emner som blev gennemgået ved Islands Universitet.

Litteratur:

Heltedigtning og folkeviser (efterår 1915).

Danske komedier i det 16. århundrede til J.L. Heiberg (forår 1916).

Danske komedier Hertz og C. Hostrup (efterår 1916).

Dansk digtning fra det 18. århundrede (forår 1916).

Dansk litteratur: St. St. Blicher og Poul Møller, de studerende skrev opgaver om emnet (efterår 1917 og forår 1918).

Forelæsninger (på dansk) dansk litteraturs genfødsel i det 18. århundrede, Oehlenschlägers ungdoms digterværker øvelser over Helge (efterår 1916).

Hovedtræk i dansk litteratur i det 18. århundrede (forår 1917).

Oehlenschlägers Helge (efterår 1917 og forår 1918))

Valgte afsnit af Paludan-Müllers *Adam Homo* (forår 1918, efterår 1918).

Yngre danske Digtere 1800-1890, udvalgte stykker (efterår 1915).

Henrik Pontoppidan (efterår 1918).

Jakob Knudsen *Den gamle Præst* blev grundigt gennemgået og udvalgte tekster fra *Gjærring-Afklaring*, *Sind*, *Fremskridt*, *Rodfæstet*, og *Lærer Urup* (forår 1919).

Dansk sprog:

Forelæsninger (på islandsk) over det danske sprogs historie.

Urordiske runeindskrifter og oldsvenske runeindskrifter blev gennemgået samt olddansk, oldsvensk, middeldansk (gammeldansk) og ældre nydansk.

Lydlære, betydningslære, for viderekomne.

Lydskrift, digte blev læst med mundtlig diskussion om emnet.

Svenskundervisning:

Svensk Læsebog blev benyttet med gennemgang af valgte stykker og forklaringer af svensk grammatik. Nogle afsnit af Hemsöborna blev gennemgået, og forelæsninger blev holdt på islandsk om den svenske forfatter C.J.L. Almquist.

Af den kronologiske opstilling ses, at dansk litteratur blev gennemgået fra den ældste litteratur, periodevis hen imod samtidens litteratur. Fra heltedigtning og folkeviser over komedier fra det 16. århundrede til C. Hostrup. Det 18 århundrede, yngre danske digtere 1800-1890 samt to forfattere fra nutiden. Det drejede sig om et udvalg fra alle tidsaldre. I gennemgangen af Jakob Knudsens værker nævnes at der fortælles om forfatterens liv, dvs. samspil mellem litteratur og forfatter ifølge det filologiske aspekt.

I det teoretiske afsnit gøres der rede for, at litteraturen ikke blev læst alene, men forbundet med litteraturhistorien, jf. mag.art.-studiet side 8. Ordet litteraturhistorie er ikke at finde i Holger Wiehes lektioner, men litteraturhistorie er det ord Holger Wiehe nævnte i sit brev til Islands Universitet. Litteraturhistorie var et led i litteraturgennemgangen ved Københavns Universitet på den tid, så det er højst sandsynligt den har været en del af studiet ved Islands Universitet også selvom ordet litteraturhistorie ikke er at finde i lektionsoversigten.

Sproghistorien dækker tiden fra runeskrifterne til ældre nydansk og omhandler således den fælles nordiske arv. Forelæsninger om sproghistorien var på islandsk og det har sandsynligvis været fordi faget var tænkt for de studerende i islandsk med den fælles nordiske arv som sigte og ikke som led i danskundervisningen. Jf., at Holger Wiehe skulle undervise i nordisk grammatik samt dansk sprog og litteraturhistorie (side 27).

Af ovenstående sammenligning mellem Islands Universitet og Københavns Universitet fremgår det at undervisningen havde fælles træk. Mange af de komponenter, der indgik i mag.art.-studiet i nordisk filologi ved Københavns Universitet findes i danskundervisningen ved Islands Universitet, og der findes ikke komponenter i danskundervisningen ved Islands Universitet, som ikke var del af mag.art.-studiet.²³ Af de ligheder, der er at finde mellem undervisningen i dansk ved Islands Universitet og Københavns Universitet, er der stærke træk, der peger mod, at dansk blev undervist som modersmål.

I mag.art.-studiet ved Københavns Universitet nævnes oversættelse af ”et ikke for vanskeligt Stykke af en ikke læst Saga”. Formålet var undervisning i islandske tekster for danskere. Oversættelsen var forbundet med fremmedsprogsundervisning, jf. teoriafsnittet. Holger Wiehes undervisning indeholder ikke arbejdsformer, som var typiske for fremmedsprogsundervisningen på denne tid som fx oversættelser og stiløvelser. Det tyder på, at dansk åbenbart ikke blev opfattet som et traditionelt fremmedsprogfag. Holger Wiehe arbejdede selv med oversættelser, og det er muligt at han var af samme mening som Otto Jespersen, at ”ved at oversætte lærer man dog især - at oversætte”.²⁴ Oversættelse ses ikke i kildematerialet i danskundervisningen, og det styrker den forståelse at Holger Wiehes undervisning var tænkt som undervisning i dansk som modermålsfag og som dannelsesfag.

Holger Wiehe underviste i lydlære og betydningslære for viderekomne. Der var også lydskrift sammen med læsning af digte og mundtlig diskussion om emnet. Her findes komponenter, der har med undervisning af fremmedsprog at gøre, jf. den direkte metode. Samtidig var lydskrift en del af danskstudiet ved Københavns Universitet,²⁵ hvor lydskriften blev brugt ved omsættelse af bogsprog til talesprog. Den undervisning Københavns Universitet havde, og som var beregnet for dansk som modersmål, kunne Holger Wiehe benytte til undervisningen af de islandske studerende. Gennem lydlæren gives der mulighed for indøvelse af dansk udtale, og den mundtlige diskussion giver også træning i brugen af dansk tale. Om den mundtlige diskussion gives der ikke fyldige oplysninger i kilderne. Man kan forestille sig, at den har fungeret som taleøvelser og træning i mundtlig fremstilling for de islandske studerende. Faget mundtlig fremstilling var også en del af mag.art.-studiet ved Københavns Universitet jf. teoriafsnittet side 12. De træk som er fremmedsproglige i Holger Wiehes undervisning tilhører samtidig mag.art.-studiet som modermålsfag.

Om svenskfaget står, at forelæsninger om den svenske forfatter C.J.L. Almquist blev holdt på islandsk. Det er nærliggende at forestille sig, at grunden var den, at islændinge ikke kendte til svensk på samme måde som til dansk. Ved gennemgangen af *Svensk Læsebog* er der mundtlige øvelser på islandsk og forklaring af dele af den svenske grammatik. Det drejer sig om komponenter, der kendes fra grammatik- og oversættelses-

²³ Der findes også fælles træk med eksamensfagene ved Islands Universitets Filologiske Fakultet og studiet ved Københavns Universitet. De ikke omhandles her.

²⁴ Jf. teoriafsnittet side 17.

²⁵ Jf. teoriafsnittet side 12.

metoden. I undervisningen blev begge sprog benyttet, islandsk og svensk og svensk grammatik nævnes. Svenskfaget havde åbenbart en anden stilling end danskfaget. Det tyder på, at undervisningen i svensk, var undervisning i et fremmedsprog.

Af det ovenstående følger, at Holger Wiehe har brugt det forbillede, han havde i sit studium ved Københavns Universitet og den tradition, der var gældende for dansk-undervisningen i Danmark. Dansk blev hovedsageligt undervist som modersmål med udtale for islændinge. Undervisningen var præget af det dannelsesindhold, som var kendetegnende for sprogundervisningen på denne tid, såvel modersmåls- som fremmedsprogsundervisningen, jf. den store vægning af litteratur og sproghistorie.

Danskundervisningen ved Islands Universitet indeholdt en oversigt over litteraturen fra helledigtning til Holger Wiehes samtid, og den indeholdt sproghistorie, dansk lydlære og betydningslære. De træk, der havde med fremmedsprogsundervisning at gøre, var samtidig en del af danskfaget som modersmålsfag. Den danske lektor lagde an på dansk sprog og litteratur som et kulturformidlende undervisningsfag.

2.4. Islandsvennen Holger Wiehe

I det følgende fortælles der om Holger Wiehe som person og om hans virke i det islandske kulturliv. I sin egenskab af at være den første udsendte danske lektor, er han den eneste lektor, der får et særligt afsnit i specialet. Holger Wiehe underviste i Islands Universitets første år, og hans artikel om Reykjavík giver et billede af byen, som den var i hans dage.

Holger Wiehes interesse for islandsk og det islandske folk havde varet længe. Dr. Jón Helgason (biskop, dr.theol.) skrev i sine mindeord om Holger Wiehe, at der var mange islændinge, der kendte Holger Wiehe fra studietiden i København, hvor han gennem samtaler med dem arbejdede på at forbedre sit islandsk. Ifølge Jón Helgason talte Holger Wiehe nærmest fejlfrit islandsk, da han kom, og da han rejste hjem igen, var han i stand til at tale og skrive som en indfødt. Jón Helgason sagde også om Holger Wiehe, at han altid var populær og en god ven af det islandske folk (Dr. J.H. I: Mbl. 19.2.1925).

I *Morgunblaðið* findes der oplysninger om Holger Wiehes aktive medvirken i det islandske kulturliv, bl.a. med afholdelse af forelæsninger. Holger Wiehe holdt fx forelæsning i Reykjavíkurdæld norræna stúdentasambandsins om Sønderjylland i april 1916 (Steinþór Guðmundsson. I: Mbl. 16.4.1916). Han holdt et foredrag i maj 1916 til et møde hos U.M.F. Reykjavíkur (U.M.F. Reykjavíkur. I:Mbl. 19.5.1916) Han holdt forelæsning om de nordiske folkemelodier i december 1917 i Reykjavíkurdæld norræna stúdentasambandsins (Dagbók. I: Mbl. 18.12.1917).

Holger Wiehe deltog i debatten og skrev artikler i den islandske presse. I *Morgunblaðið* den 17. december 1917 var der en artikel om Holger Wiehe, fordi han havde skrevet om det islandske flag i *Ísafold* om sommeren.²⁶ Han argumenterede for, at et islandsk flag skulle erstatte det danske, og at han syntes Island selv kunne tage sig af udenrigssager, men at det bedste nok var at være i samarbejde med den danske regering. Det havde Holger Wiehe fået ris for af bladet *Ísafold* (Fánamálið í dönskum blöðum. I: Mbl.

²⁶ Jf. teori afsnittet side 22.

17.12.1917). I *Morgunblaðið* den 22.12.1918 udtrykte han sin mening om det islandske flags farver og form (Wiehe. I: Mbl. 22.12.1918).

Holger Wiehe skrev om sin interesse for det islandske sprog. I *Morgunblaðið* den 27. juli 1916 skrev Matthías Jochumsson en artikel der havde overskriften *Hr. Holger Wiehe*, hvori han takkede Holger Wiehe for en artikel, han havde skrevet om “Alþjóða-orð eða innlend,” dvs. internationale eller indenlandske ord. Matthías Jochumsson takkede ham særligt for den interesse, han viste sproget og det grundige kendskab, han havde til det (Matth. Jochumsson. I: Mbl. 27.7.1916), jf. kritikken mod dansk side 23).

Holger Wiehe præsenterede endvidere Island i dansk presse. I *Morgunblaðið* den 2. november 1916 står der at Holger Wiehe havde skrevet en god artikel om Reykjavík i *Gade Magasin (Dagbókin)*. I: Mbl. 2.11.1916). Holger Wiehe skriver i sin artikel, at Reykjavík havde 14.000 indbyggere. Om byen skriver han:

Selve Byen tager sig ganske pyntelig og hyggelig ud, nærmest som en Villaby; kun ville nogle Træer og Lunde pynte svært op (Wiehe, Reykjavík. u.å., s. 36)

I selve Byen er der mange Haver, men de fleste Steder nøjes man med at dyrke Kartofler, Roer, Rabarber og Kvan [...] desuden mange smukke Blomster. Mærkeligt nok synes mange Blomster frodigere her end i Danmark hvilket vistnok skyldes det meget Lys i den ellers korte Sommer. (s. 35)

Og så har Reykjavík måttet skaffe sig de vigtigste Bekvemmeligheder og Goder som hører med til en civiliseret By, omtrent på én Gang – nemlig de sidste 9 aar: Vand- og Kloakledning, Gas, et ordnet Brandvæsen o.m.m. Elektrisk Lys har Byen desværre endnu ikke. (s. 37)

Gadelivet er til Tider ret livligt og præges af Fodgængerne. De nu ikke ualmindelige tohjulede Hestekærre og de enkelte Biler formaar ikke at ændre det rolige og stilfærdige Gadeliv, der kun af og til afbrydes af Avisdrenge Raaben. (s. 41)

Af interesse for indsigt i Holger Wiehes dagligdag i Reykjavík er det han skriver om:

Den katolske Skole på Landakot. Den er nærmest en dansk Skole – Lærerpersonalet er meget kosmopolitisk –, og besøges væsentlig af den dansk-norske Koloni heroppe. (s. 39)

Om Islands Universitet skriver han:

Islands Universitet har fire ganske gode Høresale i Altingsbygningens nederste Etage foruden et Kontor og et Lærerværelse med Haandbibliotek. Naturligvis arbejder et saa lille Universitet under meget beskedne Forhold, det er endnu nærmest kun en Anstalt til Uddannelse af Embedsmænd [...] men er end Forholdene smaa, er der dog til Islands Universitet knyttet forholdsvis mange videnskabelige Dygtigheder, der vilde være en Pryd hvorsomhelst. (s. 39)

Om sproget i Reykjavík fortæller Holger Wiehe:

I gamle Dage var Reykjavík berygtet for sit daarlige danskblandede Sprog, men dette Forhold er nu ændret, selvom der nok endnu er Steder inde i Landet, der har et mere klassisk og kærnefuldt islandsk. Imidlertid er der mange her som baade forstaar og udtrykker sig rigtig godt på Dansk, selv saadanne som aldrig har været udenfor Island. Dansk er ogsaa for islænderne samtidig Nøglen baade til Norsk og Svensk, så en dannet Islænder behersker alle de nordiske Sprog nogenlunde; i al Fald vil han kunne læse dem uden Besvær. (s. 41)

Om byen skriver han:

Meget synes her en Dansk ganske hjemligt, og det kommer vel af, at Byens Udvikling længe gik i dansk Retning. Dengang Byen var en lille By på en 4-5000 Indbyggere, dominerede de danske Købmænd her og satte deres Præg på den. Nu er dette ved at ændres, og skønt der endnu er en Del Danske – ikke faa fremtrædende Islændere er desuden gifte med danske Damer –, drukner de nu mere i Mængden. Byen er i Øjeblikket i en Overgangstilstand (Wiehe, Reykjavík. u.å. s. 41).

Denne artikel, *Reykjavík*, giver et syn på livet, som er af interesse for tiden dengang Holger Wiehe var i Island.

Knud Berlin (jf. side 22) kritiserede Holger Wiehe for at stå for meget på islandsk side og beskyldte ham for at være islandsvener. Det var i januar 1915, at Knud Berlin havde skrevet i magasinet *København*, hvor han citerede Holger Wiehe: "Hvilken gavn er der i en rigsforbindelse hvor den ene halvdel hader den anden?" (Ísland erlendis. I: Ísafold 6.1.1915. Oversættelse V.E.). Berlin, syntes Holger Wiehe, var uværdig i en stilling som danskunderviser ved Islands Universitet, for i danskernes øjne måtte han være en umulig kandidat (Ísland erlendis. I: Ísafold 6.1.1915).

Som allerede nævnt arbejdede Holger Wiehe ved Sigfús Blöndals ordbog, og her gengives fra bogens *fortale* skrevet af Sigfús Blöndal:

Saa har jeg dog Gang paa Gang mærket, hvor betydningsfuldt *Wiehes* Medarbejderskab har været for mig. Det har været "Prikken over i-et", givet mig en Garanti og Sikkerhed som jeg ikke paa nogen Maade vilde undvære. Hans fine Øre for sit Modersmaals Afskygninger og Renhed og hans ypperlige Kendskab til Islandsk har mange Gange hjulpet ham til af finde paa mere adækvate Oversættelser end dem, vi andre havde fundet paa. Desuden har han bidraget til Bogens Ordforraad ved forskellige indsendte Ord fra sin Læsning, samt til Brug for Ordbogen excerperet G. Jónssons Samling af islandske Ordsprog (Sigfús Blöndal 1980:X).

Og til sidst en hjertelig og dybtfølt Tak til alle dem som har bidraget til Ordbogen, først og fremmest mine tre Hovedmedarbejdere, min Medredaktør *Jón Ófeigsson*, min Hustru *Björg Th. Blöndal* og *Holger Wiehe* [...] (Sigfús Blöndal 1980:XIII).

Efter Holger Wiehes afrejse holdt han et foredrag ved ”*Dansk-islandsk Samfunds islandske aften* i Silkeborg den 18. februar 1921 om islandsk musikliv, bl.a. den islandske *Fimmundarsöngur* (Wiehe 1921:2). Holger Wiehe havde fortsat interesse for det islandske og i forbindelse med musikken tilføjes det her, at Holger Wiehe skrev musik til islandske digte som fx til *Íslandsminni* af Jónas Hallgrímsson (Wiehe, *Íslandsminni* noder u.å.).

Fra *Morgunblaðið* den 5. marts 1925. Det var Dr. Sigfús Blöndal der havde skrevet i Berlingske Tidende:

Fra Danmark

Meddelelse fra Danmarks ambassadør

Rvík, marts '25 FB:

Dr. Sigfús Blöndal skriver smukke mindeord om magister Holger Wiehe i Berlingske Tidende, og gør rede for hans videnskabelige og litterære arbejde og hans docentur i Reykjavík og peger desuden på hvor mange belærende artikler han har skrevet i udbredte danske blade og tidsskrifter om islandske emner, mennesker, anliggender og kultur.

Han er af den mening, at Holger Wiehe har udrettet mest blandt sine samtidige i Danmark i at udbrede kendskab til Island og islandske anliggender og overhovedet at bidrage til at fremme handel landene imellem samt god enighed i alle henseender (Frá Danmörku. I: Mbl. 5.3.25. Oversættelse V.E.).

2.4.1. Hvorfor rejste Holger Wiehe hjem i 1919?

Holger Wiehe rejste hjem i året 1919, ét år tidligere end beregnet. Hans ansættelsesperiode som udsendt lektor var på fem år, det vil sige til 1920. Grunden til hans bortrejse findes ikke i kilderne, men der var svære tider. Lørdag den 28. oktober 1916 fremkom der et ønske fra konsistorium om, at underviserne og andet personale fik dyrtidstillæg, der svarede til den stigning, der var sket på livsforholdene siden krigen startede (ca. 50%) (S.H.Í., *Gjörðabók háskólaráðs* 28.10.1916). Der var også mangel på forbrændelse. I årbogen 1916-1917 står der at Islands Universitet ikke havde mere brændsel. Konsistorium fik samtykke til at nedlægge undervisningen den sidste måned af den grund (*Árbók H.Í. 1916-1917:2*).

Holger Wiehe levede i trange kår, hvilket bl.a. fremgår af et brev skrevet den 10. juli 1917 fra Islands Universitet til Altinget, hvoraf det fremgår, at Holger Wiehe manglede penge. Der henvises til Altingets finanslovsforslag med bevilling på 1000 kr. næste finansår til dansk udsendt lektor ved Islands Universitet hr. Holger Wiehe som anerkendelse for hans arbejde til Islands Universitets fremme. I brevet var der ønske om 1000 kr. i tillægsbevillingslov. Han fik ros som dansk- og svensklærer. Som argumentation for ønsket om ekstra bevilling blev der gjort rede for, at Holger Wiehe var islandsven, som talte islændingenenes sag i udlandet, når de var blevet forurettet, og at han levede i trange kår (P.Í., S.H.Í., BA1:1 Embætti og sýslanir 1914-1926).

Som tidligere nævnt fik Holger Wiehe i sommeren 1917 arbejde ved Sigfús Blöndals ordbog, hvor han sammen med Björg C. Þorláksson og overlærer Jón Ófeigsson var en af Sigfús Blöndals hovedmedarbejdere. Der var koldt om vinteren. Arbejdsgruppen fik

plads i huset Næpan ved Skálholtsstígur, hvor de arbejdede under den hårde frostvinter i 1918, med vanter på hænderne, for opvarmningen kunne ikke vinde over kulden (Sigríður Dúna Kristmundsdóttir 2001:178f). Ikke bare kulden, men også influenzaen satte sine spor. På grund af influenzaen blev det vedtaget på konsistoriums møde den 5. november, at stoppe undervisningen til 15. december (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 5.11.1918). Ifølge årbogen varede pausen til den 2. december (*Árbók H.Í. 1918-1919*:9).

Holger Wiehes helbred kan have spillet en rolle i forbindelse med hans beslutning om at rejse hjem. Han døde af tuberkulose (brjósttæring). Ifølge Dr. Jón Helgason havde han også den sygdom, mens han opholdt sig i Island (Dr. J.H. I: Mbl. 19.2.1925). Efter et år med kulde, mangel og dyrtid er grunden til Holger Wiehes afrejse måske hovedsagelig den, som Dr. Jón Helgason nævner i sine mindeord 1925. Han siger, at Holger Wiehe udførte sit arbejde med stor omhu, og at hans forelæsninger var særligt interessante. Han siger endvidere, at der ikke var mange til forelæsningerne og gætter på, at det måske har været med til, at Holger Wiehe rejste efter fire års ophold, selvom han følte sig godt tilpas her til trods for de svære tider (Dr. J.H. Mbl. 19.2.1925).

Krigen var slut. Hjemme i Danmark var der sol og sommer.

2.4.2. Ved Holger Wiehes bortrejse

Morgunblaðið den 26. april 1919 meddeler om Holger Wiehes bortrejse, at han muligvis vil rejse til Sønderjylland og bosætte sig der. Der står også, at islændinge vil savne Holger Wiehe, og de ved, at de har en god ven i ham (Dagbók. I: Mbl. 26.4.1919).

Til konsistoriums møde lørdag den 31. maj 1919 diskuterede man hvordan Islands Universitet bedst kunne vise Holger Wiehe en ære ved hans bortrejse. Det blev vedtaget at forære Holger Wiehe et guldur til minde (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 31.5.1919) om Islandsopholdet.

I året 1919 tirsdag den 17. juni kl.13 blev der holdt et lærermøde, hvor Holger Wiehe var til stede. Rektor takkede ham for hans store indsats for Islands Universitet og ønskede ham al held og lykke og overrakte ham et guldur som minde (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 17.7.1919). I årbogen for Islands Universitet studieåret 1918-1919 står:

Holger Wiehe, den udsendte lektor rejser. I den anledning at Holger Wiehe, den udsendte lektor fratræder sin stilling ved Universitetet og rejser hjem til Danmark, takkede rektor ham til et fælles lærermøde den 17. juni for et godt udført arbejde for Universitetet med alle gode ønsker og overrakte ham derefter et guldur fra Universitetet til minde (*Árbók H.Í. 1918-1919*:15. Oversættelse V.E.).

Holger Wiehe sejlede med sin familie tilbage til Danmark den 24. juni 1919 (Botnía. I: Mbl. 25.6.1919).

3. Kort K. Kortsen, dr.phil. Udsendt dansk lektor 1923-1926

Dr.phil. Kort K. Kortsen (1882-1939) (Henriksen C.L. 1945:264) var den næste udsendte lektor i dansk ved Islands Universitet. Han tog mag.art. eksamen i filosofi i 1912 og blev dr.phil. i 1916. Han var underviser ved forskellige skoler, og han var medarbejder ved

De Ferslewske Blade i København. Fra 1925 var han attaché ved Den Danske Legation i Reykjavík. Han var formand for Selskabet for psykisk Forskning 1921. Han udgav forskellige litterære arbejder, bl.a. De psykiske spaltninger 1916 og Søren Kierkegaard udgivet på islandsk 1923, talrige artikler samt oversættelser (Hegermann-Lindencrone 1926:129). Kort K. Kortsen blev senere professor ved Aarhus Universitet.²⁷

Til et møde i Det Filosofiske Fakultet den 7. december 1922 var mødeemnet et brev fra ministerialkontoret i Reykjavík af 6. december 1922, hvori det blev tilkendegivet, at Kort K. Kortsen var blevet udnævnt til udsendt lektor i dansk ved Islands Universitet. Fakultetet tog imod tilbuddet med tak (S.H.Í., Gjörðabók heimspekisdeildar 7.12.1922). Kort K. Kortsen docerede som den anden udsendte lektor i dansk fra 1923 til forårssemesteret 1927.

Kort K. Kortsen startede sit arbejde i forårssemesteret 1923 ifølge lektionskataloget (*Kennsluskrá 1922-1923* vormisseri:13), men der er ingen oplysninger om hans danskundervisning det år i årbogen.

3.1. Undervisningen: Forelæsninger og øvelser

I det følgende gennemgås Kort K. Kortsens forelæsninger og øvelser, sådan som de fremgår af Islands Universitets årbøger og lektionskataloger. Der er ikke overensstemmelse mellem de to kilder. Lektionskataloget opgiver undervisning et større tidsrum end årbogen og giver en anderledes kursusbeskrivelse.

Islands Universitets årbog i årene 1923-1924 fortæller ikke om Kort K. Kortsens undervisning, men han er på listen over Islands Universitets undervisere (*Árbók H.Í. 1923-1924*:5).

Årbogen 1924-1925.

1. Holdt forelæsninger over pionerer i dansk litteratur (Holger Drachmann undtaget) og nogle samtidige danske forfattere, som ikke tilhørte denne gruppe (H.V. Kaalund, Chr. Richardt, V. Topsøe, S. Bauditz, Ernst von der Recke, Thor Lange, Herman Bang).
2. Gav undervisning i højtlesning på dansk, i udtale og stilskrivning. Blandt andet blev C. Hostrups *Genboerne* læst med rolleskifte (*Árbók H.Í. 1924-1925*:25).

Årbogen 1925-1926.

1. Holdt forelæsninger over de vigtigste jyske forfattere i vores samtid, deriblandt især Johan Skjoldborg, Jacob Knudsen, Johannes V. Jensen, Jeppe Aakjær, Marie Bregendahl og Thøger Larsen.
2. Holdt praktiske øvelser i dansk, i oversættelser fra islandsk til dansk, danske stile og højtlesning på dansk (*Árbók H.Í. 1925-1926*:22. Oversættelse V.E.).

I lektionskataloget 1922-1923, forårssemester 1923. Står følgende:

1. Holder forelæsninger over *dansk litteratur* i det 19. århundrede, torsdag kl. 6-7.
2. Holder øvelser i *dansk og dansk litteratur* fredage kl. 5-7 (*Kennsluskrá 1922-1923*, vormisseri:13. Oversættelse V.E.).

²⁷ Henriksen C.L. 1945:264.

Ifølge lektionskataloget havde Kort K. Kortsen i forårssemesteret 1923 og i efterårssemesteret 1923 tre ugentlige timer. De efterfølgende semestre havde han to ugentlige timer, én time forelæsninger og én time øvelser (*Kennsluskrá 1923-1924* haustmisseri:13, vormisseri:13. *Kennsluskrá 1924-1925* haustmisseri:13, vormisseri:12. *Kennsluskrá 1925-1926* haustmisseri:13, vormisseri:13. *Kennsluskrá 1926-1927* haustmisseri:12, vormisseri:12).

Kennsluskrá heimspekisdeildar er en håndskrevet bog, hvor underviserne skrev om deres lektioner. Det publicerede lektionskatalog havde samme tekst som det håndskrevne. I de år, Kort K. Kortsen underviste, skrev han aldrig i bogen. Der er beregnet plads på side 41, hvor man kunne forestille sig, at danskfaget skulle have stået. Holger Wiehe på den anden side skrev sine lektioner i bogen, som andre undervisere (S.H.Í., *Kennsluskrá heimspekisdeildar 1911-1933*, DH2).

Hvorfor mon Kort K. Kortsen ikke skrev i *Kennsluskrá heimspekisdeildar*, som de andre undervisere gjorde? Var det måske, fordi han ikke samarbejdede med Islands Universitets fakultet? Svaret findes ikke i Islands Universitets kilder. Det er iøjnefaldende, at der er samme tekst i alle lektionskatalogerne den tid, Kort K. Kortsen var udsendt lektor: forelæsninger over dansk litteratur i det 19. århundrede og øvelser i dansk og dansk litteratur (*Kennsluskrá* efterår 1923 – forår 1927).

3.2. De studerende

Som før var det generelt ikke obligatorisk at søge timer ved Islands Universitet, og der blev ikke ført protokol over de studerende. Derfor er der ikke oplysninger om antallet, der mødte op til timerne ved Det Filosofiske Fakultet og da heller ikke om dansktimerne.

Ifølge årbogen 1922-1923 var antallet af studerende ved Det Filosofiske Fakultet 19 i Kort K. Kortsens første år, 10 fra forrige år og 9 nye immatrikulerede studerende (*Árbók H.Í. 1922-1923*:12f).

13 studerende i 1923-1924, 9 fra forrige år og 4 nye (*Árbók H.Í. 1923-1924*:8f).

18 studerende i 1924-1925, 10 fra forrige år og 8 nye (*Árbók H.Í. 1924-1925*:19).

15 studerende i 1925-1926, 12 fra forrige år og 3 nye (*Árbók H.Í. 1925-1926*:16) og

14 studerende i 1926-1927, Kort K. Kortsens sidste halvår, 7 fra forrige år og 7 nye (*Árbók H.Í. 1926-1927*:18).

Antallet var mindst 13 og højst 19 studerende pr. år ved Det Filosofiske Fakultet de år, Kort K. Kortsen opholdt sig i Island.

3.3. Dr.phil Kort K. Kortsen og forelæsningerne

Den danske lektors hovedopgave blev i Kort K. Kortsens tid forelæsninger for offentligheden. For, som han fortalte til *Morgunblaðið*, så var det lektorens opgave at præsentere dansk litteratur for islændinge, fortælle om forfatterne og vise den forbindelse, de havde til den tid, de levede i (*Henrik Pontoppidan*. I: Mbl. 7.11.1926). Oplysninger om Kort K. Kortsens forelæsninger blev formidlet i aviserne, og de er værd at give og omtale.

Ligesom på Holger Wiehes tid stod forelæsningerne ved Det Filosofiske fakultet åbne for alle, både studerende og andre. Ifølge årbogen 1924-1925 handlede forelæsningerne

om pionerer i dansk litteratur. De havde ikke navn i årbogen, men blev præsenteret i *Morgunblaðið*, hvor der stod, at han startede med Søren Kierkegaard og Georg Brandes.

Kort K. Kortsen skrev et lille skrift om den danske filosof Søren Kierkegaard (Kortsen 1923), muligvis på baggrund af forelæsningerne. Om skriftet skrev biskop Jón Helgason den 22. januar 1924, hvor han roste Kort K. Kortsen. Han sagde, det var på tide, at denne store tænker Søren Kierkegaard, blev præsenteret i Island. Dr. Jón Helgason fortalte, at det første, man havde hørt om Søren Kierkegaard fra en islandsk talerstol, var Kort K. Kortsens forelæsninger, som blev holdt om vinteren i Islands Universitet: "Til stor fornøjelse for tilhørerne" (Dr. J.H. I: Mbl. 22.1.1924. Oversættelse V.E.).

Den første annoncering vedrørende Kort K. Kortsen i *Morgunblaðið* findes den 16. januar 1924. Det blev meddelt, at Kort K. Kortsen havde været syg i længere tid, og at han ville starte sine forelæsninger igen og fortælle om den litteratur, de såkaldte banebrydere skabte. Han ville denne gang forelæse om Georg Brandes. Forelæsningerne ville finde sted kl. 6-7 samme aften, og avisen meddelte, at der var åbent for alle (Dagbók. I: Mbl. 16.1.1924).

Den 22. januar 1925 havde *Morgunblaðið* et interview med Kort K. Kortsen om hans forelæsninger. Det var Kort K. Kortsens tredje vinter som dansk lektor. Kortsen fortalte, at han havde startet med forelæsninger om Søren Kierkegaard, som var den største danske prosaforfatter. Han fortalte, at Holberg var skriftsprogets fader, mens Søren Kierkegaard var den, der havde haft størst indflydelse på skriftsprogets stil og tankernes fremstilling. Artiklen fortsatte med, at Kortsen fortalte om den indflydelse, Søren Kierkegaard og Georg Brandes havde haft på forfatterne i deres samtid. Til slut fortalte Kort K. Kortsen, at efter forelæsningerne om Søren Kierkegaard, havde han fortalt om Georg Brandes, og nu ville han forelæse om de yngre forfattere. Han ville starte med J.P. Jacobsen (*Núttíðarbókmentir Dana*. I: Mbl. 22.1.1925).

Om forelæsningerne på Islands Universitet i efterårssemesteret 1925 fortalte *Morgunblaðið*, at dette semester ville forelæsningerne handle om *Limfjordsforfatterne*, som Kort K. Kortsen havde valgt at kalde dem. Der ville blive givet en grundig beskrivelse af forfatterne som var: J. P. Jacobsen, Johannes V. Jensen, Jeppe Aakjær, Johan Skjoldborg, Jacob Knudsen og Thøger Larsen (*Fyrirlestrar dr. K. Kortsens*. I: Mbl. 15.10.1925). Jf. Islands Universitets årbog 1925-1926, hvor de vigtigste jyske forfattere står. Årbogen nævner Marie Bregendahl, som ikke nævnes i *Morgunblaðið* og J. P. Jacobsen står ikke i årbogen.

I oktober 1926 blev Kort K. Kortsens forelæsninger igen præsenteret i *Morgunblaðið*. I artiklen fortælles, at han havde den mening, at arrangementet, som det havde været i forbindelse med de danske lektorer, ikke var det bedste. Grunden var den, at litteraturhistorie var det folk her i landet kendte bedst til i det danske kulturliv. Det var hans mening, at forelæsningerne skulle omhandle andre emner end litteraturhistorie, være mere vidtrækkende. *Morgunblaðið* fortæller, at forelæsningerne denne gang ville handle om bl.a. Henrik Pontoppidan, Valdemar Rørdam og Helge Rode. Forfattere, som han sagde, ikke bar præg af bestemte landsdele. Kort K. Kortsen sammenfattede, hvad hans forelæsninger havde gået ud på. Han fortalte, at han havde startet med filosofen Søren Kierkegaard. At han havde fulgt litteraturens udvikling i fortsættelse deraf, og at han havde forsøgt at give en helhedsoversigt, snarere end at fortælle om personer. Han havde forsøgt at forklare tidsånden, den atmosfære, forfatterne var vokset op i, og

hvordan de havde fortolket den i deres litteratur. Vekselvirkningen, der dannedes ved, at samtiden satte sit præg på forfatterne, og at forfatterskaberne satte deres præg på samtiden, det var et uendeligt stof til eftertanke for: ”heri åbenbares enhver nations konstante bevægelse og foranderlige sjæl” (*Dr. Kort K. Kortsens*. I: Mbl. 21.10.1926. Oversættelse V.E.).

Den 7. november samme år var der en udførlig beretning, nærmest en forelæsning, i *Morgunblaðið*. Kort K. Kortsens ville i de næste forelæsninger fortælle om Henrik Pontoppidan, men først var det nødvendigt ifølge Kortsens at fortælle om den danske nationalånd, som den var før Pontoppidans tid. Han fortalte, at efter Oehlenschläger og romantikken, den litterære guldalder, kom Søren Kierkegaard, som med rette kunne kaldes en banebryder, der sætter ”problemer under debat” i religiøse sager.²⁸ Derved havde han skabt grundlag for de ændringer, der skete efter 1870 med Georg Brandes og realismen og en ny generation af forfattere, som kom i kølvandet. I forelæsningerne ville Kort K. Kortsens beskrive Henrik Pontoppidan og enkelte personer i hans værker (*Henrik Pontoppidan*. I: Mbl. 7.11.1926).

3.4. Diskussion og analyse

Kort K. Kortsens var doktor i filosofi, og hans speciale var inden for filosofien, jf. hans udgivne arbejder side 41. Det filosofiske studium ved Københavns Universitet, Institut for Nordisk Filologi, indeholdt fag som psykologi, erkendelseslære, etik og filosofiens historie (Conrad & Gregersen 1983:144), og Kortsens faglige baggrund var derfor en anden end Holger Wiehes.

Der var ikke sket ændring i Islands Universitets reglement fra Holger Wiehes tid. Danskfaget var et fag uden eksamen og et nordisk supplement til islandskstudiet uden bestemmelser om undervisningen fra Islands Universitet. Kort K. Kortsens forelæsninger blev præsenteret i to årbøger, jf. studieåret 1924-1925 hvor Kortsens havde forelæsninger om pionerer i dansk litteratur og samtidige forfattere: H.V. Kaalund, Chr. Richardt mfl., jf. ovenfor. Og i studieåret 1925-1926 var der forelæsninger om de jyske forfattere: Johan Skjoldborg, Jacob Knudsen mfl., jf. ovenfor. Kort K. Kortsens sidste semester fortælles der ikke om i årbogen for studieåret 1926-1927.

Kort K. Kortsens forelæsninger blev omtalt i *Morgunblaðið*. Første gang var det en kort annonce, men henimod slutningen af Kort K. Kortsens ophold havde avisen interviews med ham om indholdet. Grunden var formodentlig den at vække interesse og få tilhørere til forelæsningerne.

Ifølge *Morgunblaðið* startede Kort K. Kortsens sine forelæsninger med at fortælle om Søren Kierkegaard, og han fortsatte med forelæsninger om den danske litteratur og den udvikling, som fulgte. Kortsens fortalte til avisen, at han havde prøvet at give en helhedsoversigt over litteraturen, han havde prøvet at forklare tidsånden og nationalånden nævnte han.²⁹ Kortsens forelæsninger var kulturformidlende og dannelsesbærende i den henseende, at de handlede om dansk litteratur og litteraturhistorie.

²⁸ En formulering, der forbindes med litteraturkritikeren Georg Brandes (1842-1927).

²⁹ Jf. filologien som den formuleres side 9.

Hvad var mon grunden til, at Kort K. Kortsen startede med Søren Kierkegaard og ikke som Holger Wiehe med en tidligere periode dvs. med heltedigte og folkeviser? Kort K. Kortsen fulgte ikke den tradition, der var på danskstudiet ved Københavns Universitet, hvor forskellige perioder af litteraturen blev præsenteret sammen med litteraturhistorien.³⁰ Grunden er måske Kort K. Kortsens studiebaggrund. Søren Kierkegaard var filosof og spillede en stor rolle som en af de banebrydende for en ny retning i litteraturen ifølge Kort K. Kortsen. Kort K. Kortsen valgte måske det emne til forelæsningerne, der havde hans personlige interesse og som han kendte godt til. Han var måske også af den mening, at det valgte emne ville vække den største interesse hos tilhørerne.

Kort K. Kortsens øvelser var ifølge årbogen 1924-1925 undervisning i højtlesning på dansk, i udtale og stilskrivning. Og ifølge årbogen 1925-1926 var det praktiske øvelser i dansk, med oversættelser fra islandsk til dansk, højtlesning og dansk stil. Der gives ikke oplysninger om flere år. Materialet, der opgives i årbøgerne og lektionskataloget, er sparsomt, og timerne var ikke mange, en ugentlig time efter det første år ifølge lektionskataloget. Højtlesning med rolleskifte af C. Hostrups *Genboerne* gør højtlesningen livligere, og der sættes fokus på det talte sprog.³¹ Udtalen var muligvis forbundet med højtlesningen idet der ikke nævnes lydskrift i materialet.

Der er stor forskel på øvelserne fra Holger Wiehes tid. Øvelserne indeholder ikke emner som fx sproghistorie, i stedet er der elementer som højtlesning og oversættelse. Forskellen gælder på den ene side sværhedsgraden ved gennemgangen af stoffet, og på den anden side drejer det sig om elementer fra fremmedsprogsundervisningen ved oversættelsen. Dvs. undervisningen peger mod grammatik- og oversættelsesmetoden. En litterær tekst benyttes ved højtlesningen, og der er oversættelse, som ved den filologiske tradition (jf. side 16f). Dansk stil er en skriftlig øvelse på dansk som ved modersmålsundervisningen. Der er ikke nærmere forklaring på hvad stilskrivningen går ud på. Mundtlig fremstilling nævnes ikke, og det tyder på, at der ikke var træning i at kommunikere mundtligt på sproget. Det drejede sig om udtale og indøvning i brugen af dansk gennem oversættelse og stilskrivning. Praktiske øvelser som de nævnes i årbogen.

Hvori ligger den store forskel i undervisningen fra få år tidligere? De islandske studerende havde i deres skoletid ved gymnasiet haft danske lærebøger (jf. side 23). Derfor kan det formodes, at de studerende kunne forstå en tekst på dansk. Det påpeges også, at Kort K. Kortsen udtalte i *Morgunblaðið*, at den islandske offentlighed kendte den danske litteraturhistorie.

Var de studerende mon ikke så gode til dansk som før? Efter 1918 fik de islandske studerende ikke længere støtte til at studere i Danmark (Einar Ólafsson 1996), og det har bevirket, at færre søgte til Københavns Universitet. Deraf fulgte et mindre behov for at lære dansk. Med hjemmestyrets indførelse i 1904 og selvstændigheden i 1918 overtog islændinge egne sager, og gradvist blev der mindre behov for dansk i Island, idet islændinge selv overtog styret. Kursen i Island var sat på islandske traditioner og nationalt særpræg, som Kort K. Kortsen skrev i en artikel om livet i Reykjavík (*Ritgerð um Reykjavíkurlífið*. I: Mbl. 5.3.1926). Mindre behov for dansk i Island og fokusering på

³⁰ Jf. teori afsnittet side 8f. og side 14.

³¹ C. Hostrups (1818-1892) komedier *Genboerne* og *Eventyr på fodrejsen* mfl. blev opført af Leikfélag Reykjavíkur (*Íslenska alfræðiorðabókin*, Bókaútgáfan Örn og Örlygur, 1990:101).

det islandske kan have mindsket interessen for dansk, jf. også kritik mod det danske sprog (side 24).

Der var få studerende til timerne hos Holger Wiehe fordi der var få studerende ved Det Filosofiske Fakultet. Der var flere studerende ved Det Filosofiske Fakultet i Kort K. Kortsens tid. Der var få til de offentlige forelæsninger både hos Holger Wiehe og Kort K. Kortsen. Der er forskel i de ugentlige timer, idet Kort K. Kortsen kun havde en ugentlig time til øvelser, mens Holger Wiehe havde flere. Kort K. Kortsen dækkede en kortere periode i litteraturen end Holger Wiehe gjorde. Den store forskel ligger i øvelserne, dvs. undervisning i dansk hovedsagelig som modersmål. På den ene side med emner, der blev undervist på faget dansk ved Københavns Universitet. På den anden side med højtlesning, stilskrivning og oversættelse, dvs. praktiske øvelser i dansk. Skyldes forskellen de to lektors uddannelsesbaggrund? Skyldes det en mindre dansk kunnen efter 1923? Var der mindre interesse for dansk blandt de studerende? Var der lille interesse hos Kortsen selv? Mente lektoren at de studerende havde mest brug for praktiske øvelser? Det bliver ved spørgsmålene.

Sammenfattende om perioden 1915-1926

Mag.art. Holger Wiehe var udsendt dansk lektor i perioden 1915-1919. Det var på hans initiativ, at undervisning i dansk påbegyndtes ved Islands Universitet. Det startede med breve, han sendte til Det Filosofiske Fakultet. I konsistorium var man enig om, at det ville være nødvendigt for undervisningen i islandsk, at der blev oprettet undervisning i germanske sprog og især i et andet nordisk sprog. På Det Filosofiske Fakultet blev der undervist i islandsk sprog, islandsk litteratur- og kulturhistorie og Islands historie samt filosofikum. Holger Wiehe planlagde undervisningen uden bestemmelser fra fakultetet og underviste i dansk som et selvstændigt fag uden eksamenskrav, og han underviste også i svensk.

De studerende var meget få. Der var ingen studerende ved fakultet det første år, én studerende det andet år, seks det tredje år og otte det sidste år. Der er ikke oplysninger om antallet, der mødte til timer eller forelæsninger. Forelæsningerne var åbne for alle, så der var flere end de studerende, der kunne deltage.

Holger Wiehe begyndte med at undervise fem ugentlige timer som blev til 4. Han underviste de islandske universitetsstuderende i dansk sprog og litteratur samt i svensk. I sine forelæsninger behandlede lektoren dansk litteratur fra heltedigte og folkeviser til samtidige forfattere. Læsematerialet var bl.a. bøger udgivet for gymnasiet i Danmark og et hæfte, som han selv havde udarbejdet. Meget tyder på at han planlagde sin undervisning for de islandske universitetsstuderende baseret på danskstudiet, som det var ved Københavns Universitet. Dansk blev hovedsageligt undervist som modersmål, idet de fleste komponenter i undervisningen også findes i danskstudiet, som det var ved Københavns Universitet.

Grunden til, at Holger Wiehe søgte om at komme til Island, kan man sikkert finde i hans store interesse for land og folk. Ifølge Jón Helgason talte han sproget som en indfødt, da han rejste hjem.

Dr.phil. Kort K. Kortsen var udsendt lektor i perioden 1923-1926. Der var ingen ændringer i Islands Universitets reglement fra Holger Wiehes tid til Kort K. Kortsen

startede som dansk udsendt lektor. Danskundervisningen var som før, et nordisk supplement til islandsstudiet, et fag uden eksamensbetingelser og et fag uden bestemmelser fra Islands Universitet.

Kort K. Kortsen startede med tre timer i forårs- og efterårssemesteret 1923 ifølge lektionskataloget, og derefter var de ugentlige timer kun to, én time til forelæsninger og én time til øvelser. Der var mindst 13 studerende og højst 19 pr. år på Det Filosofiske Fakultet i den periode, Kort K. Kortsens ophold varede, og det vides ikke hvor mange af dem, der kom til timer og forelæsninger i dansk.

Der var markant forskel i de to lektorers undervisning. I det pensum Holger Wiehe havde i sin undervisning findes emner fra danskstudiet på Københavns Universitet. Der er litteratur fra forskellige perioder, sprogvidenskab og lydlære. Kort K. Kortsen lagde vægt på forelæsningerne Han startede med filosofen Søren Kierkegaard og fortsatte derfra og frem til yngre forfattere som fx Henrik Pontoppidan. Sprogvidenskab og lydlære er ikke at finde i lektionskataloget eller årbogen. Hans undervisning baseredes derfor ikke på danskstudiet som det var ved Københavns Universitet. De øvelsestyper, der nævnes, er typiske for fremmedsprogsundervisning hvorimod det fremmedsproglige aspekt ikke er påfaldende i Høger Wiehes undervisning. Kort K. Kortsen havde et andet syn på undervisningen end Holger Wiehe, og det bunder muligvis i ændrede forhold i landet samt en anden akademisk baggrund.

Det, lektorerne havde fælles, var at de holdt dannelsesbærende forelæsninger om dansk litteratur og litteraturhistorie. De formidlede dansk kultur.

Kort K. Kortsen udtalte til *Morgunblaðið*, at forelæsninger for den islandske offentlighed skulle handle om andet end litteraturhistorie, for den danske kultur kendte tilhørerne bedst til. Det kunne tyde på, at han mente, at hans formål med virket i Island var at være foredragsholder, at formidle dansk litteratur og ikke så meget det at undervise i dansk sprog. Som kulturattaché har Kort K. Kortsen måske haft noget at sige om fortsættelsen af danskundervisningen, idet han mente, arrangementet som det havde været i forbindelse med lektorerne ikke var det bedste. Danskundervisningen fortsatte ikke året efter, at Kort K. Kortsen rejste.

Efter Kort K. Kortsens bortrejse kom der først en udsendt lektor til Islands Universitet i 1946.

4. Perioden 1926-1946. Ingen udsendt dansk lektor ved Det Filosofiske Fakultet

I perioden 1926-1946 var der ingen udsendt dansk lektor ved Islands Universitet, i stedet kom danske foredragsholdere til landet i perioden. Grunden til, at der ikke kom lektorer i perioden, kan være den, som Kort. K. Kortsen nævner, nemlig at den islandske offentlighed ikke behøvede forelæsninger om dansk litteraturhistorie for det var det, som tilhørerne kendte bedst til i den danske kultur. I bogen *Erindringer fra en lang Embedsvirksomhed* (Jón Krabbe 1959) fortæller Jón Krabbe om den ændring, der skete i forbindelse med undervisningen i 1926. Grev Reventlow direktøren i udenrigsministeriet fik:

det danske Undervisningsministerium til i Stedet for til Lektoratet, at bevilge Midler til – saavidt muligt i Forstaaelse med de islandske

Universitetslærere og Dansk-islandsk Samfund i Reykjavík – at ordne aarlig Udsendelse af Videnskab-smænd og andre til kortvarig Foredragsrække af Interesse for Island. Dette blev en meget vellykket Ordning. I alle Aarene til Verdenskrigen var en Række danske Foredragsholdere – Litterater, Teologer, Folkehøjskolemænd, Jurister, Læger og andre- paa Foredragsbesøg i Island, til Glæde baade for de islandske Tilhørere og for Foredragsholderne, som sikkert alle har hjembragt gode Minder om islandsk Kultur og Gæstfrihed (1959:51f).

Grunden til denne ændring var, som Jón Krabbe videre skriver, at den udsendte lektor:

Sikkert [er en] udmærket Mand, men med en saa ensidig Interesse for Søren Kierkegaard, at han holdt Forelæsning om denne i det ene Semester efter det andet, til at begynde med for en stor Skare Tilhørere, men derefter – da Kosten var for tung – saa aftagende, at der, da vort Møde holdtes, kun var en enkelt Tilhører (Jón Krabbe 1959:51).

Efter Kort K. Kortsens bortrejse var der en tyveårig pause i danskundervisningen, og der kom foredragsholdere til Islands Universitet, som holdt forelæsninger om forskellige emner på vegne af Komitéen for udsendelse af danske foredragsholdere, som der fortælles i *Gjörðabók háskólaráðs* (S.H.Í., Gjörðabók háskólaráðs 3.4.1939). I 1946 startede danskundervisningen igen under helt nye forhold, da Islands Universitet var flyttet i en ny rummelig bygning, og danskfaget læstes til BA-eksamen.

B. Dansk til BA-eksamen 1946-1962

Indledning

I 1942 fik Islands Universitet et nyt reglement med en BA-eksamensordning. I det følgende afsnit gøres der rede for danskundervisningen og de tre udsendte danske lektorer, der underviste i perioden. Lektoren var den eneste underviser. Den første lektors ophold varede fra 1946-1951, den anden var i Island fra 1951-1955 og den tredje fra 1955-1962.

1. Reglement for Islands Universitet

Med Islands Universitets reglement af 1942 blev det vedtaget at undervise i sprog til BA-eksamen. De første fag var islandsk, engelsk, fransk, latin og tysk (Guðni Jónsson 1961:139f). I efteråret 1946 skete der den ændring ved Islands Universitet, at svensk og dansk kunne læses til BA-eksamen. Den 13. september 1946 var der møde i Det Filosofiske Fakultet, og mødeemnet var planer om undervisning i svensk og dansk til BA-eksamen. Fakultetet gik ind for planerne og sendte et ønske til konsistorium om at disse planer blev virkeliggjort (S.H.Í., Gjörðabók heimspekisdeildar 13.9.1946). Den 19. september 1946 bekræftedes ændring af reglement for Islands Universitet nr. 47 fra 30. juni 1942. Dansk og svensk var blevet BA-eksamensfag. De fag, der kunne læses til BA-eksamen, var hermed; islandsk, dansk, engelsk, fransk, latin, svensk og tysk (*Breyting á reglugerð fyrir Háskóla Íslands nr. 47. frá 30. júní 1942*).

I paragraf 52 i reglementet for Islands Universitet fra 1942 (*Reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest á ríkisráðsfundi 30. júní 1942*) står der om BA-eksamen, at den studerende skal tage 6 trin i tre fag. I islandsk skal der være mindst 3 trin, og filosofikum er obligatorisk som ét trin. Hvert trin gør krav på visse kundskaber: 1. trin stiller færrest krav, 2. trin stiller større krav, og 3. trin stiller størst krav. Eksamenskravene for fremmedsprogene lyder på, at de er både skriftlige og mundtlige: ”hovedvægten lægges på, at den studerende bliver rutineret i at tale og skrive de nye sprog og får et nogenlunde kendskab til disse sprogs litteratur” (*Reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest á ríkisráðsfundi 30. júní 1942. Oversættelse V.E.*).

Islands Universitets reglement om lærereksamen gjaldt kun islandskfaget og ikke for BA-eksamensfagene. Med ændring af Islands Universitets reglementet i 1934 blev islandskfaget todelt: den ene del var lærereksamen, og den anden del var magistereksamen (Guðni Jónsson 1961:134f).³² I Islands Universitets reglement af 30. juni 1942 gælder fortsat samme todeling af islandskfaget, jf. paragraf 51, hvor der står, at de kandidater, der har afsluttet lærereksamen, kan indstille sig til magistereksamen (*Reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest á ríkisráðsfundi 30. júní 1942*).

2. Martin Larsen, cand.mag. Udsendt dansk lektor 1946-1951

Efter en tyveårig pause fik Islands Universitet en udsendt dansk lektor igen. Den nye lektor var cand.mag. Martin Larsen som startede i forårssemesteret 1946. Den 15. februar 1946 blev der holdt møde i Det Filosofiske Fakultet, og et brev fra det islandske

³² Lærereksamen var det samme som cand.mag. eksamen (Guðni Jónsson 1961:135f), jf. skoleembedseksamen ved Københavns Universitet.

udenrigsministerium, dateret 5. februar 1946, blev diskuteret. Det drejede sig om adjunkt Martin Larsen, som var blevet udnævnt som lektor ved Islands Universitet fra 1. februar 1946 til 1. august 1947. Fakultetet gik ind for at tage imod tilbuddet (S.H.Í., Gjørðabók heimspekisdeildar Háskóla Íslands 1911-1951, 15.2.1946).³³ Det har formodentlig været det danske undervisningsministerium der har udnævnt den nye lektor, jf. side 46.

Allerede i 1939 havde der været diskussion om en ny udsendt lektor. Konsistorium holdt møde den 3. april 1939, hvor et mundtligt tilbud om en udsendt dansk lektor diskuteredes. De forelæsninger, der var blevet holdt på vegne af *Komitéen for udsendelse af Foredragsholdere i Island*, skulle i så fald for det meste ophøre. Konsistorium mente, det var bedre at fortsætte med at få færre forelæsninger fra valgte foredragsholdere end at få ugentlige forelæsninger og undervisning af én person (S.H.Í., Gjørðabók háskólaráðs 3.4.1939).

2.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet

Årbøgerne fortæller om det, der skete vinteren forud, mens lektionskataloget fortæller om det, der ligger forude. I det følgende gives der oplysninger fra de to kilder. De har som regel samme oplysninger, med undtagelse af nogle få detaljer.

I forårssemesteret 1946 holdt Martin Larsen syv forelæsninger over moderne dansk litteratur fra krigsårene (*Árbók H.Í. 1946-1947:50*). I årbogen for 1946-1947 står følgende for studieåret:

1. Øvelser i *dansk fonetik*, udtale og mundtlig fremstilling for studerende i islandsk, en ugentlig time (efterårssemesteret).
2. *Forelæsninger og øvelser* med studerende der læser til BA-eksamen i dansk, to ugentlige timer begge semestre.
3. Én forelæsning om *digtekunst* for studerende i islandsk (efterårssemesteret).
4. Holdt 5 forelæsninger for offentligheden i efterårssemesteret: *Gennemgang af Johannes V. Jensens forfatterskab*.³⁴
5. Holdt 5 forelæsninger for offentligheden over *Martin Andersen-Nexø* i forårssemesteret (*Árbók H.Í. 1946-1947:50*. Oversættelse V.E.).

Studieåret 1947-1948.

Efterårssemesteret 1947 havde samme program som året før, bortset fra at forelæsninger for offentligheden handlede om H.C. Andersen. Digtekunst for studerende i islandsk var efter nærmere aftale (*Kennsluskrá 1947-1948* haustmisseri:20). I forårssemesteret var der to ugentlige timer i dansk for studerende i islandsk ifølge årbogen (*Árbók H.Í. 1947-1948:48*). Forelæsningerne handlede om *Den danske Litteraturs og det danske Sprogs Udvikling i første Halvdel af det 18. Århundrede* (*Kennsluskrá 1947-1948* vormisseri:19f).

Studieåret 1948-1949.

Forelæsninger og øvelser med studerende der læser til BA-eksamen var som før. Ifølge årbogen var timerne til BA-eksamen blevet til fire timer om ugen i dette studieår (*Árbók*

³³ S.H.Í., Gjørðabók heimspekisdeildar Háskóla Íslands 1911-1951, herefter forkortet til S.H.Í. Gjørðabók heimspekisdeildar.

³⁴ Forelæsningerne var torsdage kl. 6-7 if. lektionskataloget (*Kennsluskrá 1946-1947*, haustmisseri og vormisseri:20).

H.Í. 1948-1949:46). Forelæsninger for offentligheden handlede i efteråret om: Den danske litteratur og det danske sprogs udvikling i anden halvdel af det 18. århundrede. Og *To moderne danske forfattere* (*Kennsluskrá 1948-1949* haustmisseri:19). I forårssemesteret handlede forelæsningerne om: *En moderne dansk forfatter* (*Kennsluskrá 1948-1949* vormisseri:19).

Studieåret 1949-1950.

Der var forelæsninger og øvelser for studerende, som læste til BA-eksamen, begge semestre med seks ugentlige timer (*Árbók H.Í. 1949-1950*:45). Der var to forelæsninger for offentligheden: *Godt og dårligt sprog*. Og fire forelæsninger for offentligheden om Søren Kierkegaard (*Kennsluskrá 1949-1950* haustmisseri:16). I forårssemesteret var der forelæsninger for offentligheden om *Oehlenschlägers nordiske digtning* og en forelæsning om *Godt og dårligt sprog* (*Kennsluskrá 1949-1950* vormisseri:16).

Studieåret 1950-1951.

Der var forelæsninger og øvelser med studerende som læste til BA-eksamen, seks ugentlige timer og der var tre forelæsninger om H.C. Andersen og Grímur Thomsen (*Árbók H.Í. 1950-1951*:59).

2.2. De studerende

I sin tale i efteråret 1946 bød rektor, professor dr. Ólafur Lárusson, Martin Larsen velkommen, og til de studerende sagde han: non scolae sed vitae discimus. Rektor sagde endvidere at de studerende på Islands Universitet ikke havde mødepligt, og det var op til den enkelte studerende at tage vare på sit studium (*Árbók H.Í. 1946-1947*:13).

Oplysninger om de studerende bygger på immatrikulation på Det Filosofiske Fakultet og afgangseksaminer fra fakultetet. Der er derfor ikke oplysninger om, hvilke fag de studerende gik til før de tog eksamen. Der findes ikke oplysninger om antallet af de studerende, der søgte dansktimer.

Om trinsprøver og antal studerende vides fra *Prófbók heimspekideild* følgende:

	maj 1949	maj 1950	jan. 1951	maj 1951
1.trin	6			2
2.trin		1	1	
3.trin				1 ³⁵

(S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, 1949-1951).³⁶

I foråret 1950 tog den første studerende BA-eksamen med trin i dansk. Det var Hjálmar Ólafsson. Ifølge årbogen 1949-1950 tog han 3 trin i engelsk, 2 trin i dansk og 1 trin i filosofikum. Han var den eneste, der afsluttede BA-eksamen det studieår ved Islands Universitet (*Árbók H.Í. 1949-1950*:63). Han tog eksamen i dansk 2. trin i maj 1950 med to censorer: med Ágúst Sigurðsson som ekstern censor og Einar Ólafur Sveinsson som intern censor (S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, maj 1949). Det var i foråret 1949, at de

³⁵ Den første studerende, der tog 3. trin i dansk var Jóhanna Friðriksdóttir, som også tog 2. trin i januar samme år (S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, studieåret 1949-1951).

³⁶ S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, B.A. próf 1943-1969. Herefter forkortet til S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*.

første fem studerende dimitterede med BA-eksamen fra Islands Universitet (*Árbók H.Í. 1948-1949:61*).

2.3. Pensumkrav

I studieåret 1948-1949 satte Islands Universitet eksamenskrav for Det Filosofiske Fakultet. Der blev udfærdiget en beskrivelse af det pensum, den studerende skulle gennemgå for hvert trin.

Årbogen 1948-1949 (*Árbók H.Í. 1948-1949:92ff*) meddeler om eksamenskrav til BA-eksamen. Der er en ændring i paragraf nr. 52 i bestemmelserne for Islands Universitet Paragraffen lyder som før, med den tilføjelse, at den studerende kan tage BA-eksamen med 6 trin i to fag, foruden filosofikum. For danskfaget er der som for islandsk specificerede pensumkrav. Det samme gælder ikke andre fag. Eksamenskravene er beskrevet på følgende vis:

Dansk

1. trin:

- A.** Læsning af litteratur fra det 19. årh. ca. 700 sider i alt. Heraf 150 sider intensiv læsning
- B.** En kort fremstilling af litteraturhistorien i forbindelse med den læste tekst
- C.** Teoretisk fonetik, tilstrækkeligt til at beherske dansk udtale
- D.** Dansk grammatik i hovedtræk
- E.** Færdighed i oversættelse af en lettere islandsk tekst til dansk og en lettere dansk tekst til islandsk
- F.** Færdighed i at gøre sig forståelig på dansk, mundtligt.

2. trin:

- A.** Læsning af ældre litteratur, deriblandt ét skuespil af Holberg og ét værk af Oehlenschläger samt folkeviser, i alt ca. 1000 sider. Heraf 250 sider intensiv læsning
- B.** En kort fremstilling af litteraturhistorien i forbindelse med den læste tekst
- C.** Læsning af valgte stykker fra forskellige perioder for at give de studerende kendskab til dansk sproghistorie, ca. 50 sider i alt
- D.** Dansk grammatik i hovedtræk
- E.** Færdighed i oversættelse af en islandsk tekst til dansk og en dansk tekst til islandsk
- F.** Færdighed i at tale dansk.

3. trin

- A.** Læsning af litteratur fra det 20. århundrede, og læsning af litteratur om filosofiske og litteraturhistoriske emner, ca. 1000 sider i alt. Heraf 250 sider intensiv læsning
- B.** En kort fremstilling af litteraturhistorien i forbindelse med den læste tekst
- C.** Læsning af valgte stykker på rigssprog og dialekter ca. 25 sider i alt som eksempler på dansk sprogbeskrivelse

- D. En grundig moderne grammatik, fx Paul Diderichsen: *Elementær dansk grammatik*
- E. Færdighed i oversættelse af en ikke for vanskelig islandsk tekst til dansk og en ikke for vanskelig dansk tekst til islandsk
- F. Færdighed i at tale sproget med en rigtig udtale og med forholdsvis varieret ordforråd (*Árbók H.Í. 1948-1949:94f. Oversættelse V.E.*).

For fagene svensk og norsk står i pensumkravene, at de vil svare til de krav, der stilles i danskfaget *Árbók H.Í. 1948-1949:95*).

Her indskydes om punkt D for 3. trin om ”moderne” grammatik, at den traditionelle modersmålsundervisning byggede på latin og græsk, som havde et andet grammatisk system end dansk. Paul Diderichsen skriver i forordet til 1. udgave, der udkom i 1946, at han som sine forgængere har søgt at:

Udvikle Systemet til en stadigt mere omfattende og konsekvent Lærebygning, der i stigende Grad bygger paa det danske Sprogs former (Diderichsen 1971:IV).

Pensumkravene giver oplysninger om gennemgangen af emnet til faget dansk. Et udvalg af dansk litteratur fra de forskellige perioder og i forbindelse hermed læses litteraturhistorie. Litteraturen starter med folkeviser, og der er periodisk gennemgang af litteraturen til det 20. århundrede med et bestemt sideantal, der skal læses. Denne fremgangsmåde ved gennemgangen af litteraturen henviser til danskstudiet ved Københavns Universitet, jf. teori afsnittet side 10 og undervisningen i gymnasiet, jf. Vilhelm Andersen i teori afsnittet side 14. Dannelsesidellet indgår i litteraturlæsningen og litteraturhistorien. Fra et fremmedsprogligt synspunkt ville det sandsynligvis være mere logisk at vende rækkefølgen om og begynde med den moderne litteratur.

Pensumkravene har dansk sproghistorie, som er typisk for undervisningen af dansk som modersmålsfag, jf. teori afsnittet side 10. Der er grammatik, oversættelse til begge sprog, udtale og færdighed i at tale dansk. En gradvis større færdighed i oversættelse ved de tre trin, og dansk udtale opbygges gennem trinnene. Grammatikken tilknyttes undervisningen både som modersmålsfag og fremmedsprogsfag. De fremmedsproglige komponenter er færdighed i udtale og oversættelse. Oversættelse er et træk, der særligt knyttes til grammatik- og oversættelsesmetoden. Færdighed i at tale er et træk, der knyttes til den direkte metode, jf. teori afsnittet side 17f og metoder efter det. Grammatik- og oversættelsesmetoden lagde ikke vægt på færdighed i at tale.

I pensumkravene kommer Islands Universitets reglement til udtryk. I undervisning af fremmedsprogene skulle der lægges vægt på, at den studerende blev rutineret i at tale sproget, og at den studerende fik kendskab til litteraturen på sproget. I reglementet står også, at den studerende skulle blive rutineret i at skrive på sproget, men skriftlig fremstilling formuleres ikke direkte i pensumkravene.

2.4. Dansk til BA-eksamen. Diskussion og analyse

Målet med undervisningen var at forberede de studerende til BA-eksamen ifølge Islands Universitets reglement, og i 1946 var danskfaget blevet et fag, der læstes til BA-eksamen. Årbogen og lektionskataloget har oplysninger om forelæsninger og øvelser

samt forelæsninger for offentligheden, som i de to første lektorerens tid. Efterhånden bortfaldt timer beregnet for islandskstuderende, og lektoren var kommet op på seks ugentlige timers undervisning i dansk.

I efteråret 1946 var der sproglige timer for islandskstuderende, dansk fonetik, udtale og mundtlig fremstilling en ugentlig time i efterårssemesteret og én forelæsning om digtekunst. Det næste studieår bortfaldt timer i dansk for islandskstuderende ifølge lektionskataloget, men ikke ifølge årbogen. Det tredje studieår havde ikke timer for islandskstuderende. Timer i dansk for islandskstuderende minder om da dansk blev undervist som et nordisk supplement til islandskstudiet af de første udsendte lektorer. Muligvis var det et ønske fra fakultetet med tilbageblik til danskfagets begyndelse, uden at der findes kilder, der bekræfter det. Til sammenligning så havde svenskfaget også timer for islandskstuderende med den forskel, at timerne også var beregnet for svenskstuderende (*Árbók H.Í. 1946-1947:50*). Bortfaldet af timer for studerende i islandsk viser en ændring eller udvikling i retning af, at danskfaget fokuserer på undervisning for danskstuderende, der læser til BA-eksamen. De nye pensumkrav i 1948-1949 har formodentlig givet et nyt fokus for både danskfaget og islandskfaget.

Den udsendte danske lektor havde fire ugentlige timer det første studieår, mens Peter Hallberg, lektor i svensk, havde seks timer om ugen i studieåret 1946-1947. Tilsvarende var der fransk i to ugentlige timer for 1. og 2. trin samlet, og begge trin havde en time hver for sig, det vil sige fire ugentlige timer for lektoren og to ugentlige timer for den studerende. Tysk havde tre ugentlige timer for 1. trin og fire timer for 2. trin, det vil sige syv ugentlige timer for lektoren. Fransk og tysk havde ikke offentlige forelæsninger (*Kennsluskrá 1946-1947 haustmisseri:18ff*). Studieåret 1950-1951 havde den danske lektor seks ugentlige timer. Der er ikke oplysninger i lektionskataloget om den svenske lektors timeantal til sammenligning i det studieår (*Kennsluskrá 1950-1951 haustmisseri:17*).

Martin Larsen startede med forelæsninger om moderne dansk litteratur fra krigsårene. Hans forelæsninger handlede om to samtidige forfattere, Johannes V. Jensen og Martin Andersen Nexø. Så kom forelæsninger om H.C. Andersen, derefter fulgte gennemgang af litteraturen og det danske sprogs udvikling i det 18. århundrede. Lektoren holdt forelæsninger om moderne danske forfattere, som ikke nævnes ved navn samt forelæsninger om Søren Kierkegaard og Oehlenschläger. Det sidste studieår handlede forelæsningerne om H.C. Andersen og Grímur Thomsen, en islandsk forfatter, som ikke ses hos andre lektorer. De sproglige forelæsninger handlede om dansk sprogs udvikling i det 18. århundrede og om godt og dårligt sprog. Grunde til valget af forelæsningsemner opgives ikke i kilderne, men der er grunde som fx den, at Johannes V. Jensen havde fået nobelprisen i 1944.

De offentlige forelæsninger står adskilte fra de timer, der var beregnet på forberedelse til BA-eksamen. Øvelser for de studerende fortælles der ikke nærmere om i årbogen eller lektionskataloget. Det er pensumkravene, der giver en idé om indholdet. Lektoren har formodentlig været den, der kom med forslag til pensum i dansk, ifølge praksis og som Islands Universitets danske lektor.

Ved sammenligning med den undervisning, Holger Wiehe havde, kom faget moderne grammatik ind som nyt, jf. foroven. Lydlære og mundtlig diskussion havde Holger Wiehe som træning i udtale og tale. Sproghistorien tog stor plads i lektionsbeskrivelsen

hos Holger Wiehe, men den findes også i pensumkravene. Forskellen ligger i oversættelsen som ikke findes i lektionsbeskrivelsen hos Holger Wiehe. Færdighed i oversættelse til og fra islandsk er kommet ind som nyt fag i dansk.

Danskundervisningens mål ifølge pensumkravene var som i Holger Wiehes tid, at undervise i dansk sprog og dansk litteratur. Det filologiske aspekt ved studiet af sprog og litteratur er stadig gældende. En kulturformidlende, dannelsesbærende danskundervisning sammen med indøvelse af færdighed i at tale dansk og færdighed i oversættelse.

2.5. Ændring af reglementet for Islands Universitet

I loven om uddannelse af lærere fra 1947 var der bestemmelser om, at Islands Universitet skulle oprette undervisning i pædagogik, og i efteråret 1951 startede undervisningen (Guðni Jónsson 1961:132).

Den 10. september 1951 blev en ændring i bestemmelserne for Islands Universitet bekræftet. Paragraf 51, som gjaldt for islandsk, jf. foroven, fik en tilføjelse:

De som har afsluttet lærereksamen eller magistereksamen, får lærerrettigheder ved realskoler og gymnasiet ved enten at tage 1 trin i pædagogik efter at have taget 1 trin i filosofikum, eller ved at tage 2 trin i pædagogik (jf. paragraf 50.) (*Breyting á reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest 10. sept. 1951. Oversættelse V.E.*).

Ændring af paragraf 52 gjaldt BA-eksamen. Der var ændring i antal trin, og pædagogik kom ind som nyt fag. Den studerende får BA-eksamen for mindst 6 eller 7 trin. Der kan tages højst 3 trin i et fag. Der fastsættes krav mht. visse kundskaber for hvert trin, de samme som i bestemmelserne fra 1942. Det er:

1. trin stiller færrest krav, 2. trin stiller større krav, og 3. trin stiller størst krav. Hvert eksamenstrins undervisningstid beregnes ét semester, og undervisningen bør sigte på det. Den studerende kan forene tre eller fire fag. Hvis fagene er tre, skal der tages 6 eller 7 trin; 1 trin i filosofikum, 2 trin i et andet fag og 3 trin i det tredje fag. Det er BA-eksamen uden lærerrettigheder. Hvis der i stedet for filosofikum tages 2 trin i pædagogik, så er det BA-eksamen med lærerrettigheder sammen med 2 trin i et andet fag og 3 trin i det tredje fag. Det er også muligt at tage fire eksamensfag og da skal der tages 7 eller 8 trin, 2 trin i tre fag samt filosofikum uden lærerrettigheder eller 2 trin i pædagogik, som giver lærerrettigheder.

De, der studerer til BA-eksamen og har taget 2 trin i pædagogik, får lærerrettigheder i realskolen i henhold til loven om uddannelsen af lærere paragraf 13 i lov nummer 16/1947 (*Breyting á reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest 10. sept. 1951. Oversættelse V.E.*).

Af reglementet fremgår at BA-eksamen med 2 trin i pædagogik giver ret til undervisning i realskolen. Samme reglement har en tilføjelse til paragraf 51, der fortæller, at cand.mag.- og mag.art.-eksamen med pædagogik 2 trin eller pædagogik 1 trin og filosofikum 1 trin giver ret til undervisning i gymnasiet (*Breyting á reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest 10. sept. 1951*).

Sammenfatning

I året 1946 startede undervisning i dansk til BA-eksamen med ændring af Islands Universitets reglement. I 1950 tog Hjalmar Ólafsson, som den første studerende, den afsluttende BA-eksamen med trin i dansk. Der var to censorer: Ágúst Sigurðsson var ekstern censor, og Einar Ólafur Sveinsson intern censor. I foråret 1951 tog den første studerende 3. trins eksamen i dansk.

Det vides ikke, hvor mange studerende, det var, der søgte timer i dansk, men af *Prófbók heimspekideild*, fakultetets eksamensbog, fremgår antallet af eksamenstagere. Fakultetets eksamensbog giver et fingerpeg om, hvor mange de studerende var. Det højeste antal var ved 1. trins eksamen i 1949 hvor de studerende var seks.

Martin Larsen startede med fire ugentlige timer, som blev til seks timer. I de første fire semestre var der kurser for islandskstuderende. Lektionskataloget og årbogen giver oplysninger om forelæsninger for offentligheden, som handlede om perioden fra det 18. århundrede og frem.

Danskfaget fik som de andre BA-eksamensfag fastsat pensumkrav mht. undervisningen i studieåret 1948-1949. I pensumbeskrivelsen findes oplysninger om materialet, der skulle gennemgås, mens lektionskataloget eller årbogen ikke giver nøjagtige beskrivelser af undervisningens indhold.

Pensumkravene har indhold, der peger tilbage til Holger Wiehe og til modersmålsundervisningen i Danmark. Dansk sprog og litteratur undervises som ved dannelsesformidlende modersmålsundervisning med tilføjelse af færdighed i oversættelse og i udtale, som typisk tilknyttedes fremmedsprogsundervisningen, jf. grammatik- og oversættelsesmetoden og den direkte metode.

Lærerrettigheder gives først for islandsk, det var i 1934. I Islands Universitets reglement fra 1951 gives der bestemmelser for lærerrettigheder for BA-eksamensfagene. Et nyt studium i pædagogik på 2 trin startede ved Islands Universitet, der gav BA-eksamenshavere ret til undervisning i realskolen.

3. Ole Widding, dr.phil. Udsendt dansk lektor 1951-1955

En ny udsendt dansk lektor begyndte undervisningen i efterårssemesteret 1951. Det var dr.phil. Ole Widding. Han var i Island i fire år, fra 1951-1955. I 1973 udkom en revideret og ændret udgave af *Dönsk-íslenzk orðabók* (Freysteinn Gunnarsson 1973) som Ole Widding udarbejdede sammen med Ágúst Sigurðsson og Freysteinn Gunnarsson. Han var medforfatter til *Íslenzk-dönsk orðabók*, som udkom i 1976 (Widding mfl. 1976). De to andre forfattere var Haraldur Magnússon og Preben Meulengracht Sørensen.

3.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet

I de første studieår havde Ole Widding seks ugentlige timer for BA studerende. 1. og 2. trin havde tre ugentlige timer. I lektionskataloget står der følgende om forårssemesteret 1952:

1. Underviser i dansk til BA-eksamen:
 1. trin tirsdage 17-19 og torsdage kl. 17-18.
 2. trin: mandage kl. 16-17 og torsdage kl 15-17.
2. Holder forelæsninger for offentligheden ifølge en senere meddelelse (*Kennsluskrá 1951-1952* vormisseri:17. Oversættelse V.E.).

Det første år havde Ole Widding to forelæsninger. Den ene handlede om *Landmænds levevilkår i det 16. og 17. århundrede og deres dialekter* og den anden om *Dialekter og rigssprog* (*Árbók H.Í. 1951-1952*:51). Han fortsatte med forelæsninger ifølge årbøgerne, men der er ikke nærmere oplysninger om dem (*Árbók H.Í. 1952-1953*:50, 1953-1954:54 og 1954-1955:56). Lektionskataloget nævner ikke forelæsninger i de to semestre i 1954 (*Kennsluskrá 1953-1954* vormisseri:17. *Kennsluskrá 1954-1955* haustmisseri:16).

Der var eksamen på 3. trin i studieåret 1952-1953 (S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, janúar 1953, maí 1953), og i studieåret 1953-1954 havde dansk ni ugentlige timer for studerende til BA-eksamen (*Árbók H.Í. 1953-1954*:54). Lektionskataloget for forårssemesteret opgiver, at dansk undervises på tre trin, tre ugentlige timer hvert trin (*Kennsluskrá 1953-1954* vormisseri:17).

Ole Widding påbegyndte et danskursus for offentligheden med to ugentlige timer det første studieår, han underviste (*Árbók H.Í. 1951-1952*:51). Og danskurserne havde fire ugentlige timer det sidste studieår 1954-1955 (*Árbók H.Í. 1954-1955*:55).

3.2. De studerende

Om trinsprøver og antal studerende vides fra *Prófbók heimspekideild* følgende:

	maj 1952	jan.1953	maj 1953	jan.1954	maj 1954	jan. 1955
1.trin	2	1	8	2	3	4
2.trin	2		3		3	3
3.trin		1	1	1		

(S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, 1952-1955).

Der er færrest til eksamen i maj 1952 og flest i 1953, da de er 14. Der er ni i januar og maj 1954 og ni i 1955 (med i dette antal er majprøven i 1955, som blev taget hos Erik Sønderholm).

I september 1952 tog to studerende deres BA-eksamen, med dansk på 2 trin. Det var Ragna Samúelsson, med engelsk på 3 trin, dansk på 2 trin og filosofikum på 1 trin og Trausti H. Árnason med verdenshistorie på 3 trin, dansk på 2 trin og pædagogik på 2 trin (*Árbók H.Í. 1952-1953*:72f).

I maj 1954 var der to studerende, der afsluttede deres BA-eksamen, og i januar 1955 var der samme antal studerende (*Árbók H.Í. 1953-1954*:85 og 1954-1955:84).³⁷

³⁷ I appendiks side 110ff er der en fortegnelse med de studerendes navne, antal trin og år.

3.3. Diskussion og analyse

Dansk undervistes fortsat til BA-eksamen. Kilderne melder ikke om ændring i pensumkravene, hvilket vil sige, at det var samme pensumkrav, som blev fastlagt i 1948-1949. Ole Widding havde tre ugentlige timer for hvert trin, og fra studieåret 1953-1954 havde danskfaget undervisning på alle tre trin. Der gives ikke oplysninger om undervisningens indhold.

Der fortælles kun om emnet til de offentlige forelæsninger det første studieår, jf. ovenfor. Forelæsningerne bliver efterhånden mindre iøjnefaldende.

Kursus i dansk for offentligheden var en nyhed inden for danskfaget, og ligesom forelæsningerne var de beregnet for offentligheden. Der er ikke oplysninger i kilderne om, hvorfor Ole Widding startede med disse kurser. Kurser i norsk og svensk for offentligheden findes også i lektionskataloget, jf. fx forårssemesteret 1952 (*Kennsluskrá 1951-1952* vormisseri:16).

Der er sket en modernisering i teksten i lektionskataloget ved, at der ikke står *forelæsninger og øvelser* som før Ole Widdings tid. I stedet står skrevet, at der undervises i dansk til BA-eksamen. Og flere oplysninger findes ikke om studiematerialet for danskfaget.

Ole Widding var i Island i fire år. Han begyndte med seks timers undervisning for studerende til BA-eksamen, og med det tredje trin blev timerne ni, tre ugentlige timer for hvert trin. De studerende, der tog eksamen, var på sit laveste niveau tre og på sit højeste niveau 14 pr. år, og muligvis var der flere til dansktimerne end eksamenstagerne. Der var seks studerende, der tog deres BA-eksamen i Ole Widdings tid.

4. Erik M.B. Sønderholm, cand.mag. Udsendt dansk lektor 1955-1962

En ny udsendt dansk lektor begyndte undervisningen i forårssemesteret 1955. Det var cand.mag. Erik Sønderholm. Han opholdt sig i Island i syv år fra 1955-1962. I den tid han var i landet, arbejdede han på udgivelsen af lærebøger for både realskoletrinnet og gymnasiet i samarbejde med andre.³⁸

I 1963 udkom supplement til *Íslensk-dönsk orðabók* af Sigfús Blöndal, hvor Erik Sønderholm var en af medarbejderne (Sigfús Blöndal 1980).

4.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet

Foråret 1955.

Erik Sønderholm startede i forårssemesteret 1955, og årbogen fortæller, at han underviste dansk til BA-eksamen og havde kursus i dansk (*Árbók H.Í. 1954-1955*:56).

³⁸ Bøgerne er: *Dönsk málfræði og stílaverkefni* (Haraldur Magnússon og Erik Sønderholm, 1978). Den udkom først i 1957 sidste udgave udkom i 1990. *Ný kennslubók í dönsku: Með myndum* (Haraldur Magnússon og Erik Sønderholm, 1956-60, 4 bd.). *Danskt íslenskt orðasafn* (Haraldur Magnússon og Erik Sønderholm, 1960). *Dönsk lestrarbók fyrir menntaskóla: með myndum*, to bind (Bodil Sahn og Erik Sønderholm, 1961 og 1962). *Dönsk hljóðfræði: Ágrip* (Haraldur Magnússon og Erik Sønderholm, 1962).

Studieåret 1955-1956.

Undervisningen var på ni ugentlige timer for studerende til BA-eksamen. Der var kursus i dansk for offentligheden med fire ugentlige timer og en forelæsning om forfatteren Martin Andersen Nexø (*Árbók H.Í. 1955-1956:57f*).

Studieåret 1956-1957.

Undervisningen var som før på ni ugentlige timer for BA studerende, kursus i dansk for offentligheden med fire ugentlige timer og ingen forelæsning ifølge årbogen (*Árbók H.Í. 1956-1957:61*).

Studieårene 1957-1959.

Der er ingen oplysninger om undervisningen i årbogen, og lektionskataloget fortæller, at der vil blive meddelt om undervisningen senere (*Kennsluskrá 1957-1958*, haustmisseri og vormisseri:22. *Kennsluskrá 1958-1959*, haustmisseri og vormisseri:21f).

Studieåret 1959-1960.

Der er ingen oplysninger om undervisningen i årbogen. I lektionskataloget står der i forårssemesteret 1960:

1. Underviser i dansk til BA-eksamen: 1. trin tirsdage og fredage 17-19. 2. trin om mandagen og lørdagen 8-10.
2. Kursus i dansk for dansklærere mandage 20-22.
3. Kursus i dansk for ingeniørstuderende mandage 12-14 (*Kennsluskrá 1959-1960* vormisseri:23. Oversættelse V.E.).

Studieåret 1960-1961.

Der er ingen oplysninger om undervisningen i årbogen. I lektionskataloget for efterårssemester og forårssemester er der oplysninger om, at 1. trin havde fire ugentlige timer, og det samme gælder 2. trin. Der var ingen undervisning for 3. trin. Der var kursus for dansklærere og kursus for ingeniørstuderende. I efterårssemesteret underviste Erik Sønderholm 11 ugentlige timer (*Kennsluskrá 1960-1961*, haustmisseri og vormisseri:23).

Studieåret 1961-1962.

Der er ingen oplysninger i årbogen om undervisningen. Dette er Erik Sønderholms sidste undervisningsår. 1. og 2. trin havde fire ugentlige timer på hvert trin, og 3. trin havde to timer. Der var kursus for dansklærere to timer, men ikke for ingeniørstuderende. Undervisningen var 12 ugentlige timer (*Kennsluskrá 1961-1962*, haustmisseri og vormisseri:23).

4.2. De studerende

Om trinsprøver og antal studerende vides fra *Prófbók heimspékideild* følgende:

	maj 1955	maj 1956	jan. 1957	maj 1957	jan. 1958	maj 1958	maj 1959	jan. 1960	maj 1960	maj 1961	maj 1962
1.trin	2	4		1	1	4	3		2	9	6
2.trin	2	1	1	1	2 (1)		3	1	2		1
3.trin		(1)*			(1)**	3					1

(S.H.Í., *Prófbók heimspékideild*, 1955-1962)

*I maj 1956 tog den studerende både 2. og 3. trin.

**I januar 1958 tog én studerende alle 3 trin på én gang.

De studerende, der var oppe til eksamen, var tre da de var færrest i 1957, og de var flest i 1961 da de var ni. I perioden 1955-1962 var der 16 der dimitterede med dansk som 2 eller 3 trin, jf. appendiks side 104f.

4.2.1. Beretning om danskstudiet 1955-1957

I Islands Universitets arkiv lå der fra det danske lektorat en redegørelse om danskundervisningen i studieårene 1955-1957. Den var blevet sendt i til lektoratet i 1981 af Ólafur Jens Pétursson. Den giver et indblik i materialet, som blev brugt i studiet, og som ikke fremgår af årbogen og lektionskataloget. Derfor gengives den her i oversættelse:

Kópavogur, den 13. juli 1981

Redegørelse

Om pensum i dansk (1. og 2. trin) til BA-eksamen 1955-1957.

Denne redegørelse bygger på opbevarede arbejdsbøger, obligatorisk pensum, læseplaner m.m. samt egen hukommelse.

1. trin

Antallet af timer pr. uge var tre hele vinteren 1955-1956.

Obligatorisk pensum:

Dönsk málfraði [dansk grammatik] af Kristinn Ármannsson.

Dansk lydlære af Ole Widding (duplikeret)³⁹

Verkefni í danska stíla III [opgaver til danske stile] af Kristinn Ármannsson.
38 stile i det mindste og den sidste nr. 81.

Falkenstjerne og Jensen: Håndbog i dansk litteratur (navnlig litteratur i det 19. århundrede).

Disse forfattere blev grundigt gennemgået:

Adam Oehlenschläger (dog nærmere i forbindelse med Helge), Grundtvig (kun Strandbakken ved Egelykke), Jhs. Carsten Hauch, Poul Martin Møller, Steen Steensen Blicher, Heiberg (Protestantismen i Naturen), Christian Winther, Emil Aarestrup, Ludvig Bødtcher (Mødet med Bacchus), Paludan-Møller (Af Adam Homo), H.C. Andersen (Nattergalen og Klokkeren).

Adam Oehlenschläger: Helge. Med indledning og kommentarer ved Morten Borup. Gyldendal 1949 (2. udg.)

C. Hostrup: Komedier og Digte. Med noder (Genboerne grundigt gennemgået) Det danske forlag.

³⁹ Der findes et hæfte på 43 sider. Det hedder *Dansk lydbeskrivelse* og udkom i året 1957 (Widding 1957). Det har Ole Widding muligvis udarbejdet til undervisningen i dansk, og formodentlig har han brugt det i sin undervisning.

2. trin

Antallet af ugentlige timer var fire hele vinteren 1956-57.

Obligatorisk pensum:

Oversat fra islandsk til dansk, bl.a. fra Íslenskar nútímabókmenntir [Islandsk moderne litteratur] af Kristinn E. Andrésson, Á Njálsbúð af EÓS og aviser. Verner Dahlerup: Det danske Sprogs Historie i almindelig fremstilling. Anden gennemset Udgave. Kbh. 1921.

Danske lyriske digte. Polit. Digt-Antologi I. Kbh. 1956.

Disse forfattere grundigt gennemgået:

Thorkild Bjørnvig, Erik Knudsen, Jakob Knudsen, Thøger Larsen, Morten Nielsen, Nis Petersen, Halfdan Rasmussen, Seedorf-Pedersen, Ole Wivel, Tom Kristensen.

Falkenstjerne og Jensen: Håndbog i dansk litteratur

Disse forfattere grundigt gennemgået:

Johannes Jørgensen, Viggo Stuckenbergt, Helge Rode, Sophus Claussen, Ludvig Holstein (se også Halvfemsernes Lyrikere), Martin Andersen Nexø (Af: Ditte Menneskebarn), Johs. V. Jensen, Jacob Paludan.

Halvfemsernes Lyrikere. Udvalg med indledning og fortolkning af Oluf Friis, Anden reviderede udgave. Udg. af Daneklærerforeningen Gyldendal 1957.

Johannes V. Jensen: Kongens Fald. Gyldendal, 1956

Kield Abell: Anna Sophie Hedvig. Udgivet til skolebrug af Niels Heltberg. 2. udg. 2. oplag. Kbh. MCMLVII.

Karen Blixen: Syv fantastiske Fortællinger. Gyldendal, 1954

Knud Jensenius: Dansk litteraturhistorie, 2. udg., 2. oplag. Kbh. 1955

Sven Møller Kristensen: Dansk litteratur 1918-1952. 4 udg. Kbh. 1956 (1. udg. 1950)

Forskellige håndbøger blev læst efter eget valg og disse to bør nævnes frem for andre:

Alf Henriques: Litteraturforståelse. En bog om kunsten at læse. Kbh. 1954 (1. Oplag udsendt 1948)

William Henry Hudson: An Introduction to the Study of Literature. First publ. March 1910. Reset and reprinted 1944; Oct. 1945; Dec. 1946; May 1949 ... (S.H.Í., Danska 1968 -1990. Oversættelse V.E.).

Om beretningen.

1. trin havde grammatik, stile og lydlære. Ved stile er der formodentlig tale om grammatiske sætninger til oversættelse til dansk, jf. grammatik- og oversættelsesmetoden og lydlære for udtalen. Det drejer sig om træning i færdigheder. Oversættelsen er fra islandsk til dansk Der ses ikke som i pensumkravene oversættelse til islandsk.

Litteraturen fra det 19. århundrede blev læst som i pensumkravene fra 1948-1949. Den blev læst ved hjælp af Falkenstjerne og Borup Jensen, Knud Jensenius og Sven Møller Kristensen. to hovedværker blev læst: *Helge* af Adam Oehlenschläger og *Komedier og Digte* af C. Hostrup og en grundig gennemgang af *Genboerne* blev foretaget.

2. trin havde oversættelse fra islandsk til dansk af moderne islandsk litteratur. Det var træning i oversættelse af litterære tekster som i latinskolen, hvor der blev arbejdet med oversættelse af klassisk litteratur. Heri spores en øget sværhedsgrad fra oversættelsen på 1. trin. Ved arbejdet med litteraturen vedligeholdes dannelsesidealet. Muligvis blev der tænkt på, at BA'ere ville kunne oversætte skønlitteratur. Der undervises i sproghistorie, som er en del af pensumkravene

Litteraturlæsningen drejer sig om lyrikere og litteratur fra halvfemserne op til moderne forfattere. I pensumkravene var litteratur fra det 20. århundrede sat på 3. trin. Jf. eksamenstabellen her foroven hvoraf fremgår, at de studerende på 3. trin er meget få, og endvidere var der ikke undervisning på 3. trin alle årene, som det fremgår af lektionsoversigten, så her findes måske grunden til valget af litteratur for 2. trin. Litteraturen læses ved hjælp af Falkenstjerne og Borup Jensen. Der blev læst flere hovedværker på 2. trin end på 1. trin i henhold til pensumkravene og Islands Universitets reglementet om en større sværhedsgrad på 2. trin end på 1. trin.

Litteraturen læses i forbindelse med litteraturhistorien. Dannelsesidealet fastholdes. Der læses endvidere håndbøger til indføring i litteraturen. Tolkning af litteraturen er en del af danskstudiet ved Københavns Universitet 1948, jf. side 9f. Her findes muligvis andre teorier ved litteraturfortolkning, jf. også danskstudiet 1968, side 10. Det lader til, at studiet af litteraturen har stor vægt i undervisningen.

4.3. Ændring af reglement for Islands Universitet

Den 17. juni 1958 blev et nyt reglement for Islands Universitet underskrevet (Reglugerð fyrir Háskóla Íslands 1960). BA-eksamen har med den nye ordning 5 trin, jf. paragraf 54. Filosofikum var stadig obligatorisk, men blev ikke vægtet som ét trin, jf. paragraf 52.

I paragraf 51 punkt 6 står de fag, der læses til BA-eksamen. Pædagogik og islandsk står ikke blandt fagene. Ifølge paragraffen bør undervisningen planlægges således, at pensum for hvert trin gennemgås på to semestre. Undervisningen bør tage særlig sigte på, at de studerende efter eksamen bliver kvalificeret som lærere ved skoler som realskolen og andre skoler på samme niveau.

Paragraf 54 handler om BA-eksamen, som har 5 trin, 3 trin i et fag og 2 trin i et andet fag. Hvert trin gør krav på visse kundskaber: 1. trin stiller færrest krav, 2. trin større krav, og 3. trin stiller størst krav. Dette er samme tekst som før i Islands Universitets reglement.

Paragraf 55 handler om eksamen i pædagogik og undervisningsmetodik. Der er fire eksamensfag Det er skriftlig og mundtlig eksamen samt praktisk eksamen i undervisning, hvor de studerende eksamineres i både hovedfag og bifag.

H.Í.'s nye reglement har i paragraf 23 vejledning om læse- og studieplan: Hvert fakultet for sig skal lave læse- og studieplan (en pjece med information om undervisningen og

studiet). Planen duplikeres eller trykkes og afleveres til de studerende, når de starter deres studium.

I studieplanen nævnes de fag, der undervises i og hvordan disciplinerne fordeles efter semestre. Studieplanen oplyser om, hvor lang studietiden beregnes i sin helhed eller om hver eksamensdel, hvis det behøves. Kurser og øvelser forklares og de regler der gælder for dem. Endvidere forklares undervisningsformer og eksamensformer samt undervisningsmateriale og andet materiale, som den studerende bør gøre sig bekendt med i sit studium, og om nødvendigt fortælles der om studiet i almenhed. (Reglugerð fyrir Háskóla Íslands 1960). Oversættelse V.E).

4.4. Diskussion og analyse

Pensumkravene fra 1948-1949 var stadigvæk gældende, men der er ikke oplysninger om undervisningens indhold i lektionskataloget og årbogen. Ifølge reglementet af 1958 skulle fagene lave studieplaner for de studerende. I Islands Universitets arkiv findes ikke en studieplan lavet af Erik Sønderholm, men redegørelsen fra Ólafur Jens Pétursson giver en idé om, hvordan læseplanen har set ud i lektorens første år. Af beretningen fremgår, at undervisningen fulgte pensumkravene i hovedtræk med den undtagelse, at 2. trin havde litteratur fra det 20. århundrede i studieåret 1956-1957. Grunden var muligvis de få studerende på 3. trin, og moderne litteratur var måske mere aktuel end ældre litteratur. Måske var 2. og 3. trin samlet til timer med vekslende læseplaner fra år til år, som ses i danskfaget senere. Af beretningen fremgår, at dannelsesidealet formidles gennem litteraturen. Ved oversættelse og lydlære trænes færdigheder i det danske sprog jf. de fremmedsproglige teorier.

Lektoren holdt en forelæsning om Martin Andersen Nexø i studieåret 1955-1956 Der nævnes ikke flere forelæsninger.

Erik Sønderholm startede kursus for både dansklærere og ingeniørstuderende. Der var mange, der rejste til Danmark for at læse til ingeniør, og de ingeniørstuderende har formodentlig været målgruppen i dansktimerne. Danskkurser, der til at begynde med var for offentligheden, fik en ny målgruppe med kurserne for dansklærere i studieåret 1959-1960. Der ses ikke kurser for sproglærere i andre fag i lektionskataloget. Om deltagelsen vides ikke, men grunden er formodentlig et behov, som lektoren har villet råde bod på.

Erik Sønderholm var udsendt lektor i syv år, fra 1955-1962. Han startede med ni timers ugentlig undervisning, og det blev til 12 timer i løbet af de syv år. Erik Sønderholm arbejdede for danskundervisningens fremgang i de islandske skoler ved at holde kurser for lærere og udgive lærebøger for alle skoletrin.

Der var 16 dimittender med dansk som 2 eller 3 trin i Erik Sønderholms tid ved Islands Universitet. De studerende ifølge Fakultetets eksamensbog, *Prófbók heimspekideild*, var tre når de var færrest til trinsprøver, og i foråret 1961 var der ni til trinsprøver på 1. trin, det største antal indtil da.

4.5. Erik Sønderholms indsats som udsendt lektor

Erik Sønderholms ophold varede i 7 år, hvilket var udsædvanlig lang tid. Lektor Ármann Snævarr var tilfreds med lektorens indsats og gik ind for en forlængelse af lektorens

ophold. I et brev fra den Kgl. Danske Ambassade til Islands Universitet fortælles, at undervisningsministeriet anbefalede en forlængelse af Erik Sønderholms ansættelse som dansk lektor til udgangen af 1961-1962. Erik Sønderholm havde i sin ansøgning nævnt:

Som begrundelse for sin ansøgning fremfører lektoren, at han gerne vil fuldende opbygningen af det pågældende lektorat, inden han forlader stillingen. I øvrigt har lektoren netop udsendt fjerde og sidste bind af sin lærebog i dansk for islandske realskoler og fået opfordring til at udarbejde en dansk lærebog for de islandske gymnasieskoler. Denne bog vil tidligst udkomme i løbet af vinteren 1962 (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962).

Erik Sønderholm fik en særlig varm kommentar fra rektor Ármann Snævarr. I et brev til Kgl. Dansk Ambassade af 28. februar 1961 fortalte rektor, at selvom et fakultetsmøde endnu ikke havde fundet sted:

Ser jeg mig allerede på dette tidspunkt i stand til at udtale, at man både fra fakultetets samt fra rektors og konsistoriums side ikke udelukkende er rede til at ville forlænge lektor Sønderholms ansættelse indtil udgangen af det kommende universitetsår, men også at man fra disse parters side ønsker at benytte denne lejlighed for at udtale vor tilfredshed med lektorens store og værdifulde arbejde her på Islands Universitet (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962).

Den 17. juli skrev rektor til Lektoratsudvalget i Undervisningsministeriet i forbindelse med et ønske om, at Erik Sønderholm fortsatte til udgangen af universitetsåret 1963-1964. Erik Sønderholm blev rost: "Han har udført et stort og værdifuldt arbejde her på Universitetet og har vist en enestående interesse for lektoratets videre udbygning" (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962). Den Kgl. Danske Ambassade skrev 11. august 1961, hvori det blev anbefalet, at Erik Sønderholm fortsatte til 1964. Men Erik Sønderholm ønskede at fratræde lektoratet fordi han havde fået et kandidatsstipendium til at påbegynde forskningsarbejde i Danmark (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962).

Rektor skrev til Lektoratsudvalget og i sit brev udtrykte han følgende:

Lektor Sønderholm er en usædvanlig energisk og dygtig underviser, en kundskabrig og idérig forsker – og et særdeles behageligt menneske. Når han forlader vort Universitet vil han blive savnet af såvel hans kollegaer som af hans studenter (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962).

Stillingen som dansk lektor blev opslået, men der var lærermangel i Danmark (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962).

Der gives ikke i kildematerialet en nærmere forklaring på, hvori udbyggelsen af lektoratet bestod. Der gives oplysninger om, at der var stor tilfredshed med lektorens

undervisning, og han fik en forlængelse som lektor i forbindelse med udarbejdelsen af lærebøger for de islandske skoler.

Ifølge reglementets paragraf nr. 23 skulle fakulteterne lave læse- og studieplan til de studerende.

Sammenfattende om perioden 1946-1962

Reglement for Islands Universitet.

I 1946 begyndte undervisning i danskfaget igen efter en tyveårig pause i Islands Universitets nye bygning. Der blev undervist i danskfaget til BA-eksamen med 6 trin ifølge ændring af Islands Universitets reglement af 19. september 1946. Et fag havde højst 3 trin. Hvert trin gjorde krav på visse kundskaber: 1. trin mindste krav, 2. trin større krav, og 3. trin størst krav. I 1948-1949 fik danskfaget som andre fag til BA-eksamen nye pensumbestemmelser. I Islands Universitets reglement af 17. juni 1958 var BA-eksamen vægtet som 5 trin, og filosofikum var stadig obligatorisk, men blev ikke vægtet som trin.

Pædagogik var et nyt undervisningsfag i 1951, og hermed forbedredes forberedelsen af de studerende til lærerfaget. BA-eksamen med pædagogik på 2 trin gav ret til undervisning på realskolestrinnet. Pædagogik og undervisningsmetodik kom ind i stedet for de 2 trin i pædagogik med reglementet af 1958 og gav rettigheder til undervisning på realskolestrinnet og andre skoler på samme niveau

De udsendte lektorer.

Martin Larsen var udsendt lektor i 1946-1952, Ole Widding var lektor i 1952-1955 og Erik Sønderholm i 1955-1962. De to sidste udsendte lektorer udarbejdede ordbøger og lærebøger i samarbejde med andre.

De studerende.

Den første studerende tog 1. trins eksamen i maj 1949, og den samme studerende tog 2. trin og BA-eksamen i 1950. Den første 3. trins eksamen var i maj 1951. Antallet af studerende til timer kendes ikke, men eksamensbogen *Prófbók heimspekideild* giver oplysninger om dem, der tog trinsprøver. I 1950 var der kun én studerende, der tog trinsprøve, mens de var 14 i 1953. I gennemsnit blev der i perioden 1949-1962 taget knap syv trinsprøver pr. år. Der var 23 studerende, der tog BA-eksamen med trin i dansk i perioden 1950-1962.

Undervisningen og undervisningsmaterialet.

Martin Larsen startede med fire ugentlige timer, som blev til seks timer. Ole Widding begyndte med seks timers ugentlig undervisning, og med det tredje trin blev timerne ni, tre ugentlige timer for hvert trin. Erik Sønderholm startede med ni timers undervisning, og det blev til 12 ugentlige timer i løbet af lektorens 7-årige periode som dansk lektor.

De tre lektorer havde foruden danskundervisning for danskstuderende timer for andre. Martin Larsen startede med timer for islandskstuderende, som ikke fortsatte, efter at de nye pensumkrav blev vedtaget. Ole Widding startede kursus i dansk for offentligheden, og Erik Sønderholm startede kursus i dansk for fungerende lærere.

Årbogen og lektionskataloget giver desværre ikke nøjagtige oplysninger om undervisningens indhold samt pensum for de studerende. Forelæsninger for offentligheden, nævnes ikke efter at Erik Sønderholm startede som udsendt lektor. Den sidste forelæsning, der nævnes, var i studieåret 1955-1956, og den handlede om Martin Andersen Nexø.

Danskfaget fik en fastere ramme ved, at der i 1948-1949 trådte pensumbestemmelser i kraft for BA-eksamensstudiet. Pensumbestemmelserne fulgte kravet i Islands Universitets reglement om forskellige sværhedsgrader for trinnene. Pensumkravene har gennemgang af litteratur sammen med litteraturhistorie fra folkeviser til nutiden, dansk sproghistorie, grammatik, udtale, og oversættelse til begge sprog. Ved undervisning i grammatik er Paul Diderichsens *Elementær dansk Grammatik* den eneste bog, der opgives som læsemateriale. Danskfaget havde meget fælles med modersmålsundervisningen, som den var på Københavns Universitet og ved gymnasiet. Dannelsesidealet ved litteraturformidlingen fastholdtes. Oversættelse til og fra islandsk som påkrævet i pensumkravene ses ikke, kildematerialet viser oversættelse i én retning dvs. fra islandsk. Oversættelse og indøvning i udtalefærdigheder knyttes til fremmedsprogsundervisningen, og disse komponenter var blevet en fast del af undervisningen ved pensumkravene.

C. Danskfaget i perioden 1962-1972

Indledning

I perioden 1962-1972 skete der den ændring, at danskfaget fik undervisningsassistenter og efterhånden fik danskfaget flere timer. Perioden startede med et semester uden en udsendt lektor. Reglementet for Islands Universitet blev ændret i 1965, og der blev sat større krav for BA-eksamen. I perioden var der fire udsendte lektorer. Den første lektors ophold varede fra 1962-1965. Der var en udsendt lektor i efterårssemesteret 1965. Den næste lektor underviste fra 1966-1970 og den sidste fra 1970-1972.

1. Danskundervisningen uden lektor

I efteråret 1962 var der ingen lektor på danskfaget. Sagen blev undersøgt og rektor Ármann Snævarr skrev en redegørelse, som blev sendt til Det Filosofiske Fakultet. Følgende er et uddrag af redegørelsen:

Erik Sønderholm havde sagt sin stilling op som lektor, da han havde fået tilbudt en stilling ved Københavns Universitet. Han fik gode ord med på vejen fra rektor. Rektor skrev til Lektoratsudvalget i København og bad dem slå stillingen op, men der var ingen, der søgte. Lektoratsudvalget havde fortalt i et brev dateret den 2. oktober, at der var mangel på lærere i Danmark, og lønnen som udsendt lektor var mindre end den gymnasielærere fik. Som følge heraf blev de studerende på danskfaget indkaldt til møde hos dekanen. Der var grund til at få oplysninger om antallet af studerende, der gik til dansk, på hvilket trin, og hvornår de ville gå op til eksamen. Det var meningen at finde ud af, om de studerende kunne acceptere, at der ikke var undervisning i efterårssemesteret, hvis der til gengæld var dobbelt undervisning i forårssemesteret. Til mødet den 15. oktober 1962, mødte 17 studerende. 11 på 1. trin, 1 på 1. og 2. trin og 5 på 2. trin. Der var ingen studerende på 3. trin. Der var én studerende mere, der havde taget 1. trins eksamen, som ikke var til mødet. Studerende på 1. trin syntes, det var en ulempe, at der ikke ville være undervisning i efterårssemesteret, mens studerende på 2. trin kunne acceptere det. Det lykkedes at finde en underviser til 1. trin. Det var Else Hansen Bjarklind⁴⁰. Dr. Jakob Benediktsson blev spurgt, om han kunne undervise på 2. trin, men det afslog han. I Danmark prøvede man at finde ansøgere til lektoratet. Rektor var til møde i København den 21. og 22. november, og i samtale med Professor Paul Didrichsen fik rektor oplysninger om Laurs Djörup, som var stud.mag. og havde været det i 7-8 år, og som godt kunne tænke sig at påtage sig lektorstillingen. Professor Paul Didrichsen gav ham sin anbefaling. Rektor sagde om Laurs Djörup, at han talte islandsk temmelig godt. Han forekom rektor som sagtmødig af væsen, høflig, men lidt særpræget. Det var Det Filosofiske Fakultet, der måtte bestemme, om de ville tage imod en lektor, som ikke havde fuldendt sin uddannelse, og stillingen var på mindst 2-3 år. Man var enig om, at ansøgerne var så få på grund af lønnen. Rektor mente, at det ikke var muligt at have

⁴⁰ Else Hansen Bjarklind havde ifølge brev fra rektor til lektoratsudvalget undervist i både realskoler og gymnasier og talte udmærket islandsk (S.H.Í., BA4:1 Heimpekideild 1961-1969, Danskí sendikennarinn 1961-1962).

forårssemesteret uden undervisning for 2. trin. Fru Else Hansen Bjarklind ville undervise til en ny lektor kom. Til slut blev Det Filosofiske Fakultet bedt om at tage stilling til om Laurs Djörup burde ansættes som dansk udsendt lektor (S.H.Í., BA4:1 Heimspekideild 1961-1969, Danskisendikennarinn 1961-1962. Oversættelse V.E.).

2. Laurs Djörup, stud.mag. Udsendt dansk lektor 1963-1965

Stud.mag. Laurs Djörup tiltrådte stillingen som dansk lektor i forårssemesteret 1963, og han underviste til 1965. Islands Universitet havde prøvet at finde en kandidat som havde bestået kandidatseksamen, men det lykkedes ikke.

2.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet

Studieåret 1962-1963.

Årbogen nævner, at cand.mag. Erik Sønderholm, lektor i dansk, var holdt op, og at ingen lektor tiltrådte i hans stilling i efterårssemesteret. Laurs Djörup ville starte som udsendt dansk lektor i forårssemesteret. Og Fru Else Hansen Bjarklind var blevet ansat som undervisningsassistent for studieåret 1962-1963 (*Árbók H.Í. 1962-1963:27*).

Else Hansen underviste 1. trin to ugentlige timer dette studieår. Laurs Djörup underviste på 2. og 3. trin. i forårssemesteret, som der står i lektionskataloget (*Kennsluskrá 1962-1963 vormisseri:27*), men der var ingen studerende på 3. trin ifølge den undersøgelse, der blev gjort i efteråret (jf. rektors redegørelse). Danskursus for dansklære har lektionskataloget for efteråret 1962 (*Kennsluskrá 1962-1963 haustmisseri:26*), men det nævnes ikke i forårssemesteret.

I studieåret 1963-1964 kom der en ny undervisningsassistent. Det var Grethe Benediktsson, mag.art. (*Árbók H.Í. 1963-1964:46*). Laurs Djörup underviste på 1. og 2. trin, fire timer på hvert trin og Grethe Benediktsson havde to timer på både 1. og 2. trin (*Kennsluskrá 1963-1964 vormisseri:29*). Laurs Djörup og Grethe Benediktsson delte undervisningen.⁴¹ Grethe Benediktsson havde fire timer skriftlige øvelser (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969),⁴² og Laurs Djörup underviste ottetimer. Der undervistes i alt 12 ugentlige timer i danskfaget.

Studieåret 1964-1965 havde samme fordeling af timer mellem Laurs Djörup og Grethe Benediktsson og det samme antal timer som året før (*Kennsluskrá 1964-1965 haustmisseri:29* og *vormisseri:29f*).

2.2. De studerende

Om de studerende vides, at til mødet den 15. oktober var der 12 studerende på 1. trin, jf. rektors redegørelse der nævnte 18 studerende i dansk. I *Prófbók heimspekideild* var der

⁴¹ Grethe Benediktsson var mag.art. i arkæologi ifølge Pétur Rasmussen udsendt dansk lektor i 1972-1980. Hun underviste fra 1963-1975 Der udkom en stor samling: *Eksamensopgaver i oversættelse fra og til islandsk* i duplikeret form i 1973. Det var så godt som alle de opgaver, der blev givet ved Islands Universitet fra året 1951. Det var Grethe Benediktsson der hovedsagelig besørgede udgaven (Det danske Lektorat: Beretning for 1973-1974. Fra Pétur Rasmussen).

⁴² Der står ikke nærmere oplysninger om øvelserne i kilden.

fire studerende til eksamen i januar 1963, hvoraf kun to bestod 1. trinsprøven. Om trinsprøver og antal studerende vides fra *Prófbók heimspekideild* følgende:

	Jan 1963	maj 1963	jan. 1964	maj 1964	maj 1965
1.trin	2	4	1	2	2
2.trin		1		2	4
3.trin				1	1

(S.H.Í., *Prófbók heimspekideild*, 1963-1965)

Der er mindst én studerende, der tager trinsprøve i januar 1964 og flest i maj 1965, hvor de studerende er syv. I perioden efterår 1962 til forår 1965 tog ti studerende BA-eksamen med dansk som trin, jf. appendiks side 104f.

2.3. Ændring af reglement mht. BA-eksamen, 1965

I årbogen 1965-1966 gjorde rektor rede for den nye ordning. Rektor sagde i sin tale, at han i samarbejde med Det Filosofiske Fakultet og Ingeniørfakultetet havde udarbejdet en revision af BA-studierne. En grundig undersøgelse af det endelige mål med undervisningen til BA-eksamen var foretaget, og realskolens og gymnasiets store behov for lærere kom ind som en afgørende faktor. Undervisningens vigtigste mål var at forberede de studerende til undervisning på disse skoler samt også at give de studerende mulighed for et videregående studium, både herhjemme og i andre lande.

Denne nye ordning skulle løfte BA-eksamen op på et højere stadium. Pensum blev øget for hvert undervisningstrin, og der blev lagt vægt på, at BA-eksamen var et heltidsstudium. Anerkendelse af BA-eksamen ved universiteter i andre lande var i bearbejdning, for det ansås som vigtigt, at de studerende også kunne søge om videreuddannelse ved andre universiteter.

Fra regeringens side lå der forslag fra Altinget om tre professorstillinger deraf én i et nordisk sprog (*Árbók H.Í. 1965-1966*:10f).

Følgende stammer fra ændring af reglement for Islands Universitet af 2. september 1965: Auglýsing nr. 81, 2. sept. 1965, um staðfestingu handhafavalds forseta Íslands á breytingu á reglugerð nr. 76/1958 fyrir Háskóla Íslands.

Paragraf 51 handler om undervisning på Det Filosofiske Fakultet: Paragraf 51 har i punkt 2 og 3 almen lingvistik og fonetik samt latin til forprøve. I paragraf 51 punkt 4 siges om undervisningen til BA-eksamen, at undervisningen bør planlægges, således at pensum for hvert trin gennemgås på to semestre. Dette er samme tekst som i reglementet fra 1958.

Paragraf 52 handler om forprøver: Paragraf 52.I: prøve i filosofikum er obligatorisk til BA-eksamen. 52.II: eksamen i almen lingvistik og fonetik er obligatorisk for alle studerende på Det Filosofiske Fakultet, og prøven skal tages inden 1. trins eksamen i et fremmedsprog. 52.III: prøve i latin er obligatorisk for studerende på Det Filosofiske Fakultet, som ikke har en sproglig studentereksamen fra et gymnasium eller en tilsvarende eksamen i latin.

Paragraf 53.I. handler om BA-eksamen. Den studerende får BA-eksamen for 6 trin enten i to eksamensfag (3+3 trin) eller tre eksamensfag (3+2+1 trin). Hvert trin gør krav på visse kundskaber: 1. trin stiller færrest krav, 2. trin større krav, og 3. trin stiller størst krav.

Det Filosofiske Fakultet giver bestemmelser om pensum efter forslag fra underviserne i hvert fag. Pensum sigter på, at hvert trin kræver et semesters studium (dvs. at det er muligt at afslutte eksamenstrin i to fag på et år).

I samme paragraf gives der hjemmel for udarbejdning af en specialeopgave på 3. trin som en del af pensum.

Paragraf 54.I handler om kandidatseksamen. Paragraf 54.I: efter afsluttet BA-eksamen i to fag med tre trin i hvert fag kan den studerende gå op til kandidatseksamen (cand.mag.-eksamen).

54.II.B, handler om mag.art.-eksamen i nordiske sprog. Efter BA-eksamen i nordiske sprog, hvoraf tre trin er i faget islandsk, kan den studerende læse til magistereksamen i nordiske sprog. Der er to eksamensfag: grammatik- og de nordiske sprogs historie og nordisk litteratur, fortolkning og historie.

Paragraf 55 handler om eksamen i pædagogik og undervisningsmetodik. Paragraf 55.a. er som paragraf 55 i reglementet fra 1958.

Paragraf 55.b. handler om lærerrettigheder. For at få lærerrettigheder ifølge loven skal en BA-eksaminand på Det Filosofiske Fakultet tage eksamen i pædagogik og undervisningsmetodik ifølge paragraf 55.a. Den studerende skal have afsluttet 3 trin i et af følgende fag: islandsk, dansk, engelsk, tysk, historie, geografi. Et andet fag vælges blandt realskolens skolefag eller fra den gymnasiale uddannelse og som undervises til BA-eksamen, mindst 2 trin. Hvis den studerende vælger tre fag, er det tredje fag valgfrit jf. 51.4. (ét trin). På samme måde må kandidater og magistre jf. paragraf 54 tage denne eksamen for at opnå lærerrettigheder (Auglýsing nr. 81, 2. sept. 1965, um staðfestingu handhafavalds forseta Íslands á breytingu á reglugerð nr. 76/1958 fyrir Háskóla Íslands. Oversættelse V.E.)

Om ændringen af reglementet.

Efter ændringen af reglementet for Islands Universitet er BA-eksamen et treårigt studium med 6 trin samt filosofikum. Den var 5 trin med reglementet fra 1958. Lingvistik og fonetik samt latin kommer ind som forprøver, latin er for ikke-sproglige studenter. Der gives hjemmel for specialeopgave på 3. trin som del af pensum. Det gøres muligt med paragraf nr. 54 at tage cand.mag.- og mag.art.-eksamen i nordiske sprog efter BA-eksamen. Pædagogik og undervisningsmetodik har samme ordlyd som reglementet fra 1958 med den tilføjelse at der i paragraf 55.b. siges om lærerrettigheder, at der skal vælges fag fra realskolen eller gymnasiet. Fakultet sætter regler for pensum efter først at have fået forslag fra underviserne. BA-eksamen er på 6 trin med filosofikum, lingvistik og fonetik samt latin. Ved at tilføje pædagogik og undervisningsmetodik til BA-eksamen gives der lærerrettigheder.

2.4. Om professorat i dansk

I brev fra rektor Ármann Snævarr til rektor for Aarhus Universitet af 7. juli 1965 nævnte rektor Islands Unversitets ansvar over for danskundervisningen på de islandske skoler:

Idet vi har dansk her i skolerne som vort første fremmede sprog, og Islands Universitet har et meget stort ansvar, når det gælder at give de studerende i dansk en tilfredsstillende undervisning og træning (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969).

På Islands Universitet var der interessere for at få Erik Sønderholm tilbage til universitetet. Halldór Halldórsson, dekan for Det Filosofiske Fakultet sendte i efteråret 1966 annoncen om de nye professorstillinger til Erik Sønderholm. Han fortalte rektor Ármann Snævarr om det i et brev dateret 5. oktober 1966, og fortalte at Erik Sønderholm havde vist interesse, men at der var økonomiske problemer. Den 31. oktober sendte Halldór Halldórsson rektor et brev, hvoraf det fremgik, at Erik Sønderholm ikke kunne søge om professorstillingen, da han havde fået tilbudt lederstillingen ved *Gammeldansk ordbog* (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969).

2.5. Diskussion og analyse

Den første undervisningsassistent startede i efteråret 1962. Det var Else Hansen Bjarklind, som underviste ét studieår på 1. trin. Der gives ikke i kildematerialet oplysninger om undervisningens indhold. Laurs Djörup startede i forårssemesteret 1963, og i efteråret 1963 kom Grethe Benediktsson ind som undervisningsassistent. Hun havde skriftlige øvelser, og muligvis drejede det sig om oversættelse og grammatik jf. undervisningen i årene, der kom efter. Det kunne derfor tyde på, at Laurs Djörup underviste i litteratur. Undervisningen blev delt mellem de to undervisere. Danskfaget havde 12 timers ugentlig undervisning. Pensumkravene fra 1948-1949 var stadig baggrunden for studieplanlægningen. Der var ikke danskursus for dansklærere i Laurs Djörups tid.

Ved mødeindkaldelse i 1962 oplystes, at der var 18 studerende i danskfaget. Af redegørelsen fremgår det hvor svært det var at få oplysninger om de studerende, og hvor de gik til timer. De måtte kaldes til møde for at finde ud af, hvor mange de var. I 1963 var der syv der tog trinsprøver ifølge *Prófbók heimspekideild*. I bogen blev der indført trinsprøver til 1965. I perioden efterår 1962 til efterår 1965 tog ti studerende BA-eksamen med dansk som trin.

3. Thorkild Damsgaard-Olsen, stud.mag. Udsendt lektor i efteråret 1965

Stud.mag. Thorkild Damsgaard-Olsen søgte om at vikariere som udsendt lektor i efterårssemesteret 1965. Han var ansat som deltidsbeskæftiget redaktør ved *Den Arnamagnæanske Kommisions Ordbog* over det gamle norsk-islandske sprog. Han havde en anbefaling fra sin chef, universitetslektor dr.phil. Ole Widding (S.H.Í Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969). Om undervisningen er der ikke andre oplysninger i lektionskataloget end, at Grethe Benediktsson ville undervise fire timer, og at der ville blive meddelt om anden undervisning senere (*Kennsluskrá 1965-1966* haustmisseri:24).

4. Preben Meulengracht Sørensen, udsendt dansk lektor 1966-1970

Preben Meulengracht Sørensen tiltrådte stillingen som dansk lektor i forårssemesteret 1966. Han var den eneste ansøger. Han blev étfagskandidat i januar 1966. Som H. Bach skrev i sit brev af 22. juni 1965, så er étfagsseksamen mere, end der kræves i alle andre lande i Europa til magistereksamen: ”vore danske fordringer er efterhånden blevet helt urimelige, med 8-10 år for en magistereksamen (4 år i Sverige)” (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspékideild 1961-1969). Preben Meulengracht Sørensen var en af medarbejderne ved *Islensk-dönsk orðabók* (Widding mfl. 1976) sammen med Ole Widding og Haraldur Magnússon.

4.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet

Studieåret 1965-1966.

Den nye undervisningsplan i henhold til ændring af H.Í's reglement for Det Filosofiske Fakultet blev bekræftet den 2. september 1965, og nye immatrikulerede studerende fik undervisning efter den. Rektor sagde i sin tale, at dette studieår ville blive husket fordi de studerendes antal ved Islands Universitet havde nået de 1000 (*Árbók H.Í. 1965-1966*:18).

I forårssemesteret startede Preben Meulengracht Sørensen, og han fortsatte til 1970. Grethe Benediktsson fortsatte som undervisningsassistent (*Árbók H.Í. 1965-1966*:8). Hun havde fire ugentlige timer, to timer på 1. og 2. trin. Om anden undervisning ville der blive meddelt senere ifølge lektionskataloget (*Kennsluskrá 1965-1966* haustmisseri:24 og vormisseri:26).

I studieåret 1966-1967 underviste Preben Meulengracht Sørensen otte timer på 1., 2. og 3. trin. Grethe Benediktsson havde fire timer (*Kennsluskrá 1966-1967* haustmisseri:24 og vormisseri:27).

1. trin havde seks ugentlige timer

2. trin havde seks ugentlige timer, deraf tre timer sammen med 3. trin

3. trin havde tre ugentlige timer

Det var 12 ugentlige timers undervisning. 1. og 2. trin har fået flere ugentlige timer.

Studieåret 1967-1968.

Efterårssemesteret 1967 havde samme fordeling af timer som året før, 12 timer i alt. I forårssemesteret fik 3. trin én ekstra time, således at der var 13 timers ugentlig undervisning i danskfaget, ni for Preben Meulengracht Sørensen og fire for Grethe Benediktsson (*Kennsluskrá 1967-1968* haustmisseri:27 og vormisseri:28).

Studieåret 1968-1969. I lektionskataloget anføres en studieplan:

PREBEN MEULENGRACHT SØRENSEN

1. trin: Onsdage kl. 1-3: *Grammatik. Litteraturen efter 1870* (lokale VI).

Torsdage kl 1-3: *Fonetik. Litteraturen efter 1870* (lokale II).

2. trin: Tirsdage kl 3-4: *Ordklasse- og bøjningslære* (lokale VI),

2. og 3. trin: Torsdage kl 5-7: *Litteraturen fra oldtiden til Holberg* (lokale VI). (Holberg til romantikken, forårssemesteret)

3. trin: Tirsdage kl. 4-5: *Syntaks*. Tirsdage kl 5-6: *Stiløvelser* (lokale VI).

GRETHE BENEDIKTSSON

1. trin: mandag kl. 5-7 (lokale VI).
 2. trin: onsdage kl. 3-5 (lokale VI)
- (*Kennsluskrá 1968-1969* haustmisseri:29. Oversættelse V.E.).

I forårssemesteret havde 2. og 3. trin forelæsninger fra Holberg til romantikken.

1. trin havde seks ugentlige timer
 2. trin havde fem ugentlige timer, deraf to timer sammen med 3. trin
 3. trin havde fire ugentlige timer i efterårssemesteret og tre i forårssemesteret.
- Danskfaget havde 12-13 ugentlige timer i de to semestre. Undervisningen foregik i Nordens Hus i forårssemesteret (*Kennsluskrá 1968-1969*, haustmisseri:29 og vormisseri:32f).

Studieåret 1969-1970.

I efterårssemesteret havde Meulengracht Sørensen samme program for 1. og 2. trin som året før. 2. og 3. trin havde litteraturen 1800-1870. 3. trin havde syntaks. Lektoren underviste otte timer, og Grethe Benediktsson havde seks timer i grammatik, oversættelse, oplæsning og taleøvelser på alle trin, én ekstra time til 1. trin. Danskfaget havde 14 ugentlige undervisningstimer (*Kennsluskrá 1969-1970* haustmisseri:30 og vormisseri:33).

4.2. De studerende

Islands Universitets kilder giver ikke oplysninger om de studerende i Preben Meulengracht Sørensens tid hvad angår trinsprøver. Årbogen giver oplysninger om de studerende, der afsluttede BA-eksamen til 1968 med oplysninger om fordelingen mellem fag og trin. Fra forårssemesteret 1966 til og med forårssemesteret 1968 afsluttede otte studerende BA-eksamen med dansk som trin, jf. appendiks. Årbogen er blevet ændret. Der gives en fortegnelse over BA-eksamenshavere, men der er ikke oplysninger om, hvordan fordelingen er mellem fag og trin (*Árbók H.Í. 1969-1973*). Det gælder en tiårig periode, hvor årbogen ikke oplyser om fag og antal trin, de studerende har på deres afgangsbetrag.

4.3. Diskussion og analyse

Der var en ny studieplan for danskfaget i lektionskataloget for studieåret 1968-1969. Litteraturundervisningen blev delt i tre forløb: oldtiden til romantikken, 1800-1870 og litteraturen efter 1870. Litteratortimerne er fælles for 2. og 3. trin, derved er der bedre udnyttelse af lektorens undervisningstimer. I studieåret 1968-1969 havde 2. og 3. trin oldtiden til romantikken, og i studieåret 1969-1970 havde 2. og 3. trin 1800-1870. 1. trin havde litteraturen efter 1870 begge studieår. Denne fordeling af litteraturen i tre perioder er den samme som ved Københavns Universitet i 1948, dannelsesidealet vedligeholdes, jf. side 9f.

Litteraturen gennemgås systematisk og periodevis med en forskel i peridodeskifte fra pensumkravene 1948-1949, hvor 1. trin havde ældre litteratur: Holberg og Oehlenschläger, 2. trin havde litteratur fra det 19. århundrede, og 3. trin havde litteratur fra det 20. århundrede. Tanken har muligvis været at starte med litteratur, der lå de studerende nærmere i tid og derfor måske mere interessant eller nemmere at læse? Der gives ikke oplysninger om de værker, der blev læst fra perioden 1870-1968.

På alle tre trin findes grammatik, oversættelse og stile som er træk fra grammatik- og oversættelsesmetoden. Ordklasse- og bøjningslære samt syntaks henviser til fokus på grammatik på sætningsniveau, jf. teori afsnittet side 16f. Studieplanen har fonetik og oplæsning for udtalen. Der er tale om sproglige aktiviteter, som er karakteristiske for fremmedsprogundervisningen. Denne beskrivelse er i hovedtræk i overensstemmelse med pensumkravene fra 1948-1949. Her ses dog ikke sproghistorie.

Danskfaget havde fået i alt 14 ugentlige timer i studieåret 1969-1970. Det sidste studieår havde 1. trin syv ugentlige timer, 2. trin havde fem ugentlige timer, og 3. trin havde fire ugentlige timer. Litteraturtimerne var fælles for 2. og 3. trin. Det har været muligt, fordi de studerende var få og rummedes i lektorens lokale i Nordens Hus.

Undervisningen blev anset for at have for få timer, og Preben Meulengracht Sørensen gjorde rede for undervisningen i et brev til dekanen for Det Filosofiske Fakultet den 1. juli 1968 (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969). I brevet skriver han, at danskundervisningen ville kunne fungere tilfredsstillende på det eksisterende grundlag, men at det ikke var tilstrækkeligt til at imødekomme kravene fra skolernes danskundervisning. De vigtigste problemer, som Preben Meulengracht Sørensen nævnte var bl.a., at skolerne manglede kvalificerede dansklærere, og der var behov for efteruddannelse.

Preben Meulengracht Sørensen skrev i sit brev, at der måtte uddannes flere BA-kandidater, og at tilgangen til faget var afhængig af forholdene. For at forbedre dem måtte studiet effektiviseres, først og fremmest gennem et øget timeantal. Han havde lavet et forslag til undervisningsplanen med 19-21 timer. Der var ikke gjort plads til øvelser over moderne litteratur og ikke til diskussioner om praktiske problemer i forbindelse med danskundervisningen på skolerne, som var et ønske, der var kommet fra de studerende.

Preben Meulengracht Sørensen henviste til lektionskataloget forår 1968, hvor engelsk havde 27 ugentlige timer, det eneste fag, dansk kunne sammenlignes med når det gælder skolernes lærerbehov. Tysk havde 16 timer og fransk 15, og der var færre timer i realskolen i de to fag.

Studieplanen havde specialeopgave på 3. trin som del af trinnet:

Der er desuden på alle tre trin planlagt diskussionstimer over hovedværker i dansk litteratur med det dobbelte formål at anspore de studerende til at læse mere og samtidig give dem lejlighed til at styrke sprogfærdigheder i samtaler (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969).

Preben Meulengracht skrev, at det altid ville være vanskeligt at være én om at undervise i alle fagets discipliner på universitets niveau. For at effektivisere faget krævedes øget specialisering:

Således at der foruden Grethe Benediktsson, der varetager tale- og stiløvelser, [er] en der fortrinsvis tager sig af de sproglige discipliner og en

der fortrinsvis varetager litteraturundervisningen (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969).

Preben Meulengracht Sørensen henviste til, at en sådan specialisering allerede forelå i fagene engelsk, tysk og fransk. Preben Meulengracht Sørensen kom ind på, at initiativet til fremskaffelse af nye undervisere måtte komme fra Islands Universitet, og han var af den mening, at Islands Universitets undervisere skulle kunne fungere som rådgivere for dansklærerne i skolerne.

Preben Meulengracht Sørensens forslag til timeplan:

	1. trin	2. trin	3. trin
Tale- og stiløvelser	2	2	2
Grammatik	2	1	1
Fonetik	1-2	-	1
Sproghistorie	-	1-2	-
Litteratur	3	3	3
Seminarøvelser	-	-	1
I alt	8-9	7-8	6

Tallene angiver det ugentlige timeantal i to semestre (S.H.Í., Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspekideild 1961-1969).

Brevet fra Preben Meulengracht Sørensen viser, at undervisningens primære mål er at føre de studerende igennem studiet med lærerposten som sigte. De studerendes ønsker spiller også ind. Meulengracht Sørensen har fremsat mål til forbedring af danskstudiet, der tager sigte på, at forberede BA-studerende til lærere på de islandske skoler med; øget specialisering i undervisningen med hensyn til de sproglige discipliner og litteraturundervisningen og med øget timeantal og øget effektivisering.

Timeplanen har tre ugentlige timer i litteratur på alle trin. På alle trin er der flere timer til andre fag som fx på 1. trin, hvor der er 5/6 ugentlige timer til træning af bl.a. praktiske færdigheder. Det bemærkes dog, at skematimerne ikke oplyser noget om hjemmearbejdet. Litteraturundervisningen kræver eksempelvis en stor forberedelse gennem læsning, der foregår udenfor timerne.

5. Pia Renner Andresen, cand. phil. Udsendt dansk lektor 1970-1972

I studieåret 1970 startede cand. phil. Pia Renner Andresen som udsendt lektor. Hun havde også timer i Nordens Hus, som Preben Meulengracht Sørensen.

5.1. Undervisningen og undervisningsmaterialet

Studieåret 1970-1971 startede om efteråret med to undervisere. Det var udsendt lektor Pia Renner Andresen og Grethe Benediktsson. I forårssemesteret startede Pétur Rasmussen som undervisningsassistent.

I forårssemesteret 1971 var studieplanen i lektionskataloget som følger:

Forårssemesteret 1971.

1. trin

Grammatik og stil mandage kl 17-19, GB.

Grammatik og fonetik onsdage kl. 13-15, PRA.

Oplæsning onsdage kl. 15-16, GB.

Samtaletime torsdage kl. 13-15, PRA.

Litteratur efter 1870 fredage kl. 13-15, PRA.

2.trin

Litteraturlæsning mandage kl. 13-15, PR.

Taleøvelser mandage kl. 15-16, GB.

Litteraturhistorie tirsdage kl. 12-14, PR.

Grammatik tirsdage kl. 14-15, PRA.

Samtaletime tirsdage kl. 15-16, PRA.

Oversættelse og stil onsdage kl. 13-15, GB.

Sproghistorie torsdage kl. 13-14, PR.

3. trin

Litteraturlæsning mandage kl. 13-15, PR

Litteraturhistorie tirsdage kl. 13-14 PR.

Samtaletime tirsdage kl. 15-16, PRA.

Grammatik tirsdage kl. 16-17, PRA.

Stil onsdage kl. 16-17, GB.

Sproghistorie torsdage kl. 13-14, PR (*Kennsluskrá 1970-1971* vormisseri:35f).

Danskfaget havde fået 20 timer:

1. trin havde ni timer.

2. trin havde ni timer, deraf 5 timer sammen med 3. trin.

3. trin havde syv timer.

Pia Renner Andresen havde ni timer, litteratur efter 1870, grammatik, fonetik og samtaletime.

Grethe Benediktsson underviste syv timer, grammatik, stil, oplæsning og taleøvelser.

Pétur Rasmussen underviste fire timer, litteratur, litteraturhistorie og sproghistorie.

Studieåret 1971-1972 havde fem undervisere

Pia Renner Renner Andresen, ni og ti timer.

Gæstprofessor W. Glyn Jones, fire timer.

Grethe Benediktsson, undervisningsassistent, en og to timer.

Pétur Rasmussen, undervisningsassistent, fire timer.

Lis Pálsson, undervisningsassistent, fire timer i oplæsning.

Danskfaget havde 23 ugentlige timer i studieåret:

1. trin havde syv timer.

2. og 3. trin havde 12 timer hvert trin i efterårssemesteret

Til litteraturlæsning og litteraturhistorie var trinnene samlet. Der var litteraturlæsning og litteraturhistorie og fra 1870 til nutiden ved W. Glyn Jones i efterårssemesteret.

Der var 20 timer i forårssemesteret otte timer for alle trin. 2. og 3. trin gik til litteraturlæsning og litteraturhistorie fra 1800-1870 ved Pétur Rasmussen. Der var

sproghistorie, grammatik, stilskrivning, oplæsning og oversættelse på alle trin (*Kennsluskrá 1971-1972* haustmisseri:19f og vormisseri:27f).

5.2. De studerende

I Islands Universitets kilder findes ikke oplysninger om antallet af de studerende i danskfaget.

5.3. Diskussion og analyse

I studieåret 1970-1971 havde danskfaget fået 20 ugentlige undervisningstimer og tre undervisere. Ved det øgede timeantal havde faget fået bedre vilkår. Pia Renner Andresen kunne tage studieplanen i brug, som Preben Meulengracht Sørensen havde foreslået, jf. side 74. Samtaletimer og sproghistorie ses i undervisningen igen. Samtaletimer, der muligvis har været over litteratur, som Preben Meulengracht Sørensen foreslog for at styrke sprogfærdigheder, jf. side 73. Mundtlig diskussion over digterværker findes i undervisningen hos Holger Wiehe, den første udsendte lektor, jf. side 30. Taleøvelser ved Grethe Benediktsson drejede sig muligvis om udtale jf. side 73, og samtaletimer har derfor været en nyhed i danskundervisningen som BA-eksamensfag. De sparsomme oplysninger, der til tider har været i lektionskataloget og årbogen gør, at der tit vides meget lidt om undervisningens indhold, og det er derfor svært at sammenligne.

I studieårene 1970-1972 var der samme fordeling i litteraturundervisningen som i 1969-1970, hvor 1. trin havde litteraturen efter 1870, og 2. og 3. trin havde det ene år oldtiden til 1800 og det andet år 1800-1870. Litteraturen undervises med litteraturhistorien, og dannelsesidealet dermed vedligeholdes.

I studieåret 1970-1971 forårssemester havde 1. trin grammatik, stil, fonetik og oplæsning fem ugentlige timer. 2. trin havde taleøvelser, grammatik og oversættelse samt stil og sproghistorie fire timer. Og 3. trin havde, grammatik, stil og sproghistorie fire timer. Der er øget timeantal, idet danskfaget har fået flere timer. Der lægges vægt på træning i færdighed i grammatik og udtale samt sprogbeherskelse ved samtaletimer. Disse træningsfærdigheder findes på alle 3 trin.

5.4. Studievejledning og eksamenskrav til BA-eksamen i dansk

Ifølge Islands Universitets reglement af 1958 paragraf 23 skulle fakultetet give både læseplan og studieplan til de studerende. I Islands Universitets arkiv fandtes følgende plan, som tilhører foreliggende tidspunkt i danskundervisningen. Den er højst sandsynlig udfærdiget af Preben Meulengracht Sørensen i forbindelse med hans udarbejdelse af timeplan, som findes i brevet af 1. juli 1968. Eller muligvis også af Pia Renner Andresen, idet der i planen nævnes studieophold i Danmark, jf. lektoratets beretning 1972-1973. Det er en studievejledning og eksamenskrav til BA-eksamen i dansk og den var som følger:

Studievejledning og eksamenskrav BA-eksamen i dansk.

Den studerende må i løbet af sin studietid erhverve sig et solidt praktisk og teoretisk kendskab til dansk sprog og litteratur. Han må opnå god færdighed i at

tale og skrive dansk, og han må skaffe sig en god indsigt i den danske litteratur og dens historie, en indsigt, der må bygge på læsning af dansk litteratur i et noget større omfang end de til eksamen opgivne tekster. Der kræves fortrolighed med det danske rigssprogs lydlige og grammatiske struktur og kendskab til hovedtrækkene i det danske sprogs historie. Endvidere forudsættes hovedpunkterne i Danmarks historie og det danske samfunds opbygning bekendte.

Den studerende må skaffe sig færdighed i brugen af håndbøger og indblik i fagets metoder. Han bør i sin studietid holde sig orienteret om den aktuelle udvikling inden for dansk litteratur og kulturdebat, f.eks. gennem læsning af danske aviser og tidsskrifter.

Såfremt han har mulighed derfor, bør den studerende tage på studieophold i Danmark, f.eks. på en folkehøjskole eller ved at deltage i et af universiteternes sommerkurser. Opmærksomheden henledes i denne forbindelse på forhåndenværende stipendiemuligheder. Et studieophold henlægges i reglen bedst til sommeren efter eksamen på 1. trin.

Eksamensfordringer.

1. trin.

- A.** Der kræves praktisk beherskelse af det danske sprog. Herunder:
- Evne til at føre en samtale på dansk og til oplæsning med nogenlunde god udale.
 - Evne til at udtrykke sig skriftligt på grammatisk og ortografisk korrekt dansk.
 - Evne til oversættelse til dansk af lettere, ulæste tekster på islandsk.
- B.** Dansk fonetik kræves lært i et omfang som Niels Nielsen og Poul Lindegård Hjorth: Dansk sproglære for svenskere. Der kræves desuden færdighed i lydskrift af danske tekster.
- C.** Der kræves kendskab til hovedtrækkene i dansk bøjningslære og syntaks.
- D.** Af dansk litteratur efter 1870 opgives til eksamen 150 sider mindre tekster og 8 hovedværker (svarende til mindst 1200 normalsider). Teksterne skal være fordelt rimeligt over perioder og genrer. 6 af hovedværkerne kan udgå af eksamenspensummet, såfremt den studerende har deltaget regelmæssigt og aktivt i seminarøvelser over de 8 hovedværker. Der kræves sikker sproglig forståelse af de opgivne tekster og evne til fortolkning med litterær og kulturhistorisk indsigt. Hovedtrækkene af den danske litteraturs historie efter 1870 læses i forbindelse med teksterne.

2. trin.

- A.** Øgede krav til mundtlig og skriftlig sprogfærdighed. Herunder:
- Evne til at tale flydende dansk med en i det væsentlige korrekt udtale.

- b. Evne til idiomatisk oversættelse til dansk af ikke for vanskelig normalprosa.
- B.** Dansk ordklasse- og bøjningslære kræves tilegnet i et omfang som Paul Diderichsen: Elementær dansk Grammatik, 1. bog.
- C.** Der kræves kendskab til hovedpunkterne i det danske sprogs historie, og der læses et udvalg af ældre tekster.
- D.** Der opgives 150 sider mindre tekster af dansk litteratur i en af perioderne: 1) oldtid – 1800 eller 2) 1800-1870. Desuden opgives mindst 10 hovedværker (svarende til mindst 1500 normalsider), hvoraf mindst 4 skal være fra den valgte periode. 6 af hovedværkerne kan udgå af eksamenspensummet ved regelmæssig og aktiv deltagelse i timerne. Der stilles øgede krav til den litterære tekstforståelse og til selvstændig fortolkning samt til litteraturhistorisk viden.

3. trin.

- A.** Øgede krav til mundtlig og skriftlig sprogfærdighed. Herunder:
- a. Evne til at udtrykke sig på dansk med sans for sprogets bygning og idiommer og med forståelse for de grundlæggende forskelle mellem islandsk og dansk.
 - b. Evne til idiomatisk oversættelse til dansk af ikke for vanskelige tekster fra forskellige stilarter (digtning, avissprog, faglitteratur osv.)
- B.** Dansk syntaks kræves tilegnet i et omfang som Paul Diderichsen: Elementær dansk Grammatik, 2. bog.
- C.** I litteratur vælges den periode, der blev udeladt på 2. trin. Eksamensopgivelser og eksamenskrav er de samme som på 2. trin.
- D.** I samråd med underviseren vælges et sprogligt eller litterært speciale, og den studerende skal enten gennem deltagelse i seminarøvelser eller ved hjælp af en selvstændig opgave (ritgerð) dokumentere sin forståelse af det pågældende specialeområde. Bedømmelsen heraf vil indgå i eksamenskaraktern, og specialet vil efter fakultetets nærmere bestemmelser kunne erstatte tilsvarende dele af den skriftlige eksamen (S.H.Í., Danska 1968-1990).

Om studievejledningen.

Studievejledningen har dannelsesidealet som formål ved læsning af litteratur med litteraturhistorie samt sproghistorie. Litteraturen har den fordeling i perioder, der findes i undervisningen hos Preben Meulengracht Sørensen og Pia Renner Andresen, jf. også som før nævnt, at den samme fordeling findes i danskstudiet ved Københavns Universitet. Det danske rigssprogs lydige og grammatiske struktur er en del af studiet, som også ved danskstudiet ved Københavns Universitet, jf. side 8f. Den filologiske tilnærmelse ved studiet af sprog, litteratur og historie findes her med den nye samfundsmæssige dimension, som var i sprogfagene. Studievejledningen nævner

Danmarks historie og dansk samfund, jf. Hvidbogen side 8 den samfundsmæssige dimension som var led i et nyt sprogsyn..

I Islands Universitets reglement for BA-eksamen fra 1946 er der tale om, at de studerende blev rutineret i at tale og skrive de nye sprog, som også står i indledningen til studievejledningen. Færdighed eller rutine i at skrive dansk har ikke været specificeret i lektionskataloget eller årbogen, så det vides ikke, om eller i hvilket omfang det har været i undervisningen.

Der er lagt op til nye arbejdsmetoder ved specialeopgaven, som kræver et selvstændigt, akademisk arbejde.

Der kræves praktisk beherskelse af det danske sprog, ikke kun teoretisk viden om sprogets grammatik, fonetik og syntaks, jf. grammatik- og oversættelsesmetoden. Studievejledningen nævner færdighed i samtale, og på 3. trin drejer det sig om kreativ brug af sproget ved at kunne udtrykke sig med sans for sprogets bygning og idiomer. Der kræves ikke bare udtalemæssig korrekthed, der kræves også sikker sproglig forståelse. Desuden kræves der skriftlig og mundtlig sprogfærdighed og oversættelse af forskellige stilarter. Det er nye tendenser som kommer til syne i studievejledningen, jf. teoriafsnittet side 14f, angående både dansk undervist som modersmål og nye tendenser i fremmedsprogundervisningen som ved de kommunikative metoder, jf. side 19f.

Ifølge studievejledningens beskrivelse har trinnene forskellig sværhedsgrad ligesom i pensumkravene fra 1948-1949 og som i Islands Universitets reglement.

Sammenfattende om perioden 1962-1972

BA-eksamensfaget blev ændret med Islands Universitets reglement af 1965. Der var 6 trin til BA-eksamen og hjemmel for en specialeopgave på 3. trin som en del af eksamen. Det er Det Filosofiske Fakultet, som sætter regler for pensum efter først at have fået forslag fra underviserne. Studiets status sættes højere, og BA-eksamen skulle give en god baggrund for både undervisning i realskolen og gymnasiet. Den skulle desuden give muligheder for overbygningsstudier til cand.mag. og mag.art.-studium, både herhjemme og i andre lande.

De udsendte lektorer.

Laurs Djörup var udsendt lektor i 1962-1965, Thorkild Damsgaard-Olsen underviste i efteråret 1965, Preben Meulengracht Sørensen fra foråret 1966-1970 og Pia Renner Andresen i 1970-1972. Danskfaget fik i efteråret 1962 den første undervisningsassistent. Det var Else Hansen Bjarklind som underviste 1. trin ét studieår. I efteråret 1963 kom Grethe Benediktsson ind som undervisningsassistent. Der var to undervisere i perioden 1963 til 1970, hvor den tredje undervisningsassistent Pétur Rasmussen startede. I studieåret 1971-1972 var der fem undervisere.

Preben Meulengracht Sørensen arbejdede på at effektivisere undervisningen i dansk. Flere timer i danskfaget var et af ønskerne og specialisering blandt underviserne med en fordeling mellem den sproglige undervisning og litteraturundervisningen. Der var mangel på dansklærere i de islandske skoler, og med de få timer, danskfaget havde, var det ikke muligt at diskutere praktiske problemer i forbindelse med danskundervisningen i skolerne, selvom de studerende ønskede det. Preben Meulengracht Sørensen mente, at

underviserne i danskfaget også burde kunne fungere som konsulenter for dansklærerne på skolerne.

I studieåret 1963-1964 havde danskfaget 12 timer, og danskfaget havde fået 14 timer i studieåret 1969-1970. I Pia Renner Andresens tid som lektor fik danskfaget over 20 timer og flere undervisere, end faget havde haft før. I studieåret 1971-1972, forårssemesteret, havde hvert trin otte ugentlige timer. Studieplanen indeholdt sproghistorie, som ikke var at se i Preben Meulengracht Sørensens lektioner og samtaletimer, som ser ud til at være en nyhed og som giver mulighed for træning i sprogforståelse og sprogbeherskelse. Arbejde med forskelligartede tekster ses dog ikke i lektionskataloget.

De studerende.

Om de studerende er der fortsat få oplysninger. Ved mødeindkaldelsen i efteråret 1962 var der 17 studerende, der mødte op og én mere, der ikke var til mødet. Kun syv tog trinsprøver i januar og maj 1963. I perioden efterår 1962 til og med forårssemesteret 1968 tog 18 studerende BA-eksamen med dansk som trin. Efter 1969 er der ikke oplysninger om BA-eksamenshavere efter fag i Årbogen.

Pensumkravene fra 1948-1949 giver oplysninger om undervisningen og undervisningsmaterialet, og den har formodentlig dannet baggrund for undervisningen i perioden. Danskfaget havde dansk litteratur fra oldtiden til nutiden, undervist periodevis med forbindelse til litteraturhistorien. Der blev undervist i sproghistorie og grammatik ved Paul Diderichsen som ved dansk dannelsesformidlende modersmålsundervisning og sammen med undervisning i oversættelse og indøvelse af udtale og tale i perioden 1962-1972. Studieplanen side 78f kommer ind på nye tendenser ved at nævne forskelligartede tekster og sprogbeherskelse. Nye tendenser, som spores i begyndelsen af 70'erne i danskundervisningen som modersmålsfag og i fremmedsprogundervisningen.

D. Danskfaget i perioden 1972-1980

1. To lektorer: Pétur Rasmussen, stud.mag. Udsendt lektor 1972-1980

Laurits Gregersen cand. phil. ansat lektor 1972-1973

I denne periode har danskfaget over 20 ugentlige timer, og der er ændring i sigte, hvad angår læsemateriale og undervisning. Nyt universitetsreglement med pointsystem i stedet for trin er i forberedelse. Det nye system har valgfrie emnekurser sammen med obligatoriske kurser.

I perioden 1972-1980 begyndte danskfaget med to lektorer samt fire undervisningsassistenter.

1.1. Undervisere og studieplan

I studieåret 1972-1973 havde danskfaget to lektorer, stud.mag. Pétur Rasmussen (senere mag.art.), udsendt dansk lektor, og cand. phil. Laurits Gregersen ansat lektor. Der var fire undervisningsassistenter: mag.art. Grethe Benediktsson, Lis Pálsson, Ingibjörg Johannesen, lærer, og Guðrún Friðgeirsdóttir, BA.

Danskfaget havde 27 timer i efterårssemesteret, de to lektorer havde 17 timer og undervisningsassistenterne havde 10 ugentlige timer. I forårssemesteret var timerne i dansk hævet til 31.

For oversigtens skyld skematiseres fag og timer sammen med undervisernes initialer på følgende måde. Det drejer sig om forårssemesteret i studieåret 1972-1973 (*Kennsluskrá 1972-1973* vormisseri:30f):

		1. trin	2. trin	3. trin
(LP)	oplæsning	2 /1	1	1 (P.R.)
(PR)	samtale	1	1 (L.G.)	1 (P.R.)
(IJ)	stilskrivning	1		
(GB)	oversættelse	1	1	1
(IJ)	fonetik	1		
(GB)	morfologi	1		
(IJ)	syntaks	1		
(PR)	grammatik		1	1 (L.G.)
(PR)	stilistik		1	1 (L.G.)
(PR)	sproghistorie	1		
(GF)	litteratur	3	3 (L.G.)	
(PR)	litteraturhistorie			1
(PR)	litteraturlæsning			2
(LG)	moderne litteratur			1
I alt elevtimer		11	9	9

2. og 3. trin havde adskilt undervisning i litteratur og litteraturhistorie. 2. trin havde litteratur fra 1870 til nutiden, og 3. trin havde litteratur fra oldtiden til 1800 ved Pétur Rasmussen og moderne litteratur ved Laurits Gregersen. De to lektorer tilbød de studerende vejledning med skrivning af hjemmeopgaver (*Kennsluskrá 1972-1973* haustmisseri:29f).

I forårssemesteret 1973 fik 1. trin litteraturteori (bókmenntafræði), som var fælles for sprogfagene. Det var Njörður P. Njarðvík og Óskar Halldórsson, der underviste én time hver (*Kennsluskrá 1972-1973* vormisseri:30).

I studieåret 1973-1974 havde danskfaget én lektor, Pétur Rasmussen. To nye undervisningsassistenter kom ind: Gunna Hofdahl, Bacc.phil.Isl. og Ragnheiður Gestsdóttir, lærer. Danskfaget havde 27 ugentlige undervisningstimer, og 2. og 3. trin havde samme antal timer, mens 1. trin havde færre timer. 2. og 3. trin havde litteratur og litteraturhistorie fordelt efter perioder som året før (*Kennsluskrá 1973-1974* haustmisseri:25f). I forårssemesteret fik faget endnu en undervisningsassistent, det var stipendiat Klaus Skadhauge stud.mag (*Kennsluskrá 1973-1974* vormisseri:32f).

1.2. Studieåret 1972-1973 if. lektoratets beretning. Ny studieplan

Lektoratets beretninger for årene 1972-1979 giver oplysninger, som ikke findes i lektionskatalog og årbog, og følgende oplysninger kommer fra beretningen fra 1972-1973. Den blev skrevet af Pétur Rasmussen.

I foråret blev der indført en ny ordning, idet eksamen blev opdelt i deleksaminer der kunne aflægges separat i eksamensterminerne. I maj 1973 var der syv studerende på 1. trin, heraf fuldførte fire trinnet. Trinsprøverne var som følger:

	sept. 1972	jan. 1973	maj 1973
1. trin			4
2. trin	1	1	2
3. trin	2		4

Antal studerende, der bestod trinsprøver på 1., 2. og 3. trin 1972-1973.

I beretningen står, at antallet af studerende er for lavt, både i forhold til efterspørgselen efter kandidater og i forhold til fagets stilling i skolen. Og at erfaringen viser, at manglende stabilitet i faget har dårlige følger for studentertilgangen.

Studieplanen var under revision, og i lektoratet blev der arbejdet på at få en ordning så BA-kandidater kunne læse videre i Danmark efter en eksamen, der svarede til en dansk 1. del. ved danske universiteter.

Studieophold for 1. trin.

De første seks studerende fra 1. trin rejste til Danmark på to ugers kursus i august 1972 [1971].⁴³ Ifølge den nye studieplan var det vigtigt at tage på studieophold i Danmark i forbindelse med indlæringen af det danske sprog. Det var *De nordiske Sprog- og Litteraturkurser*, der arrangerede det første kursus på Pia Renner Andresens foranledning. Næste kursus var et fire ugers kursus i Odense med støtte fra *Fondet for Dansk-Islandsk Samarbejde*.

Beretningen for 1972-1973 fortæller, at Laurits Gregersen havde søgt om lektorstillingen, men blev ansat som lektor, da ingen søgte om professoratet.

⁴³ I beretningen står året 1972, men der skal formodentlig stå 1971, for i maj 1972 var der fire ugers kursus i Odense, som jeg var med til.

Professoratet blev atter slået op for året 1973-1974. Der var problemer med at finde lærerkræfter til at undervise, fortæller Pétur Rasmussen i sin beretning. Der blev lavet en revision af studieplanen, og den så ud som følger:

	1. trin eft. for.	2. trin eft. for.	3. trin eft. for.
Udtale	1/2 1/2	1 1	1 1
Samtale	1 1	1 1	1 1
Stilskrivning	1 1	- -	- -
Oversættelse	1 1	1 1	1 1
Fonetik	- 1	- -	- -
Grammatik	2 2	1 1	1 1
Pragmatik	- -	1 1	1 1
Sproghistorie	- -	1 1	- -
Litteratur	1 3	3 3	4 4
I alt elevtimer	7/8 10/11	9 9	9 9

I lektoratets beretning findes oplysninger om det materiale, der blev benyttet i studieåret.

Udtale: *Danske Noveller fra Karen Blixen til Villy Sørensen*, Mette Kofoed Bjørnsen: *Danmark i tekst, tal og tegninger*, Dansk Radiodramatik 4. og Biørn og Hesseldahl: *Lyt og Lær* samt en udarbejdet beskrivelse af det danske fonemsystem af Pétur Rasmussen. Nordens Hus havde fået et sproglaboratorium i marts 1973, og til arbejdet i sproglaboratoriet blev *Lyt og lær* anvendt sammen med internt produceret materiale. Samtaleøvelser blev anvendt i forbindelse med *Danmark i tekst, tal og tegninger*.

Samtale: Kofoed Bjørnsen, Bohn og Nyvang Knudsen: *Samfundslæren for HF og Gymnasiet* og Kjeld Winding: *Danmarks Historie*.

Stilskrivning på 1. trin: Tage Hansen og Niels Kjær: *Skriftligt for tiende*.

Oversættelsen var hovedsagelig fra islandsk. Kun på 1. trin var der oversættelse fra dansk. 3. trin havde oversættelse af litterære tekster. Gennemgangen af opgaverne medførte behandling af grammatiske og semantiske problemer if. beretningen.

Fonetik på 1. trin: Niels Nilesen og *Lindegaard Hjorth: Dansk sproglære for svenskere*.

Grammatik: morfologien i *Dansk sproglære for svenskere*, Biørn og Hesseldahl: *Øvebog i dansk for udlændinge*. Paul Diderichsen: *Elementær dansk Grammatik*, Annelise Munck Nordentoft: *Hovedtræk af dansk grammatik* og Hans Jørgen Schiødt: *Dansk sprog og stil*.

Pragmatik: Hansen og Steensig: *Dansk er mange ting* og Hans Jørgen Schiødt: *Dansk Sagprosa*. Der blev sigtet på at give de studerende færdighed i pragmatisk analyse og i at udvikle de studerendes beherskelse af forskellige sagprosastilarter.

Sproghistorie og dialekter: 2. trin benyttedes Pétur Rasmussens *Oversigt over det Danske Udtrykssystemes Historie*.

Litteratur:

1. trin.

De læste tekster efter 1920 med henblik på træning i fortolkning. Det var: Finn Brandt-Pedersen: *Tekstlæsning*, Finn Stein Larsen: *Prosaens Mønstre*, Hansen, Lilsig og Schiødt: *Litterære Læseøvelser* samt Sven Møller Kristensen: *Litteraturforskningens mål og midler*. I foråret læstes Klaus Rifbjerg: *Under vejr med mig selv* og *Operaelskeren* og et udvalg af mindre tekster. 3 hovedværker og 200 sider mindre tekster.

2. trin.

I litteraturhistorie efter 1870 benyttedes Mogens Brøndsted og Sven Møller Kristensen: *Danmarks Litteratur* og Traustedt: *Dansk Litteraturhistorie*. 8 hovedværker og ca. 150 sider mindre tekster blev læst.

3. trin.

Den gamle studieplan afvikledes [hvor 2. og 3. trin gik sammen til litteraturtimer] med det samme materiale som på 2. trin. De studerende læste litteraturen fra oldtiden til 1800, 6 hovedværker og ca. 150 sider mindre tekster. Den nyeste litteratur fik en ugentlig time med gennemgang af kortprosattekster og digte efter 1945.

På alle trin benyttedes Falkenstjerne og Borup Jensen: *Håndbog i dansk litteratur* samt antologier udgivet af Dansk Lærereforening.

Beretningen nævner, at det var problematisk at anvende bøger beregnet til modersmålsundervisning til undervisning af udlændinge og nævner, at det var særlig påfaldende i pragmatikundervisningen.

I forårssemesteret blev der afholdt kursus for fungerende lærere i dansk udtale og grammatik med anvendelse af sproglaboratoriet. Pétur Rasmussen holdt to forelæsnings på et efteruddannelseskursus for realskolelærere (Det danske Lektorat: Beretning for 1972-1973. Fra Pétur Rasmussen).

1.3. Diskussion og analyse

I marts 1973 fik Nordens Hus et sproglaboratorium til brug for de skandinaviske sprog. Som det fremgår af teori afsnittet side 19, blev sproglaboratoriet introduceret i Danmark i 70'erne, tænkt som hjælp ved individuelle sprogøvelser og forbundet med den audiolingviale metode. Undervisningsmaterialet, som nævnes i beskrivelsen her foroven til brug i sproglaboratoriet, er *Lyt og lær* og internt materiale. Her nævnes lytteøvelser for første gang i danskundervisningen. *Danmark i tekst, tal og tegninger* blev benyttet til samtaleøvelser, som muliggør træning i en kreativ brug af sproget. Samtaleøvelser forbindes med den direkte metode, jf. teori afsnittet side 17f, men de går også mod en mere moderne sprogopfattelse ved træning i mundtlig kommunikation, jf. 19f.

1. trin havde stilskrivning. Det drejer sig om stile på dansk, og materialet er for 10. klasse i Danmark. Danskfaget har bl.a. benyttet materiale for gymnasiet, og derfor er det nyt at se materiale for tiende klasse. Grunden er muligvis en mangel på opgavetyper til træning i at skrive, jf. også at de to lektorer tilbød hjælp med hjemmeopgaver (se side 82). Også det kunne tyde på, at der var mangel på aktuelt undervisningsmateriale i skriftlig fremstilling for de islandske studerende. Skriftlig sprogfærdighed er en del af det nye sprogsyn ved træning i produktiv brug af sprog, jf. side 15.

Pragmatik og kommunikationslære kom ind som nyhed med *Dansk er mange ting* (der først udkom i 1968) og *Dansk sagprosa* (der først udkom i 1969). Faget var en nyhed i danskundervisningen på Islands Universitet, og faget var samtidig nyt i Danmark, jf. studiet ved Københavns Universitet i teoriafsnittet side 20. Der blev lagt an på opøvelsen af sprogfærdighed og forståelse for sproget i brug, bl.a. gennem læsning af ikke-fiktive tekster. Sprogfærdigheden blev indøvet på baggrund af materiale beregnet for modersmålsundervisningen i Danmark, og lektoratets beretning nævner, at det var problematisk. Måske fordi der i dette fag arbejdes med sprogets nuancer, og de islandske studerende havde ikke samme baggrund som danske studerende.

I studieåret 1972-1973 havde 1. trin syntaks og morfologi, som blev forbundet med grammatik- og oversættelsesmetoden, jf. teoriafsnittet side 16f. Om oversættelse nævnes, at den hovedsagelig er fra islandsk, og at 3. trin oversatte litterære tekster, som ved den filologiske tradition i fremmedsprogsundervisningen, jf. side 17.

Undervisningen i litteratur blev ifølge beretningen radikalt omlagt ved, at det på 1. trin blev opgivet at undervise i litteraturhistorie. Litteraturen læstes med henblik på fortolkning af den foreliggende tekst og ikke i forbindelse med litteraturhistorien. Litteraturen havde værdi i sig selv, jf. teoriafsnittet side 14. Litteraturundervisning som dannelsesformidlende fag er ved at få en anden form, dvs. fokus rettes mod analyse af forskelligartede tekster, mod sprogforståelsen, jf. teoriafsnittet side 15.

I litteraturundervisningen på 2. og 3. trin var litteraturen opdelt i perioder fra oldtiden og frem og læst i forbindelse med litteraturhistorie, og havde en dannelsesbærende funktion.

Der er få bøger på listen foroven beregnet for undervisning i dansk for fremmedsprogede studerende. Der er *Øvebog i dansk for udlændinge*, *Dansk sproglære for svenskere* og *Lyt og lær*. Materiale for undervisning i dansk som fremmedsprog har været svært at finde. Faget dansk som fremmedsprog, var ikke et særligt fag i begyndelsen af 70'erne, for som Wagner skriver er det et nyt fag i Danmark i 1994 (Wagner 1994:21).

I danskundervisningen spores ændring i retning af det der skete i Danmark i 70'erne, på Københavns Universitet og i gymnasiet. Ved pragmatikundervisningen og litteraturlæsning på 1. trin kommer komponenter der har med sprogfærdighed og viden om tekster at gøre. Det drejer sig som forskellige typer af tekster, som bruges i forskellige kommunikative situationer, jf. teoriafsnittet side 15 og 20. Den samfundsmæssige dimension blev inddraget i samtaler ved brug af samfundslæren og Danmarkshistorie, som var nyt i fremmedsprogsindlæringen, jf. teoriafsnittet side 8 og afsnittet de kommunikative metoder side 19f. Danskfaget ved Islands Universitet lægger an på sproglige færdigheder som ved modersmålsundervisningen og som også i fremmedsprogsundervisningen i 70'ernes Danmark. De kommunikative metoder var ved at vinde indpas med fokus på sprogfærdighed og sprogforståelse som udtryk for et nyt sprogsyn.

1.4. Studieåret 1973-1974 if. lektoratets beretning

Beretningen for studieåret 1973-1974 er skrevet af Pétur Rasmussen. Lektoratets virksomhed svarede til arbejdet året før ifølge beretningen. Professorstillingen blev atter slået op, og der var ingen ansøgere. En islandsk lektorstilling i dansk blev slået op dog

uden resultat. Men det lykkedes at opretholde undervisningen i samme omfang som året før.

Der var et større antal på 1. trin end nogensinde før, i april måned var de studerende dalet fra 16 til 12. Tidligere havde der ikke været flere end syv pr. år ifølge beretningen. Trinsprøverne var som følger:

	sept. 1973	jan. 1974	maj 1974
1. trin			10
2. trin	3		4
3. trin	3 m. speciale	2	3

Antal studerende, der bestod trinsprøver på 1., 2. og 3. trin i 1973-1974.

Der var studieophold for de studerende, og undervisningen var i store træk som året før.

En ny revideret studieplan lå klar til efterårssemesteret hvor det 4. trin ville starte. Der var også i Det Filosofiske Fakultet arbejdet på en ændring i de generelle regler for BA-eksamen. Et ny ordning med pointsystem havde været under udarbejdelse, hvor der i stedet for trin kom point. 1 trin svarede til 15 point og et point svarede til en uges studier. I den nye studieplan for dansk var det nye pointsystem taget i betragtning.

Det lykkedes at få fakultetets accept for oprettelsen af 4. trin fra efterårssemesteret 1974. Undervisningen blev planlagt med 4 kurser i teoretisk fonetik og grammatik, der var pragmatik, fortolkningslære, norsk/svensk og et forskningsprojekt. Der var 8 regulære timer. Og der blev fortsat arbejdet på at få anerkendelse, således at 4. trin ville blive accepteret som 1. del i dansk ved danske universiteter.

I faget undervisningsmetodik på 3. trin blev der læst mindre behandlinger om sprogundervisningens problematik med hensyn til didaktiske spørgsmål og indhold og praksis i danskundervisning på skolerne. Undervisningens materiale for realskolens første klasser blev gennemgået. Beretningen fortæller, at faget skulle udvides til det dobbelte og blive et eksamensfag (Det danske lektorat: Beretning for 1973-1974. Fra Pétur Rasmussen).

Sammenfatning

I studieårene 1972-1974 havde danskfaget fået ca. 30 ugentlige timer. Der var to lektorer i 1972-1973 og fire undervisningsassistenter. I studieåret 1973-1974 var der én udsendt lektor, men undervisningen forløb som året før med ekstra undervisningsassistenter.

Det fremgår af beretningen for studieåret 1972-1973, at antallet af studerende var for lavt både i forhold til efterspørgselen efter kandidater og i forhold til fagets stilling i skolen. I studieåret 1973-1974 fuldførte ti studerende 1. trin, det var danskfagets største antal indtil da.

Pragmatik kom ind som et nyt fag i studieåret 1972-1973 med fokus på sprogbrugen. Faget moderne litteratur kom ind hvor litteraturen blev læst med henblik på fortolkning af den læste tekst og ikke i forbindelse med litteraturhistorie. Et nyt sprogsyn i

danskundervisningen spores svarende til den ændring, der skete i sprogundervisningen i 70'ernes Danmark, hvor sprogfærdighed og sprogforståelse fik den primære plads.

På 4. trin kom norsk og svensk på skemaet svarende til mag.art.-studiet fra 1895 hvor alle de nordiske sprog og de nordiske landes litteratur var en del af studiet, jf. teori afsnittet side 8. Danskfaget havde norsk og svensk som valgfrit linjefag i 1973 (se side 11). Fjerde trin var tænkt som forberedelse til danskstudiets 2. del ved danske universiteter, og det er muligvis grunden til de nye fag, jf. også interview med Pétur Rasmussen side 100.

Undervisningsmetodik kom ind som et nyt fag med gennemgang af didaktiske spørgsmål i forbindelse med danskundervisningen på skolerne og større fokus på lærerhvervet.

Der forelå en ny studieplan i dansk for efterårssemesteret, hvor det nye pointsystem for BA-eksamen var indberegnet. Det var muligt at skifte over til pointsystem, når Islands Universitet havde vedtaget det nye system, som var under udarbejdelse. Det fjerde trin i dansk startede i efteråret 1974, og der blev arbejdet på at få det anerkendt som første del i dansk ved danske universiteter.

2. Tre lektorer. Pétur Rasmussen, mag.art., Erik Skyum-Nielsen, mag art. og Peter Søby Kristensen, mag. art. årene 1974-1978

2.1 Undervisere og studieplan

I studieåret 1974-1975 var der to udsendte lektorer, stud.mag. Pétur Rasmussen og mag.art. Erik Skyum-Nielsen. Undervisningsassistenter var: Gunna Hofdahl, Hrefna Arnalds, Ingibjörg Johannesen og Lis Pálsson. I efterårssemesteret underviste Grethe Benediktsson, Hörður Bergmann og Ingeborg Donali og i forårssemesteret underviste Ingrid Westin.⁴⁴ I efterårssemesteret blev undervisning i litteraturteori varetaget af Aðalsteinn Ingólfsson og af Emil Eyjólfsson i forårssemesteret (*Kennsluskrá 1974-1975* haustmisseri:28 og vormisseri:34). I december kom en ansat lektor, mag.art. Peter Søby Kristensen, som også fik en stilling som konsulent for undervisningen i gymnasiet (S.H.Í., Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1974-1975).

For oversigtens skyld skematiseres fag og timer sammen med undervisernes initialer på følgende måde. Det drejer sig om efterårssemesteret i studieåret 1974-1975:

⁴⁴ Fil.kand. Ingrid Westin, lektor i svensk og cand.philol. Ingeborg Donali, lektor i norsk (S.H.Í., Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1974-1975).

	1. trin	2. trin	3. trin	4. trin
(LP) Udtale	2/1	1	1 (NN)	
(GH) Samtale	1/1			
(IJ) Stilskrivning	1			
(GB) Oversættelse	1	1	1	
(PR) Fonetik				1
(IJ) Grammatik	2	1 (HA)	1 (HA)	1 (PSK) ⁴⁵
(PSK) Kommunikation		1	1 (PSK)	2
(PR) Sproghistorie, dialekter		1		
(ES) Litteratur	1	2	4 (PR)	
(ES) Litteraturhistorie		1		
(GH) Samfundsfag		1		
(ES) Fortolkning				2
(ID) Norsk				2
(HB) Metodik			2 (HB)	
(PSK) Projekt				(1)
I alt elevtimer:	8 7	9	10	8

Desuden havde 1. trin litteraturteori sammen med sprogfagene (*Kennsluskrá 1974-1975* haustmisseri:28ff).

2.2. Studieåret 1974-1975 if. lektoratets beretning

Følgende oplysninger stammer fra beretningen for 1974-1975, som er skrevet af Pétur Rasmussen og Erik Skyum-Nielsen. Der er fortsat studieophold i Danmark for 1. trin. Der var otte studerende på 2. trin, trinsprøverne var todelte, og ikke alle bestod. Der var syv studerende på 1. trin i maj, og ikke alle bestod. Trinsprøver på 3. og 4. trin var som følger:

	sept. 1974	maj. 1975
3. trin	1	4
4. trin		8

Antal studerende, der bestod trinsprøver på 3. og 4. trin i 1974-1975.

Ifølge den nye studieplan blev studiet beregnet som 25-30 timers arbejde pr. uge. Det første studieår blev beregnet som 12 point. Andet og tredje studieår havde 15 point hvert år. Forprøverne filosofikum og almen lingvistik sammen med litteraturteori blev beregnet som 3 point. Latin bortfaldt som forprøve.

Undervisningen af 4. trin startede i efteråret 1974. Den nye studieplan blev godkendt af Det Filosofiske Fakultet i december 1974, og timernes fordeling i den nye studieplan var som følger:

⁴⁵ Som det fremgår af lektoratets beretning, underviste Peter Søby Kristensen i grammatik og kommunikation.

	1. trin eft. for.	2. trin eft. for.	3. trin eft. for.	4. trin eft. for.
Udtale	2/1 2/1	1 1	1 1	- -
Samtale	1 1	1 1	- -	- -
Stilskrivning	1 1	- -	- -	- -
Oversættelse	1 1	1 1	1 1	- -
Fonetik	- 1	- -	- -	2 -
Grammatik	2 2	1 1	1 1	- 2
Kommunikation	- -	1 1	1 1	2 2
Sproghistorie	- -	1 1	- -	- -
Litteratur	1 3	3 3	4 4	2 2
Norsk/Svensk	- -	- -	- -	2 2
Metodik	- -	- -	2 -	-
I alt elevtimer	8/7 11/10	9 9	10 8	8 8

Ifølge lektoratets beretning skabte den forbedrede situation med hensyn til undervisere muligheder for et mere intensivt arbejde med de enkelte discipliner. Der var nu muligheder for arbejde med projekter som på 4. trin og øvelsesarbejde.

Undervisningsmaterialet var stort set det samme som året før. Ifølge beretningen skete der fornyelser i materialet for viderekomne, svarende til det der var foregået på de danske universiteter.

Lektorerne nedsatte et studienævn med alle tre lektorer, en repræsentant for timelærerne og en studenterrepræsentant fra hvert trin. Dette organ skulle have besluttende myndighed i fagets interne forhold (S.H.Í., Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1974-1975). Studienævnet blev en realitet i Det Filosofiske Fakultet med Islands Universitets nye reglement 1979.

2.3. Undervisningen i studieårene 1975-1977 if. lektoratets beretninger

Studieårene 1975-1977 havde samme læseplan som forrige år, fortæller lektoratets beretninger. Stud.scient.soc. Lotte Maybom tiltrådte som undervisningsassistent i stedet for Gunna Hofdahl, og fil.kand. Ólafur Jónsson underviste i litteraturteori. Timeplanen havde 44-50 ugentlige timer. De tre lektorer havde et godt samarbejde, og studentertilgangen blev større.

I beretningen for 1975-1976 fortælles, at gennem Peter Søbys arbejde som fagkonsulent havde danskfaget en nær kontakt til undervisningen i skolerne og i gymnasiet. Der var studieophold for de studerende begge år. Og beretningen for 1975-1976 giver tal for tilgangen til faget i årene 1972-1976. De var som følger: i 1972: 7, 1973: 6, 1974: 11, 1975: 7, 1976: 16.

I de to studieår 1975-1977 gives der følgende oplysninger om de studerendes trinsprøver:

	1975-1976	1976-1977
1. trin	?	15
2. trin	?	12
3. trin	14	?
4. trin	4	6

Antal studerende, der bestod trinsprøver på 1., 2., 3. og 4. trin i 1975-1977.

I studieåret 1976-1977 fik faget 20 nye studerende på 1. trin, og der konstateredes en stabilisering af niveauet fra 1975. Beretningen fortæller, at det i større grad var nybagte studenter uden særlige sproglige forudsætninger for danskstudiet. Før havde der som regel været tale om studerende med et forhåndskendskab til dansk. Det stillede krav om ændring i undervisningen, bl.a. større arbejde med de elementære sproglige færdigheder (S.H.Í., Dansk 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1975 -1976 og 1976-1977).

2.4. Dansk til cand.mag.-eksamen

Med henvisning til den nye studieplan, som blev taget i brug i efteråret 1977, skrev Peter Søbby Kristensen et brev i foråret 1977 til Bjarni Guðnason, hvor han anmodede Fakultetsrådet om oprettelse af undervisning i dansk til cand.mag.-eksamen. Hovedbegrundelsen var den, at der var behov for lærere med højere uddannelse end BA-eksamen på det gymnasiale niveau. Han skrev videre, at der fandtes meget få lærere på det gymnasiale niveau med den uddannelse, der formelt krævedes. Peter Søbby henviste til danskfagets studieplan og gjorde opmærksom på, at det var muligt at gennemføre cand.mag. uddannelse uden ekstra udgifter for Islands Universitet (S.H.Í., Dansk 1968-1990). Jf. reglementet af 1979, der har en paragraf om cand.mag.-uddannelser.

2.5. Islands Universitets nye pointsystem

Årbogen 1976-1979 fortæller, at Islands Universitet arbejdede i studieåret 1977-1978 efter den nye ordning. BA-eksamen, der før havde trin, havde efter den nye ordning 90 enheder. Den studerende skulle vælge hovedfag med mindst 60 enheder svarende til 4 trin og bifag på 30 enheder svarende til 2 trin. Fakultetet bestemte, at den studerende ikke skulle søge flere end 12 forelæsninger svarende til fuldtidsstudium (*Árbók H.Í. 1976-1979:56*).

2.6. Undervisningen i studieåret 1977-1978 if. lektoratets beretning

Udsendte lektorer var Erik Skyum-Nielsen og Pétur Rasmussen. Ansat lektor var Peter Søbby Kristensen. Undervisningsassistenter var: BA Guðni Kolbeinsson, stud.mag. Helga Guðmundsdóttir, Ingibjörg Johannesen, Lis Pálsson, fagkonsulent Hörður Bergmann, Ingeborg Donali, Lotte Maybom og Ólafur Jónsson.

Tilgangen var 13 studerende hvoraf otte fortsatte. Der var 38 studerende, der var regulære danskstuderende i studieåret 1977-1978. Tre studerende deltog i studieophold i Århus.

I efterårssemesteret 1977 havde faget 48 timer. 34 fællestimer, 12 deltimer og 2 øvetimer i sproglaboratoriet. I forårssemesteret havde dansk 40 timer. Undervisningen havde følgende fordeling:

Peter Søby Kristensen: Færdighedskursus I og II, Realisme og realismeteorier, Nyhedsformidling og offentlighed, Undervisningsmetodik.

Erik Skyum-Nielsen: Sprogbrugskursus I og II, Kønsroller, Triviallitteratur, Dansk litteratur i 1970'erne.

Pétur Rasmussen: Færdighedskursus I, Sprogbrugskursus I, Oversættelse, Middelalderlitteratur, Dansk litteratur i 1970'erne.

Guðni Kolbeinsson: Oversættelse.

Helga Guðmundsdóttir: Almen lingvistik, Sprogbrugskursus I og II.

Hörður Bergmann: Undervisningsmetodik.

Lis Pálsson: Færdighedskursus I, Sprogbrugskursus I og II, Øvetimer.

Lotte Maybom: Færdighedskursus II, Sprogbrugskursus II, Kønsroller, Færøerne og Grønland.

Ólafur Jónsson: Litteraturteori.

BA-eksamen havde som bifag seks kurser på fem enheder hvert og som hovedfag 12 kurser på hver 5 enheder, svarende til tre års studium. Der var seks obligatoriske kurser og ni valgfrie kurser i overensstemmelse med studieplanen. De obligatoriske kurser var:

A1 Forprøvekursus 1, almen lingvistik.

A2 Forprøvekursus 2, litteraturteori.

B1 Færdighedskursus 1 (for alle studerende)

B2 Færdighedskursus 2 (for hovedfagsstuderende)

C1 Sprogbrugskursus 1 (for alle studerende)

C2 Sprogbrugskursus 2 (for hovedfagsstuderende)

Emnerne for emnekurserne var valgt efter diskussion mellem lærere og studerende, og studienævnet deltog i udarbejdelsen af den ny studieplan. Emnekurserne var også beregnet for cand.mag.-studerende. Den nye studieplan gjorde det muligt for den studerende at tilrettelægge og planlægge sit studium mere frit end før.

Fakultetets nye bestemmelser havde en afsluttende specialeopgave ligesom de ældre bestemmelser. Den før så belastende opgave blev efter den nye studieplan skrevet i tilknytning til et kursus på hovedfagsniveau.

Arbejdet dette studieår ifølge beretningen for 1977-1978 var præget af den nye studieplan. Lektorernes helhedsindtryk af den nye plan var overordentlig positiv. Den åbnede muligheder for kursusvalg tværs over faggrænserne.

BA-eksamen med dansk som hovedfag blev anerkendt som adgangsgivende til 2. dels studium ved danske universiteter (S.H.Í Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1977-1978).

2.7 Diskussion og analyse

Den nye studieplan der blev taget i brug i 1977 havde en anden udformning end tidligere, idet der i lektionskataloget opgives point ved fagene samt timeantal for kurset. Planen giver ikke i alle tilfælde nøjagtige oplysninger om de timer, hver enkelt underviser har, og derfor er det ikke muligt at fremsætte oplysninger om undervisning og timeantal skematisk.

Danskfaget begyndte at arbejde mere med de elementære sproglige færdigheder, fordi de nybagte studenter ikke havde samme sproglige forudsætninger som før, ifølge lektoratets beretning. Der rejser sig da spørgsmålet hvorfor? Svarene kan muligvis findes i, at det var en bredere gruppe end før, der søgte dansktimer. Ikke bare særligt interesserede med forkundskaber, men interesserede studerende der søgte efter at blive bedre til dansk og studerende fra andre fag, som ikke havde i sinde at tage dansk som bifag eller hovedfag. Måske spillede også ændrede holdninger til sprog og sprogundervisning ind.

I undervisningen arbejdes der mere intenst med forberedelsen af de studerende til lærervirksomheden, idet undervisningsmetodikken blev tilknyttet faget. En af lektorerne virkede som fagkonsulent ved gymnasiet og skolerne. Det gav ifølge beretningen en nær kontakt til undervisningen.

I studieåret 1972-1973 fik sprogfærdigheden større plads i undervisningen. Lektoratets beretning for 1974-1975 nævner, at der skete fornyelser i materialet for viderekomne, svarende til det som var foregået på de danske universiteter. De nye strømme med nyt sprogsyn kom til Island kort efter, at de havde vundet indpas i Danmark, se også teoriafsnittet om nye tendenser i modersmålsfaget og fremmedsprogsfagene side 14f.

I studieåret 1974-1975 nedsatte lektorerne et studienævn, hvori der sad undervisere og én repræsentant for de studerende. Med Islands Universitets nye reglement blev studienævnet en realitet noget senere ved de andre fag. Studienævnets opgave var bl.a. at samarbejde om udfærdigelsen af studieplanen. De studerende fik større indflydelse.

I 1977 startede undervisningen efter det nye pointsystem med obligatoriske kurser og frie emnekurser. De studerende fik en ændret stilling, idet de kunne planlægge deres studium mere frit end før. Det var tidens ånd, at studier blev mere frie og mindre autoritære, jf. også danskstudiet ved Københavns Universitet i året 1973 side 11.

Kurserne i den nye studieplan var færdighedskurser, sprogbrugskurser og frie emnekurser. Sprogfærdighed og sprogbrug har hovedvægten, og det drejer sig om et nyt og bredere sprogsyn. Det dannelsesmæssige i undervisningen af dansk sprog og dansk litteratur er trådt i baggrunden

Sammenfatning

I studieårene 1974-1978 havde danskfaget tre lektorer. De fastansatte undervisere gav danskfaget et solidt arbejdsgrundlag, og øget studentertilgang fulgte. Det nye 4. trin med otte studerende startede i efterårssemesteret 1974 og fortsatte de næste år. I studieåret 1977-1978 blev dansk anerkendt som adgangsgivende til 2. dels studium ved danske universiteter.

Der var samarbejde mellem danskfaget og skolerne. Undervisning i metodik (didaktik) startede i efteråret 1974, og der var kurser indtil 1980.

De studerende havde fra 8 til 11 ugentlige timer ifølge studieplanen fra 1974, og undervisningstimerne var kommet op på 34-36 ugentlige timer i 1978. Ifølge årbogen 1976-1979 svarer 12 forelæsninger til fuldtidsstudium i det nye pointsystem. Tilgangen

voksende og dalede i perioden. Der tælles i deleksaminer og ikke i trin, hvorfor det er vanskeligere at følge den enkelte studerende på årsbasis end ved trinnene.

Med studieplanen, der blev taget i brug i efterårssemesteret 1974, skete der fornyelser i materialet for viderekomne svarende til det, der var foregået på de danske universiteter. Faget pragmatik og moderne litteratur uden litteraturhistorie, som startede i 1972, var del af det ændrede studieindhold og et nyt sprogsyn.

Med den nye studieplan fra 1977 var trinnene bortfaldet. Obligatoriske kurser samt valgfrie emnekurser var indtrådt i stedet. Studieplanen fik en god start, og overgangen fra trin til enheder var smertefri.

Den friere form med valgmuligheder og den studerendes større indflydelse gælder ikke kun for danskfaget, men for hele universitetet, og der er generelt tale om ændret holdning til undervisningen.

3. Reglement for Islands Universitet, nr. 78/1979

Med reglementet i 1979 fulgte en ændring af BA-eksamen. Fra 1965 til 1979 bugnede Islands Universitet ud, og tilgangen steg gevaldigt. Ved Det Filosofiske Fakultet var der 715 studerende i studieåret 1978-1979 (*Árbók H.Í. 1976 1979:58*). Det var studieåret 1965-1966, som rektor mente ville blive husket, fordi antallet studerende ved Islands Universitet havde nået 1000. I efterårssemesteret 1977 begyndte undervisningen i danskfaget med pointsystemet, som blev stadfæstet 22. august 1979.

Fra reglementet for Islands Universitet, nr. 78/1979 (Lög um Háskóla Íslands, nr. 77/1979 og Reglugerð fyrir Háskóla Íslands, nr 78/1979):

Om undervisningsfagene på Det Filosofiske Fakultet står i paragraf 97.

- a) Til BA-eksamen: almen litteraturvidenskab, almen lingvistik, dansk, engelsk, finsk, fransk, græsk, filosofi, islandsk, latin, norsk, russisk, historie, spansk, svensk og tysk. Desuden er der hjemmel for at undervise i bifag efter nærmere bestemmelser fra fakultetet.
- b) Til cand.mag.-eksamen: dansk, engelsk, islandsk litteratur, islandsk grammatik og historie.
- c) Til bacc.philol.Isl.-eksamen: islandsk for udenlandske studerende.

Fakultetet bestemmer nærmere om fagenes opdeling i kurser og om deres vægt i point, i hvilken rækkefølge kurserne tages, og hvilke kurser der er obligatoriske. Almen lingvistik og litteraturteori vil altid være obligatorisk i sprogfag.

Hvis der er specielle vanskeligheder ved undervisningen i et fag, kan fakultetet bestemme, at der ikke vil blive undervist i det fag. De studerende, der har fuldført et kursus i et fag, har ret til at afslutte 30 point i faget.

Ved udarbejdelsen af lektionskataloget skal der tages hensyn til, at den studerende ikke skal søge flere end 12 ugentlige undervisningstimer bortset fra øvelser, som ikke kræver forberedelse.

Paragraf 98.

Undervisningen til BA-eksamen skal være således, at den studerende kan fuldføre studiet på tre år og undervisningen til cand.mag.-eksamen således, at den studerende kan fuldføre eksamen på to år efter fuldført BA-eksamen.

Evalueringen bygger på skriftlig og/eller mundtlig eksamen, øvelser, opgaver eller specialeskrivning. Evalueringens form kommer an på en fælles overenskomst mellem underviseren og de studerende, og det skal foreligge før, der er gået en måned fra undervisningens start. Hvis der ikke foreligger en overenskomst, vises sagen til studienævnet og derfra til Fakultetsrådet, hvis det er nødvendigt.

Paragraf 99.

Studiet vejes i point (e) og et års studium tæller 30 point.

Til BA-eksamen kræves 90 point med tilføjelse af filosofikum (3 point), men til cand.mag.-eksamen kræves BA-eksamen med 60 point i et fag. Kurser skal som regel være 5 point eller deleligt med 5. Fakultetsrådet kan give dispensation fra dette.

[(e) står for enheder]

I. BA-eksamen

Til BA-eksamen vælger den studerende som hovedfag et af de fag, som nævnes i paragraf 97, stk 1. punkt a og tager mindst 60 point i det fag. Den studerende skal også vælge et af disse fag som bifag og tage mindst 30 point i det. Den studerende kan med Det Filosofiske Fakultets samtykke søge bifag til et andet fakultet. Det kan bestemmes, at en del af hovedfaget eller bifaget er valgfrie kurser. Den studerende kan i samråd med fagundervisere søge kurser til andre fakulteter. Mindst 5 point indebærer udarbejdelsen af et afslutningsspeciale, men fakultetet kan dog give dispensation fra denne regel.

II. Cand.mag.-eksamen

Efter afsluttet BA-eksamen kan den studerende gå op til cand.mag.-eksamen i et af de fag, som nævnes i paragraf 97. stk. 1. punkt b. Han skal da også have fuldført mindst 60 point i samme fag til BA-eksamen. Fakultetet kan dog tillade at godkende, at BA-eksamen med 60 point i et fag, som er nært beslægtet med pågældende cand.mag.-eksamensfag samt 30 point i cand.mag.-eksamensfaget giver adgang til cand.mag.-eksamen.

Adgang til cand.mag.-studiet i islandsk litteratur har de, som har fuldført BA-eksamen i islandsk som hovedfag eller i almen litteraturvidenskab som hovedfag og islandsk som bifag. Adgang til cand.mag.-studium i islandsk grammatik giver BA-eksamen som hovedfag eller almen litteraturvidenskab som hovedfag og islandsk som bifag.

Det er tilladt at vælge kurser på op til 15 point fra andre beslægtede fag i samråd med læreren. Specialeopgaver vælger den studerende også i samråd med sine undervisere, og specialeopgaven skal vægte mindst 15 point. Det er tilladt, at en specialeopgave, som udarbejdes inden for en 8 dages tidsramme, kommer i stedet for eksamen i slutningen af et kursus (Lög um Háskóla Íslands, nr. 77/1979 og Reglugerð fyrir Háskóla Íslands, nr 78/1979). Oversættelse V.E.).

4. Undervisningen i studieåret 1978-1979 if. lektoratets beretning

Af beretningen fremgår det at de udsendte danske lektorer var mag.art. Bent Chr. Jacobsen og mag.art. Pétur Rasmussen. Ansat lektor var Peter Søby Kristensen. Undervisningsassistenter var Guðni Kolbeinsson, Hörður Bergmann, stud.mag. Knud-Erik Holme Pedersen, Lis Pálsson, exam.soc. Lotte Maybom og Ólafur Jónsson.

Der var dalende tilgang til danskfaget, otte studerende startede i efteråret. Alle fortsatte. Der var 30 studerende, der var regulære danskstuderende i studieåret 1978-1979. Der var otte på første år, otte på andet år og 14 ældre studerende. Opdelingen af kurser med separat eksamen medførte hurtigere gennemstrømning, og deraf fulgte, at det samlede antal studerende faldt. Der var fortsat studieophold i Danmark for de studerende.

Danskfaget havde i efteråret 49 timer og 41 timer i foråret. Der var seks obligatoriske kurser med 48 timer og ni valgfrie emnekurser med 36 timer samt tre ugentlige timer til fri afbenyttelse af sproglaboratoriet.

Undervisningen havde følgende fordeling:

Peter Søby Kristensen: Færdighedskursus I, Sprogbrugsanalyse II, Undervisningsmetodik, Perioden 1920-1940, Drama, Børne- og ungdomslitteratur.

Pétur Rasmussen: Færdighedskursus II, Sprogbrugsanalyse I og II, Oversættelse, Borgerlig bevidsthed 1720-1870, Lingvistik.

Bent Chr. Jacobsen: Færdighedskursus I, Sprogbrugsanalyse I, Borgerlig bevidsthed, Psykologi og litteratur, Lingvistik.

Guðni Kolbeinsson: Oversættelse.

Hörður Bergmann: Undervisningsmetodik.

Knud-Erik Holme Pedersen: Almen lingvistik, Sprogbrugsanalyse I og II.

Lis Pálsson: Færdighedskursus II, Sprogbrugsanalyse I og II, Sproglaboratorietimer.

Lotte Maybom: Færdighedskursus I, børne- og ungdomslitteratur, dansk samfundsudvikling.

Ólafur Jónsson: Litteraturteori.

Beretningen oplyser, at studieplanen fra 1977 blev fulgt. Eksamensvalget var mere frit efter den nye plan, og der var overordentlig mange afløsningsopgaver og få traditionelle skriftlige og mundtlige eksaminer. Danskfaget var fortsat uden professor. Og i efteråret 1978 startede tre BA-kandidater med dansk som hovedfag på 2. del ved danske universiteter.⁴⁶ Det var en glædelig udvikling, da der ikke fandtes islændinge med dansk på cand.mag.-niveau (Det danske Lektorat: Beretning for 1978-1979. Fra Pétur Rasmussen).

5. Studieåret 1979-1980

De udsendte danske lektorer var Bent Chr. Jacobsen og Pétur Rasmussen. Ansat lektor var Peter Søby Kristensen. Undervisningsassistenter var: Hörður Bergmann, BA Lotte Maybom, exam.art. Knud-Erik H. Pedersen og Lis Pálsson (*Kennsluskrá 1979-1980*:81ff).

⁴⁶ I efteråret 1977 startede den første islandske studerende på 2. del ved Københavns Universitet.

Studieåret 1979-1980 fortsatte med obligatoriske kurser og valgfrie emnekurser. De obligatoriske kurser fulgte fakultetets bestemmelser. Kursusvalget til studieplanen var en fælles udarbejdelse mellem fakultet, undervisere og studerende.

Sammenfattende om perioden 1972-1980

I 1979 fik Islands Universitet et nyt reglement. BA-eksamen var på 90 enheder, hovedfag på 60 enheder og bifag på 30 enheder samt filosofikum (3 point). Med den nye ændring forsvandt trinnene, som havde været i brug fra indføringen af BA uddannelsen. Det nye system var et pointsystem, og studiet blev vægtes i enheder med obligatoriske og valgfrie kurser på 5 enheder. Det blev muligt for den studerende at søge kurser over faggrænser. Med det nye reglement kræves der til cand.mag.-eksamen BA-eksamen med mindst 60 point i samme fag.

I efteråret 1972 startede Pétur Rasmussen som udsendt lektor, og Laurits Gregersen kom ind som den første ansatte lektor. I 1974 var der tre fastansatte lektorer ved danskfaget, idet der var to udsendte lektorer: Pétur Rasmussen og Erik Skyum-Nielsen samt Peter Søby Kristensen, en ansat lektor. Erik Skyum-Nielsen underviste i 4 år og efter ham kom Bent Chr. Jacobsen. I studieåret 1979-1980 var der tre lektorer og fire undervisningsassistenter.

I perioden blev der givet kurser til dansklærere. Der var et godt samarbejde mellem danskfagets lektorer og dansklærerne i skolerne. Endvidere blev der undervist i undervisningsmetodik med gennemgang af undervisningsmaterialet for realskolen med lærerposten som sigte.

Professoratet var stadig vakant i studieåret 1979-1980. Det var først i 1966, at Halldór Halldórsson, dekan for Det Filosofiske Fakultet, sendte annoncen om de nye professorstillinger til Erik Sønderholm, men som ikke søgte om professoratet.

I årene 1972-1978 var tilgangen syv nye studerende i 1972 og otte i 1978. I mellemtiden var tallene steget, og var større end den danskfaget havde oplevet i fx 1976, hvor tilgangen var 16 studerende.

I studieårene 1972-1974 var undervisningen på ca. 30 ugentlige timer. Danskfagets ugentlige timeantal var kommet op på 48 ugentlige undervisningstimer i studieåret 1977-1978. Med Islands Universitets nye reglement var et fuldtidsstudium beregnet til 12 ugentlige timer for den studerende.

En ny studieplan lå klar i efteråret 1974 med henblik på det nye pointsystem, som var under udarbejdelse. Da Islands Universitets reglement trådte i kraft i studieåret 1979, var danskfaget forberedt med en studieplan, der havde kurser på hver 5 point, og overgangen var smertefri. Der var stor fornøjelse med den nye ordning hos de danske lektorer.

Sammen med en ny studieplan skete der fornyelser i materialet for viderekomne, svarende til det der var foregået på de danske universiteter. I studieåret 1972-1973 blev der undervist i moderne litteratur med henblik på træning i fortolkning som var en nyhed. Pragmatik kom ind som nyt fag med formålet at indøve analyse af sprogbrug og forståelse for kommunikation. Der blev lagt større vægt på træning i sprogfærdighed, og

sprogbrug fik hovedvægten. Med et nyt sprogsyn var faget i mindre grad end før præget af traditionelle dannelsesidelaer.

På Islands Universitet var målet at forberede de studerende i dansk til BA-eksamen, og faget blev i højere grad set i sammenhæng med danskundervisningen i den islandske skole. I efteråret 1974 startede 4. trin i dansk, og BA-eksamen med 4 trin i dansk blev anerkendt som adgangsgivende til 2. delstudiet ved danske universiteter i studieåret 1977-1978. BA-kandidater begyndte med dansk som hovedfag ved danske universiteter i efteråret 1977 og 1978. Cand.mag-eksamen med dansk som hovedfag var en reel mulighed.

Konklusion

I specialet sættes der fokus på danskfaget på Islands Universitet i perioden 1915-1980. Der gøres rede for fagets udvikling fra de første udsendte lektorer kom til landet, indtil der sidst i perioden kom en ny studieordning på Islands Universitet i 1979. Fokus sættes på de udsendte lektorer, undervisningen, de studerende samt fagets rammer og indhold. Der tages udgangspunkt i tilgængelige kilder om faget, især Islands Universitets årbøger, lektionskataloger samt andet materiale fra universitetets arkiv.

Projektet viser, at dansk kulturformidling, er et gennemgående tema i dansk-undervisningen i hele perioden. I begyndelsen var danskundervisningen tilknyttet islandskstudiet og havde i flere henseender fælles træk med danskstudiet på Københavns Universitet. De udsendte lektorer underviste i dansk sprog og formidlede dansk litteratur. Undervisningen byggede hovedsageligt på fagtraditionen i dansk undervist som modersmål. Det hænger sammen med, at undervisningen for det meste, blev varetaget af danskere med cand.mag.-eksamen eller mag.art.-uddannelse i dansk sprog og litteratur.

Den første lektor formidlede dansk sprog og kultur som ved modersmålsundervisningen i Danmark. Komponenter fra fremmedsprogsundervisningen som lydskrift og mundtlig fremstilling var samtidig en del af danskfaget ved Københavns Universitet, og oversættelse findes ikke i lektionsbeskrivelsen. Tidspunktet var 1915-1919, og de studerende havde muligvis en så god baggrund, at det ikke var nødvendigt, at bruge islandsk. Den anden lektor havde et andet syn på undervisningen, og hans undervisning drejede sig primært om litteratur.

I perioden fra 1926-1946 blev der ikke ansat udsendte lektorer, idet det blev foreslået at sende foredragsholdere til landet i stedet for lektorer. I 1939 kom det på tale at få en udsendt dansk lektor, men der var ikke interesse fra islandsk side, da der var stor fornøjelse med foredragsholderne, som kom til landet.

Danskfaget var i Islands Universitets første år et fag uden eksamen. I 1943 startede BA-eksamensordning ved Islands Universitet, og fra 1946 blev der undervist til BA-eksamen i dansk. Formålet med BA-studiet var at styrke de studerendes fagspecifikke kompetencer. Her er der tale om et vist skel i fagets udvikling. Dansk blev undervist som første fremmedsprog på skolerne, men før 1946 fandtes der ikke nogen egentlig uddannelse, der sigtede på undervisning i dansk som fremmedsprog, hvilket betød at lærermangel til stadighed var et problem.

Indtil begyndelsen af 1970'erne var danskfaget i høj grad præget af det traditionelle dannelsesideal. Penumkravene fra 1948-1949 dannede grundlaget for undervisningen, der havde fælles komponenter med undervisningen ved Københavns Universitet. Dvs. dansk sprog og litteratur forbundet med litteraturhistorie samt sproghistorie fra oldtid til nutid. I begyndelsen af 70'erne begyndte et nyt sprogsyn at gøre sig gældende. Litteraturen, som havde været forbundet med litteraturhistorien, blev læst ud fra egen værdi. Det drejede sig stadigvæk om kulturelle forhold, men i en ny sammenhæng. Som noget helt nyt blev samfundsmæssige aspekter en del af undervisningen. Disse ændringer hænger dels sammen med et nyt syn på danskfaget på danske universiteter, dels er der tale om et nyt syn på danskfaget og dets status og funktion som fremmedsprog i Island.

Efter indførelsen af BA-studiet bliver det fremmedsproglige aspekt i danskundervisningen efterhånden mere fremtrædende, hvilket bl.a. fremgår af pensumkravene fra 1948-1949. Her er der primært tale om oversættelser, jf. grammatik- og oversættelsesmetoden og træning i udtale.

Nye fremmedsproglige metoder fremgår klart ved indlæring af udtale i 70'erne. Her står brugen af sproglaboratoriet helt centralt. Det blev taget i brug i danskfaget i begyndelsen af 70'erne sammen med nyt materiale til træning i tale. Her er der tale om indvirkning fra den audiolingvale metode. Opøvelsen af de produktive færdigheder, både mundtlige og skriftlige, havde sin plads i danskfagets studieplan i 70'erne og vidner om et nyt sprogsyn.

I begyndelsen af 70'erne blev ny teoretisk viden del af faget. De kommunikative metoder præges af et nyt sprogsyn, hvor undervisningen satser på, at indlærerne opnår en alsidig kommunikativ kompetence. Sprogbrugerens færdighed i kreativ brug af sproget og øget sprogforståelse kombineret med sociale aspekter fik fokus i undervisningen. Faget pragmatik, som først kom på dagsordenen i året 1972, vidner om det nye sprogsyn. Denne tendens kan konstateres både i danskfaget på Islands Universitet og i danskstudiet på Københavns Universitet. Udviklingen i sprogundervisningen i Island var i takt med udviklingen i Danmark.

At skolerne havde brug for velkvalificerede dansklærere, fremgår klart af kilderne. Dette behov blev imødekommet med undervisning i det nye fag, fremmedssprogsdidaktik. Her med blev der taget skridt til, at de studerende fik kendskab til danskundervisningen på skolerne samt undervisningsmaterialet. Lektorerne arbejdede sammen med de islandske skoler til fordel for de studerende og danskundervisningen.

Fagets udvikling betød, at flere undervisere måtte varetage undervisningen. I begyndelsen af perioden og i de første år efter BA-eksamensordningens indførelse var den udsendte lektor den eneste underviser i danskfaget. I 1980 havde danskfaget tre lektorer samt fire undervisningsassistenter. De studerende havde i de første år efter 1946 tre ugentlige undervisningstimer i dansk, og med det nye reglement i 1979 var det blevet udvidet til 12 ugentlige timer. I perioden 1950-1979 dimitterede ca. 95 studerende med BA-eksamen og trin i dansk, et gennemsnit på tre kandidater pr. år.

I året 1974 fandt ændringer i studiets struktur sted, da man på BA-niveau kunne læse dansk i to år, og i 1979 blev faget udvidet til også at omfatte cand.mag.-niveau. Der gik nogle år inden der kom studerende til cand.mag.-uddannelsen. Der var dog nogle danskstuderende, som kom til at læse på cand.mag.-niveau, om end ikke i Island. I efteråret 1977 og 1978 søgte nogle studerende, som havde afsluttet fire trin i dansk, optagelse på Københavns Universitet. Det resulterede i, at den toårige uddannelse fra Islands Universitet blev anerkendt som adgangsgivende på overbygningen i dansk.

Parallelt med ændringer i fagets indhold kan der konstateres udvikling af studiets struktur. Her er der tale om en tendens, som gjorde sig gældende inden for skolesystemet på alle niveauer. Danskfaget på Islands Unversitet fik ligesom danskfaget på Københavns Universitet en friere studieplan med større valgmuligheder for den enkelte studerende.

Gennem den undersøgte periode kan der konstateres en klar udvikling af danskfagets profil. Fremmedsproglige discipliner og aktiviteter sætter sit præg på faget, og færdighedsaspektet vægtes højere. Sprogsynet er blevet bredere, og der tages højde for undervisning i sprogets sociale sider. Det er dog kulturaspektet, som i høj grad sætter sit præg på faget gennem perioden 1915-1980. Det er en del af sprogindlæringen gennem tiderne og er det stadig i 1980. Således er der en rød tråd med filologisk indhold, hvor sprog og litteratur studeres med henblik på at forstå den kultur, som kommer til udtryk. Færdighed i dansk og forberedelse til undervisning er danskfagets mål i 1980.

IV. Appendiks

A. Interview

Den 20. februar 2006 havde jeg en samtale med mag.art. Pétur Rasmussen udsendt lektor i perioden 1972-1980. Formålet var at få en anden vinkel end den kildematerialet byder på, og det blev Pétur Rasmussen, fordi han var udsendt lektor i den periode, hvor store ændringer fandt sted i undervisningen. Samtalen blev taget op på bånd og findes i udskrift i sin helhed. Samtalen gengives som referat, og det har Pétur Rasmussen læst igennem.

Følgende spørgsmål blev lagt for lektoren: Hvordan opfattede den udsendte lektor sin opgave, hvordan planlagde lektoren undervisningen og på hvilken baggrund. Hvad var målet med undervisningen ved Islands Universitet.

Størstedelen af kandidaterne skal undervise.

Mag.art. Pétur Rasmussen begyndte som undervisningsassistent i efteråret 1970, da danskfaget havde fået tilføjet flere timer. Dengang var cand.phil. Pia Renner Andresen udsendt lektor med én undervisningsassistent, mag.art. Grethe Benediktsson.

Undervisningens planlægning

I 1970 havde faget en forholdsvis ny læseplan uden målsætning, som bestod i at gennemgå et pensum på en rimelig tid. Pensummet hed moderne dansk, dansk sprog, sproghistorie og litteraturhistorien som den lagde sig. Læseplanen kom fra Preben Meulengracht Sørensen, udsendt lektor 1966-1970, lavet som følge af reglementet fra 1965. Rammen om undervisningen var en læseplan og et timeantal. Ældre litteratur skulle gennemgås på to år med 2. og 3. trin, som gik sammen til timer.

Underviserne

Pétur Rasmussen blev udsendt lektor i 1972, og undervisningen fortsatte det første år, efter samme ordning. Faget manglede en kvalificeret medarbejder, så stillingen som professor blev opslået igen, men uden resultat. Laurits Gregersen kom ind som ansat lektor, så der var tre undervisere inklusive Grethe Benediktsson.

Laurits Gregersen rejste efter et år, og til danskfaget kom undervisningsassistenter. Det var problematisk at finde kvalificerede mennesker, så Pétur Rasmussen havde forbindelse både med islandske og danske myndigheder og klagede over forholdene. Det gav bonus. I 1974 havde danskfaget tre lektorer, to danske udsendte lektorer og en ansat lektor. Det islandske undervisningsministerium ville have en professor og en cand.mag.-ordning, men det blev til lektor og en aftale om at sørge for, at man kunne fortsætte direkte på 2. del i dansk i Danmark.

En ny studieordning.

I 1974 blev der lavet en ny studieordning med fire trin. Kurserne blev afmålt efter pointsystemet, som blev taget i brug 1977. Det var ikke problematisk at indordne kurserne under de nye regler. Målet med det fjerde trin var at lave en underbygning til danskfagets 2. del ved Københavns Universitet. For at komme ind på 2. del i dansk var der krav om, at man skulle have så og så mange kurser af en bestemt slags, i en bestemt kombination. Det var krav, der ikke kunne overholdes, fordi der skulle tages hensyn til, at størstedelen af kandidaterne i danskfaget skulle undervise, så den nye studieordning

var en linedans. Resultatet var, at Københavns Universitet ikke ville lave en officiel anerkendelse, men de ville lave en de facto anerkendelse når folk kom med deres eksaminer.

Størstedelen af kandidaterne skulle undervise.

Med den nye studieordning skete der en stor ændring. Det drejede sig om, at faget kommunikation, blev indført som et ganske nyt fag. Det var meget tæt på hvad de gjorde i Danmark samtidig. Det var noget af en oplevelse for alle tre lektorer at opdage, at ad den vej, var det muligt at skabe nogle sproglige forudsætninger for at undervise i dansk, også med hensyn til gymnasieundervisningen her i landet. Det kostede et enormt arbejde, og Pétur Rasmussen er stadig meget glad for det de lavede på det tidspunkt: ”Jeg synes det er noget af det største jeg har lavet i mit liv. Vi kombinerede teoretiske indgangsvinkler med praktiske synsvinkler. Hver eneste gang vi tog et emne op var der altid en uge hvor vi også diskuterede og behandlede emnet i forhold til gymnasieundervisningen. På det tidspunkt dukkede det op, at den praktiske undervisning, blev taget ind i universitetsundervisningen. Det var sådan set ikke andre steder, heller ikke i Danmark på det tidspunkt. Da var vi som på en anden plan. Jeg vil gætte på, at det var Søbys ide, for han kom jo fra gymnasiet.” De tre lektorer havde et frugtbart samarbejde, og der var stor søgning til dansk.

Den udsendte lektors opgave.

Der var ingen regler den udsendte lektor arbejdede efter fra dansk side. Det var sådan set tanken, at den danske lektor skulle sidde i et universitetsinstitut og have lidt undervisning og så i øvrigt forske i landets litteratur og kultur og lave et forskningsprojekt og komme hjem og berige den danske universitetsverden med sin viden.

Til slut

Da Pétur Rasmussen studerede ved Islands Universitet talte han med Preben Meulengracht Sørensen. Han tog sit arbejde alvorligt og mente der var et problem, som skulle løses. Der var mangel af både penge og kompetence. Han arbejdede særligt på at få ansat en professor, under alle omstændigheder en fastansat islandsk lærer. Preben Meulengracht Sørensen fortalte Pétur Rasmussen om en krise, der var i danskundervisningen, efter at Erik Sønderholm holdt op. Dengang startede Laurs Djørup, som på det tidspunkt ikke havde 1. del i dansk. På grund af ekspansionen på de danske universiteter, var det umådelig svært at finde ansøgere til lektorstillingen i Reykjavík. Det gik så vidt med ham, at de studerende til sidst, gjorde oprør, og han fratrådte.

De oplysninger, der fremkommer i interviewet, harmonerer med de øvrige kilder. Af interviewet fremgår, at undervisningen var dansk sprog, litteratur, sproghistoire og litteraturohistorien som den lagde sig, da lektoren startede i 1970. Af interviewet fremgår, at der i undervisningen blev taget sigte på, at de studerende skulle undervise. At der med faget kommunikation skabtes nye muligheder i samarbejdet med skolerne og forberedelsen af de studerende, fremgår ikke af kilderne, men det var en indsats Pétur Rasmussen var særlig tilfreds med. Studieplanen som den foregående lektor havde lavet blev overtaget af den nye lektor i 1970. Det er muligvis sket tidligere også. Det er ikke at se, at den udsendte lektor havde råd eller regler med hjemmefra, som han skulle følge i sin undervisning, og det samme har måske været gældende for flere lektorer.

B. Fortegnelse over lektorer og undervisningsassistenter ved danskfaget i perioden 1915-1980

Udsendte danske lektorer:

Holger Wiehe, mag.art. 1915-1919
Kort. K. Kortsen, dr.phil. 1923-1926
Martin Larsen, cand.mag. 1946-1951
Ole Widding, dr.phil. 1951-1955
Erik Sønderholm, cand.mag. 1955-1962
Laurs Djörup, stud.mag. 1963-1965
Thorkild Damsgaard-Olsen, stud.mag. Efterårssemester 1965
Preben Meulengracht Sørensen, étfagskandidat. 1966-1970
Pia Renner Andresen, cand.phil. 1970-1972
Pétur Rasmussen, mag.art. 1972-1980.
Erik Skyum-Nielsen, mag.art. 1974-1978
Bent Chr. Jacobsen, mag.art. 1978-1980

Ansatte lektorer:

Laurits Gregersen, cand.phil. 1972-1973
Peter Søby Kristensen, mag.art. 1974-1980

Undervisere:

Else Hansen Bjarklind, lærer. 1962-1963
Grethe Benediktsson, mag.art. 1963-1975
Lis Pálsson. 1971-1978
Pétur Rasmussen, undervisningsassistent. 1971 – 1972
Gæsteforsator, W. Glyn Jones. Efterårssemester 1971-1972
Guðrún Friðgeirsdóttir, BA. 1972-1974
Ingibjörg Johannesen, lærer. 1972-1978
Gunna Hofdahl, Bacc.phil.Isl. 1973-1975
Ragnheiður Gestsdóttir, lærer. 1973-1974
Hrefna Arnalds, BA. 1974-1977
Hörður Bergmann, BA. 1974-1978
Ingeborg Donali, cand.philol. 1974-1978
Ingrid Westin, fil.kand. 1975-1977
Klaus Skadhauge, stud.mag. Forårssemesteret 1974
Lotte Maybom, exam.soc. 1975-1980
Guðni Kolbeinsson, BA. 1977-1979
Helga Guðmundsdóttir, stud.mag. 1977-1978
Knud-Erik Holme Pedersen, exam.art. 1978-1980

Litteraturteori:

Professor Óskar Halldórsson. Forår 1973
Lektor Njörður P. Njarðvík, lektor. Forår 1973
Emil Eyjólfsson, licencié ès lettres. Forår 1974, forår 1975
Aðalsteinn Ingólfsson, MA. 1974
Ólafur Jónsson, fil.kand. 1975-1977 og 1978-1979

C. Fortegnelse over dimittender i dansk

1. BA-eksamen i dansk 1950-1979⁴⁷

Årbogen 1949-1950

1. Hjálmar Ólafsson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin og filosofikum 1 trin

1952 maj

2. Ragna Samúelsson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, filosofikum 1. trin

3. Trausti H. Árnason, dansk 2 trin, verdenshistorie 3 trin, pædagogik 2 trin

1954 maj

4. Ólafur Hjartar, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, filosofikum 1 trin

5. Vilhelmina Þorvaldsdóttir, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, pædagogik 2trin

1955 januar

6. Júlía Sveinbjarnardóttir, dansk 3 trin, tysk 2 trin, pædagogik 2 trin (jan.)

7. Rósa Þorbjörnsdóttir, dansk 3 trin, engelsk 2 trin, filosofikum 1. trin

1955 maj

8. Guðmundur Jónasson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, pædagogik 2 trin

9. Jónína Helgadóttir, dansk 2 trin , engelsk 3 trin, pædagogik 2 trin

10. Stefán Már Ingólfsson, dansk 2 trin, tysk 3 trin, engelsk 2 trin, pædagogik 2 trin

1956 maj

11. Hörður Bergmann, dansk 3 trin, verdenshistorie 2 trin, pædagogik 2 trin

1957 januar

12. Einar Pálsson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, filosofikum 1 trin

1958 maj

13. Elín Ingólfssdóttir, 3 trin dansk, 2 trin engelsk, 2 trin pædagogik

1959 maj

14. Erika Friðriksdóttir, dansk 2 trin, engelsk 3 trin

15. Helgi Þorsteinsson, dansk 2 trin, matematik 2 trin, pædagogik 2 trin

16. Ingólfur A. Þorkelsson, dansk 3 trin, verdenshistorie 2 trin, filosofikum 1 trin

1960 januar

17. Ólöf Benediksdóttir, 2 trin dansk, 3 trin engelsk, 1 trin filosofikum

1960 maj

18. Hans Christiansen, 2 trin dansk, 3 trin engelsk, trin pædagogik

1961 maj

19. Arngrímur Sigurðsson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, filosofikum

20. Jóhanna A. Friðriksdóttir, dansk 3 trin, engelsk 2 trin, filosofikum

⁴⁷ først nævnes fag med 3 trin så fag med 2 trin.

1962 maj

21. Ásgrímur Pálsson, dansk 3 trin, engelsk 2 trin, pædagogik taget i foråret 1961
22. Kristín Ól. Kaaber, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, pædagogik
23. Skúli Jón Sigurðsson, dansk 2 trin, geografi 3 trin

1963 januar

24. Guðlaugur Stefánsson, dansk 2 trin, tysk 3 trin

1963 maj

25. Bjarni Aðalsteinsson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, pædagogik taget i foråret 1963

1964 januar

26. Ólafur Jens Pétursson, dansk 2 trin, verdenshistorie 3 trin, pædagogik

1964 maj

27. Ásmundur Jónsson, dansk 3 trin, engelsk 2 trin, pædagogik taget i 1964
28. Eyvindur P. Eiríksson, dansk 3 trin, engelsk 2 trin
29. Halldór G. Ólafsson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin, pædagogik taget i 1966

1965 maj

30. Ásthildur Erlingsdóttir, dansk 3 trin, engelsk 2 trin, pædagogik taget i 1968
31. Kristján Thorlacius, dansk 2 trin, verdenshistorie 3 trin, pædagogik taget i 1967
32. Ólafur Pétursson, dansk 2 trin, engelsk 3 trin
33. Sigrún Gísladóttir, dansk 2 trin, tysk 3 trin, pædagogik taget i 1966

1966 maj

34. Pétur H. Snæland, dansk 2 trin, engelsk 3 trin

1967 maj

35. Pálína Jónsdóttir, dansk 2 trin, tysk 3 trin, pædagogik taget i 1967

1968 maj

36. Guðrún J. Halldórsdóttir, dansk 3 trin, verdenshistorie 2 trin
37. Hafdís E. Ingvarsdóttir, dansk 3 trin, verdenshistorie 2 trin
38. Hrefna Arnalds, dansk 2 trin, svensk 3 trin, pædagogik taget i 1969
39. Kirsten Friðriksdóttir, dansk 3 trin, verdenshistorie 2 trin
40. Sólveig Kristín Einarsdóttir, dansk 3 trin, verdenshistorie 2 trin
41. Vilborg Sigurðardóttir, dansk 2 trin, verdenshistorie 3 trin

1969 januar

42. Stína Gísladóttir, dansk 2 trin, geografi 3 trin

1969 maj

43. Aðalheiður Eliníusardóttir, dansk 2 trin, verdenshistorie 3 trin
44. Herdís Vigfúsdóttir, dansk 1 trin, engelsk. 3. trin, fransk, 2 trin
45. Inga Birna Jónsdóttir, dansk 2 trin, engelsk 3 trin
45. Ólafur Ingólfsson, dansk 2 trin, islandsk 3 trin, biblioteksvid. 1 trin
47. Soffía Magnúsdóttir, dansk 3 trin, biblioteksvid. 2 trin

1970 maj

48. Ásdís Ásmundsdóttir, dansk 3 trin, fransk 2 trin, engelsk 1 trin

49. Ólafía Sveinsdóttir, dansk 3 trin, fransk 3 trin

1971 maj

50. Guðrún Friðgeirsdóttir, dansk 3 trin, norsk 2 trin, svensk 1 trin

51. Ragnhildur Pálsdóttir, dansk 3 trin, tysk 3 trin

1971 september

52. Ólöf Benediktsdóttir, dansk 3 trin, islandsk 3 trin

1972 maj

53. Sigríður Guttormsdóttir, dansk 1 trin, engelsk 3 trin, historie 2 trin

1972 september

54. Aníta Knútsdóttir, dansk 3 trin, fransk 3 trin

55. Kristín Norðfjörð, dansk 3 trin, historie 3 trin

1973 maj

56. Ólöf Helga Guðmundsdóttir, dansk 3 trin, engelsk 2 trin, litteraturhistorie 1 trin

1974 januar

57. Bjarney Kristjánsdóttir, dansk 3 trin, psykologi 2 trin

58. Kristinn Jóhann Sigurðsson, dansk 3 trin, engelsk 3 trin

1974 maj

59. Gunnar Bjartmarsson, dansk 1 trin, engelsk 3 trin, historie 2 trin

1974 september

60. Einar Magnússon, dansk 1 trin, islandsk 3 trin, historie 2 trin

1975 september

61. Guðbjörg Tómasdóttir, dansk 4 trin

62. Halla Valdimarsdóttir, dansk 4 trin

1976 januar

63. Matthías Már Kristiansen, dansk 1 trin, engelsk 3 trin, norsk 2 trin

1976 maj

64. Kristín Oddsdóttir, dansk 3 trin, biblioteksvid. 3 trin

65. Margrét Lúðvíksdóttir, dansk 1 trin, tysk 3 trin, engelsk 2 trin

66. Ólöf Kjaran Knudsen, dansk 1 trin, tysk 3 trin, fransk 2 trin

67. Þóra Kr. Jónsdóttir, dansk 1 trin, historie 3 trin, islandsk 2 trin

68. Þórdís Magnúsdóttir, dansk 1 trin, litteratur 3 trin, historie 2 trin

1976 september

69. Helga Ólafsdóttir, dansk 3 trin, biblioteksvid. 3 trin

70. Ingibjörg Johannesen, dansk 3 trin, tysk 2 trin.

Ásta Lúðvíksdóttir

juni 1977

Auður Hauksdóttir

juni 1977

Brynhildur A. Ragnarsdóttir	juni	1977
Aðalbjörg Björnsdóttir	juni	1978
<u>Elín S. Konráðsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1978</u>
Elísabet Valtýsdóttir	juni	1978
Erla Elín Hansdóttir	juni	1978
Helga Guðmundsdóttir	juni	1978
Helgi S. Sigurðsson	juni	1978
<u>Júlía B. Ingvarsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1978</u>
Lovísa Kristjánsdóttir	juni	1978
Magnús Guðnason	feb.	1978
Málfríður Þórarinsdóttir	juni	1978
Sigrún Magnúsdóttir	okt.	1978
<u>Sigurlín Sveinbjarnardóttir</u>	<u>okt.</u>	<u>1978</u>
Unnur Marie Figved	juni	1978
Valgerður Einarsdóttir	okt.	1978
Þórhildur Oddsdóttir	juni	1978
Ásdís G. Kjartansdóttir	feb.	1979
<u>Jane Marie Pind</u>	<u>juni</u>	<u>1979</u>
Lotte Maybom	juni	1979
Ósa Knútsdóttir	juni	1979
Ragnheiður H. Kristjánsdóttir	juni	1979
Þórunn E. Baldvinsdóttir	juni	1979
Sumarrós Sigurðardóttir	okt.	1979 ⁴⁸

2. Dansk som hovedfag 1979-2006

Halldóra Jónsdóttir	juni	1980
Iðunn Reykdal	feb.	1980
Inga Birgitta Spur	okt.	1980
Jóna Björg Sætran	feb.	1980
<u>Solveig Jónsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1980</u>
Svandís Ólafsdóttir	juni	1980
Þorbjörg Daníelsdóttir	juni	1980
Anna Hulda Norðfjörð	juni	1981
Ágústa Unnur Gunnarsdóttir	okt.	1981
<u>Guðný Jónsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1981</u>
Kristín Steinsdóttir	feb.	1981
Agnes Hansen	juni	1982
Ingunn Anna Jónasdóttir	juni	1982
Elísabet Guðbjörnsdóttir	okt.	1983
<u>Guðrún Einarsdóttir</u>	<u>feb.</u>	<u>1983</u>
Anna S. Árnadóttir	juni	1984
Auður Leifsdóttir	juni	1984
Áslaug Arnardóttir	feb.	1984
Bjarni Þorsteinsson	juni	1984
<u>Eyjólfur Þ. Jónsson</u>	<u>feb.</u>	<u>1984</u>
Hólmfríður Magnúsdóttir	juni	1984

⁴⁸ Fortegnelsen fra 1976 til 1979 er ufuldstændig Da Islands Universitets kilder ikke opgiver de fag det drejer sig om, mangler der muligvis navne.

Steinunn H. Hafstað	juni	1984
Þyri Kap Árnadóttir	okt.	1985
Annetta A. Ingimundardóttir	juni	1986
<u>Ástríður Sif Erlingsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1987</u>
Sigríður Österby	feb.	1987
Arna María Gunnarsdóttir	okt.	1988
Hilda Gerd Birgisdóttir	juni	1988
Jakobína B. Sveinsdóttir	juni	1988
<u>Kristín S. Njarðvík</u>	<u>juni</u>	<u>1988</u>
Guðrún Sigríður Sævarsdóttir	feb.	1989
Pálmi Guðmundsson	juni	1989
Auðunn Bragi Sveinsson	mars	1990
Bergdís Hrund Jónsdóttir	juni	1990
<u>Elsa Ingeborg Petersen</u>	<u>mars</u>	<u>1990</u>
Guðný Sjöfn Sigurðardóttir	juni	1990
Guðrún Ragnarsdóttir	juni	1990
Gunnlaugur R. Jónsson	okt.	1990
Magdalena Margrét Ólafsdóttir	mars	1990
<u>Móeiður Gunnlaugsdóttir</u>	<u>mars</u>	<u>1990</u>
Sif Gunnarsdóttir	okt.	1990
Sigrún Blöndal	okt.	1990
Þorbera Fjölnisdóttir	juni	1990
Helga Jónasdóttir	feb.	1991
<u>Svala Bryndís Jónsdóttir</u>	<u>feb.</u>	<u>1991</u>
Ágústa Pála Ásgeirsdóttir	juni	1992
Helene Havmøller Pedersen	juni	1992
Hörður Óskar Helgason	juni	1992
Inga Jóhannsdóttir	okt.	1992
<u>Jette Margrethe Dige Pedersen</u>	<u>okt.</u>	<u>1992</u>
Jóhanna Bryndís Helgadóttir	juni	1992
Urður Gunnarsdóttir	juni	1992
Guðlaug Jónsdóttir	juni	1993
Jóhanna Gísladóttir	juni	1993
<u>Lovísa Sigfúsdóttir</u>	<u>okt.</u>	<u>1993</u>
Margrét Kolka Haraldsdóttir	okt.	1993
Sif Bjarnadóttir	juni	1993
Arnfríður Arnmundsdóttir	juni	1994
Jens Zvirgzdgrauds	juni	1994
<u>Katrín Jónsdóttir</u>	<u>okt.</u>	<u>1994</u>
Kristín Ólafsdóttir	okt.	1994
Björg Hilmarsdóttir	okt.	1995
Helga Lilja Bergmann	okt.	1996
Aðalheiður Jónasdóttir	feb.	1997
Brynja Stefánsdóttir	okt.	1997
Dagný Emilsdóttir	feb.	1997
Gunnhildur Guðbjörnsdóttir	juni	1997
Ingunn Gylfadóttir	juni	1997
Nanna Þórsdóttir	feb.	1997
<u>Helena Árnadóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1998</u>
Hildur Guðrún Hauksdóttir	juni	1998

Viðar Hrafn Steingrímsson	juni	1998
Ágústa Lúðvíksdóttir	juni	1999
Ástríður Ebba Arnórsdóttir	juni	1999
<u>Bára Sigurbergsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1999</u>
Hafdís Inga Haraldsdóttir	okt.	1999
Rúna Berg Petersen	juni	1999
Stine Munk Rasmussen	juni	1999
Svala Baldursdóttir	juni	1999
<u>Valgerður Ósk Einarsdóttir</u>	<u>okt.</u>	<u>1999</u>
Ása Katrín Hjartardóttir	juni	2001
Eva Björk Jónudóttir	juni	2001
Gerður Hannesdóttir	juni	2001
Anna Margrét Bjarnadóttir	juni	2002
<u>Anna Vilborg Einarsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>2002</u>
Hildur Halldórsdóttir	feb.	2002
Kristín Linda Ragnarsdóttir	juni	2002
Stefanía Björnsdóttir	juni	2002
Þórdís Bernharðsdóttir	okt.	2002
<u>Ida Lön</u>	<u>juni</u>	<u>2003</u>
Kristján Ágúst Kristjánsson	juni	2003
Ástríður Ingibjörg Hannesdóttir	juni	2004
María Stefanía Dalberg	okt.	2004
Björg Ólínudóttir	feb.	2005
<u>Brynja Ríkey Birgisdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>2005</u>
Eva Björnsdóttir	okt.	2005
Guðríður Helga Magnúsdóttir	juni	2005
Lis Ruth Kjartansdóttir	okt.	2005
Margrét Gunnarsdóttir	juni	2005
<u>Marta Guðmundsdóttir</u>	<u>okt.</u>	<u>2005</u>
Stefán Sigurðsson	feb.	2005
Sigurlaug Rúna Rúnarsdóttir	feb.	2006
Guðrún Rannveig Stefánsdóttir	juni	2006
Thomas Ravnløkke Madsen	juni	2006

3. Dansk som bifag 1980-2006

Guðrún Sigríður Helgadóttir	feb.	1980
Laufey Ragnheiður Bjarnadóttir	juni	1980
Erlingur Brynjólfsson	juni	1981
Ingibjörg Sigurðardóttir	juni	1981
<u>Kristbjörg Halldórsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1981</u>
Guðrún Björk Guðsteinsdóttir	okt.	1982
Sveinbjörn I. Baldvinsson	okt.	1982
Þóra Gylfadóttir	okt.	1982
Gyða Jónsdóttir	juni	1983
<u>Guðrún Erla Leifsdóttir</u>	<u>juni</u>	<u>1984</u>
Soffía Auður Birgisdóttir	juni	1984
Erla Jónsdóttir	juni	1985
Guðlaug Dröfn Hreiðarsdóttir	juni	1986
Guðmundur Pétur Matthíasson	mars	1986

<u>Guðrún Þórarinsdóttir</u>	juni	1986
Gunnhildur Kristín Björnsdóttir	mars	1986
Jóna Þorsteinsdóttir	juni	1986
Óskar Helgi Albertsson	juni	1986
Hildigunnur Hjálmarsdóttir	juni	1987
<u>Jóna Ingólfssdóttir</u>	juni	1987
Selma Hauksdóttir	juni	1987
Björg Stefánsdóttir	juni	1988
Jórunn Sörensen	juni	1988
Svanhildur Edda Þórðardóttir	juni	1988
<u>Ellen Sigríður Svavarsdóttir</u>	juni	1990
Hildur Baldursdóttir	juni	1990
Þorbjörg Karlsdóttir	mars	1990
Arnór Gísli Ólafsson	okt.	1991
Rannveig Halldórsdóttir	juni	1991
<u>Kristín Bögeskov</u>	juni	1992
Kristín Hildur Sætran	feb.	1992
Ólafur Jóhannesson	juni	1992
Ragnhildur Blöndal	feb.	1992
Guðrún Sigfúsdóttir	juni	1994
<u>Ingibjörg O. Sigurðardóttir</u>	okt.	1994
Ágústa Pálsdóttir	juni	1995
Heiður Reynisdóttir	juni	1995
Iðunn Leósdóttir	okt.	1995
Birgit Henriksen	feb.	1997
<u>Harpa Rós Jónsdóttir</u>	juni	1997
Sigrún Guðjónsdóttir	feb.	1997
Jóhanna Ingadóttir	juni	1998
Sara Soroya Chelbat	feb.	1999
Ágústa Stefánsdóttir	juni	2000
<u>Herdís Á. Sæmundsdóttir</u>	okt.	2000
Sigríður Eggertsdóttir	juni	2001
Árni Geir Magnússon	feb.	2003
Melanie Astrid Blanck	juni	2004

4. MA-eksamen i dansk 1987-2004

Auður Leifsdóttir		1987
Helga Jónasdóttir	okt.	1994
Aðalbjörg Björnsdóttir	okt.	1995
Margrét Kolka Haraldsdóttir	juni	1998
Málfríður Þórarinsdóttir	feb.	2000
Þórhildur Oddsdóttir	feb.	2004

5. M.Paed.-eksamen i dansk

Elísabet Siemsen	juni	2004
------------------	------	------

Fortegnelse over dimittender med: BA-eksamen i dansk 1915-1968 bygger på Islands Universitets årbøger. BA-eksamen 1969-1976 kommer fra Islands Universitets arkiv

(S.H.Í. DA3:1). BA-eksamen med dansk fra juni 1977 til oktober 1979 er en ufuldstændig liste, da Islands Universitets kilder ikke opgiver eksamensfagene. Dansk som hovedfag og bifag i perioden 1979-2006 er ifølge oplysninger fra Matriklen. BA-eksamen i dansk juni 2006 er fra Islands Universitets Websted. MA-eksamen i dansk 1994-2004 og M.Paed. eksamen 2004 er ifølge oplysninger fra Matriklen.

Litteratur

Publicerede kilder

- Agerskov og Nørregård: *Svensk Læsebog, med sproglære, kommentar og ordliste*. Udg. af Agerskov, Michael og Nørregård, Tage. Kbh., H. Hagerups Forlag, 1907.
- Andersen, Vilhelm: *Dansk litteratur. Forskning og undervisning*. - 3. udg. Kbh., Gyldendals Uglebøger, 1970.
- Andersson, Åke: *Sprogundervisning og sproglaboratorium*. Kbh., Nyt nordisk Forlag Arnold Busck, 1974.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1911-1912. Reykjavík, 1912.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1912-1913. Reykjavík, 1913.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1913-1914. Reykjavík, 1914.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1914-1915. Reykjavík, 1915.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1915-1916. Reykjavík, 1916.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1916-1917. Reykjavík, 1917.
- Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1917-1918. Reykjavík, 1918.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1918-1919. Reykjavík, 1919.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1922-1923. Reykjavík, 1923.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1923-1924. Reykjavík, 1925.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1924-1925. Reykjavík, 1925.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1925-1926. Reykjavík, 1926.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1926-1927. Reykjavík, 1927.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1946-1947. Reykjavík, 1949.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1947-1948. Reykjavík, 1949.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1948-1949. Reykjavík, 1950.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1949-1950. Reykjavík, 1950.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1950-1951. Reykjavík, 1951.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1951-1952. Reykjavík, 1952.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1952-1953. Reykjavík, 1953.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1953-1954. Reykjavík, 1954.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1954-1955. Reykjavík, 1956.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1955-1956. Reykjavík, 1957.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1956-1957. Reykjavík, 1959.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1962-1963. Reykjavík, 1968.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1963-1964. Reykjavík, 1969.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1964-1965. Reykjavík, 1969.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1965-1966. Reykjavík, 1969.
- Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1968-1969. Reykjavík, 1972.
- Árbók Háskóla Íslands 1969-1973. Reykjavík, 1983.
- Árbók Háskóla Íslands 1973-1976. Reykjavík, 1978.
- Árbók Háskóla Íslands 1976-1979. Reykjavík, 1981.
- Auður Hauksdóttir: *Lærerens strategier - elevernes dansk. Dansk som fremmedsprog i Island*. Nordisk Ministerråd. 2001 [2002]. (Tema Nord 2001:600. Kbh.).
- Auður Hauksdóttir: *Dansk som fremmedsprog i de islandske gymnasieskoler*. [Reykjavík], Íslands Universitet, Fremmedsprogsinstituttet, 1990.
- Auglýsing nr. 81, 2 sept. 1965, um staðfestingu handhafavalds forseta Íslands á breytingu á reglugerð nr. 76/1958 fyrir Háskóla Íslands*. I: *Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1964-65*. Reykjavík, 1969.
- Bertelsen, Henrik: *Dansk sproghistorie til Skolebrug 2 b*. 4. udg. Kbh., Gyldendal, 1917.

- Bodil Sahn og Erik Sønderholm: *Dönsk lestrarbók fyrir menntaskóla: með myndum*. 1. Reykjavík, Leiftur, 1961.
- Bodil Sahn og Erik Sønderholm: *Dönsk lestrarbók fyrir menntaskóla: með myndum*. 2. Reykjavík, Leiftur, 1962.
- Botnía*. I: Morgunblaðið 25.6.1919.
- Breyting á reglugerð fyrir Háskóla Íslands nr 47. frá 30. júní 1942. Staðfest 19. sept. 1946*. I: *Árbók Háskóla Íslands háskólaárið 1946-1947*. Reykjavík, 1949.
- Breyting á reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest 10. sept. 1951*. I: *Árbók fyrir Háskóla Íslands 1950-1951*. Reykjavík, 1950.
- Conrad, Fl. og Gregersen F.: *Projekt Danskfagets Universitetshistorie*. Materialesamling. Sektion D: Eksamensforhold i almindelighed. Sektion DD: Danskstudiet. Bind II. Institut for Nordisk Filologi Københavns Universitet 1983.
- Conrad, Fl. og Gregersen F.: *Projekt Danskfagets Universitetshistorie*. Materialesamling. Sektion D: Eksamensforhold i almindelighed. Sektion DD: Danskstudiet. Bind III. Institut for Nordisk Filologi Københavns Universitet 1983.
- Conrad, Fl. og Gregersen F.: *Projekt Danskfagets Universitetshistorie*. Materialesamling. Sektion D: Eksamensforhold i almindelighed. Sektion DD: Danskstudiet. Bind IV. Institut for Nordisk Filologi Københavns Universitet 1983.
- Dagbók. Reykjavíkurdeild norræna stúdentasambandsins*. I: Morgunblaðið 18.12.1917.
- Dagbók. Holger Wiehe*. I: Morgunblaðið 26.4.1919.
- Dagbók. Kort K. Kortsen*. I: Morgunblaðið 16.1.1924.
- Dagbókin. Holger Wiehe*. I: Morgunblaðið 6.10.1915.
- Dagbókin. Fyrirlestrar Háskólans*. I: Morgunblaðið 13.10.1915.
- Dagbókin. Holger Wiehe*. I: Morgunblaðið 2.11.1916.
- Diderichsen, Paul: *Elementær dansk Grammatik*. 3. udg., 5. opl. Kbh., Gyldendal, 1971.
- Dr. J.H.: *Sören Kierkegaard*. I: Morgunblaðið 22.1.1924.
- Dr. J.H.: † *Mag. Holger Wiehe*. I: Morgunblaðið 19.2.1925.
- Dr. Kort K. Kortsen. *BYRJAR FYRIRLESTRA SÍNA I HÁSKÓLANUM UM BÓKMENTASÖGU DANA*. I: Morgunblaðið 21.10.1926.
- Einar Ólafsson: *Brynjólfur Bjarnason – æviágrip*. I: *Andvari*, 121. ár. 1996. <http://notendur.centrum.is/%7Eeinarol/Brynjolfur.html>
- Frá Danmörku. (Tilk. frá sendih. Dana.)*. I: Morgunblaðið 5.3.1925.
- Fánamálið í dönskum blöðum*. I: Morgunblaðið 17.12.1917.
- Forelæsninger og Øvelser ved Københavns Universitet og Den polytekniske Lærestalt i Efteraars-Halvaaret 1896*.
- Forelæsninger og Øvelser ved Københavns Universitet og Den polytekniske Lærestalt i Foraars-Halvaaret 1897*.
- Forelæsninger og Øvelser ved Københavns Universitet og Den polytekniske Lærestalt i Efteraars-Halvaaret 1915*.
- Freysteinn Gunnarsson: *Dönsk-íslensk orðabók*. Endursk. og breytt útg.: Ágúst Sigurðsson, Freysteinn Gunnarsson og Ole Widding sáu um útg.: Reykjavík, Ísafoldarprentsmiðja h.f., 1973.
- Fyrirlestrar dr. K. Kortsens í háskólanum um danskar bókmentir*. I: Morgunblaðið 15.10.1925.
- Gregersen Frans: *Strukturalisme*. I: Gregersen Frans og Køppe, Simo (red.): *Idehistorie. Ideer og strømninger i det 20. århundrede*. Bind 1. Kbh., Forlaget Amanda, 1994.
- Grethe Benediktsson: *Eksamensopgaver i oversættelse fra og til islandsk: Givet til BA-eksamen i dansk maj 1951 til september 1973*. Reykjavík, Bóksala stúdenta, 1973.

- Guðjón Friðriksson: *Ég elska þig stormur – ævisaga Hannesar Hafstein*. Reykjavík, Mál og menning, 2005.
- Guðni Jónsson: *Saga Háskóla Íslands*. Reykjavík, 1961.
- Haraldur Magnússon og Erik Sønnderholm: *Dönsk málfræði og stílaverkefni*: Reykjavík, Mál og menning, 1978., 1. udg. 1957.
- Haraldur Magnússon og Erik Sønnderholm: *Ný kennslubók í dönsku*. Reykjavík: með myndum, 4 b., Reykjavík, Leiftur, 1956-1960.
- Haraldur Magnússon og Erik Sønnderholm: *Danskt-íslenskt orðasafn*. Reykjavík, 1960.
- Haraldur Magnússon; Erik Sønnderholm: *Dönsk hljóðfræði: Ágrip*. Reykjavík, Leiftur, 1962.
- Hegermann-Lindencrone, Cai; Henrichsen, C.L. (red.): *Magister-Stat. Fortegnelse over nulevende candidati philologiae, candidati magisterii, magistri artium og magistri scientiarum*. Udg. af Almindelig Dansk cand.mag. Organisation, Kolding, 1926.
- Henrik Pontoppidan. *Háskólafyrirlestrar dr. K. K. Kortsen*. I Morgunblaðið 7.11.26.
- Henriksen, Aage: *Beskrivelse af faget dansk*, Kritik, nr 27, 1973. I: Mortensen, Finn *Danskfagets didaktik 1. Litteraturformidling i de gymnasiale uddannelser, en bevidsthedshistorisk undersøgelse*. Kbh., Samlerens Forlag A/S, 1979.
- Henriksen, C.L.; Hansen, E. Bjørn og Ravn, J. Øbro (red.): *Magister-Stat. Biografiske Oplysninger om nulevende candidati magisterii 1884 II – 1944 I, magistri artium og magistri scientiarum Febr / 1883 – Jan. 1944*. København, 1945.
- Ísland erlendis. I: Ísafold 6.1.1915.
- Íslenska alfræðiorðabókin. Reykjavík, Bókaútgáfan Örn og Örlygur, 1990.
- Jespersen, Otto: *Sprogundervisning*. Kbh., Det Schubothske Forlag, 1901.
- Jón Krabbe: *Erindringer fra en lang Embedsvirksomhed*. Kbh., Hið íslenska Fræðafélag í Kaupmannahöfn, 1959.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1922-1923* vormisseri. Reykjavík, 1923.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1923-1924* haustmisseri. Reykjavík, 1923.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1923-1924* vormisseri. Reykjavík, 1924.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1924-1925* haustmisseri. Reykjavík, 1924.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1924-1925* vormisseri. Reykjavík, 1925.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1925-1926* haustmisseri. Reykjavík, 1925.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1925-1926* vormisseri. Reykjavík, 1926.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1926-1927* haustmisseri. Reykjavík, 1926.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1926-1927* vormisseri. Reykjavík, 1927.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1946-1947* haustmisseri. Reykjavík, 1946.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1947-1948* haustmisseri. Reykjavík, 1947.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1947-1948* vormisseri. Reykjavík, 1948.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1948-1949* haustmisseri. Reykjavík, 1948.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1948-1949* vormisseri. Reykjavík, 1949.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1949-1950* haustmisseri. Reykjavík, 1949.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1949-1950* vormisseri. Reykjavík, 1950.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1950-1951* haustmisseri. Reykjavík, 1950.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1951-1952* vormisseri. Reykjavík, 1952.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1953-1954* vormisseri. Reykjavík, 1954.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1954-1955* haustmisseri. Reykjavík, 1954.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1957-1958* haustmisseri. Reykjavík, 1957.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1958-1959* haustmisseri. Reykjavík, 1958.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1958-1959* vormisseri. Reykjavík, 1959.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1959-1960* vormisseri. Reykjavík, 1960.

- Kennsluskrá Háskólaárið 1960-1961 haustmisseri.* Reykjavík, 1960.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1960-1961 vormisseri.* Reykjavík, 1961.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1961-1962 haustmisseri.* Reykjavík, 1961.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1961-1962 vormisseri.* Reykjavík, 1962.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1962-1963 haustmisseri.* Reykjavík, 1962.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1962-1963 vormisseri.* Reykjavík, 1963.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1963-1964 vormisseri.* Reykjavík, 1964.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1964-1965 haustmisseri.* Reykjavík, 1964.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1964-1965 vormisseri.* Reykjavík, 1965.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1965-1966 haustmisseri.* Reykjavík, 1965.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1965-1966 vormisseri.* Reykjavík, 1966.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1966-1967 haustmisseri.* Reykjavík, 1966.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1966-1967 vormisseri.* Reykjavík, 1967.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1967-1968 haustmisseri.* Reykjavík, 1967.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1967-1968 vormisseri.* Reykjavík, 1968.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1968-1969 haustmisseri.* Reykjavík, 1968.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1968-1969 vormisseri.* Reykjavík, 1969.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1969-1970 haustmisseri.* Reykjavík, 1969.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1969-1970 vormisseri.* Reykjavík, 1970.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1970-1971 vormisseri.* Reykjavík, 1971.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1971-1972 haustmisseri.* Reykjavík, 1971.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1971-1972 vormisseri.* Reykjavík, 1972.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1972-1973 haustmisseri.* Reykjavík, 1972.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1972-1973 vormisseri.* Reykjavík, 1973.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1973-1974 haustmisseri.* Reykjavík, 1973.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1973-1974 vormisseri.* Reykjavík, 1974.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1974-1975 haustmisseri.* Reykjavík, 1974.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1974-1975 vormisseri.* Reykjavík, 1975.
- Kennsluskrá Háskólaárið 1979-1980.* Reykjavík, 1979.
- Kortsen, Kort K.: *Sören Kierkegaard.* Jakob Jóh. Smári íslenskaði. I: Þættir úr menningarsögu dana –II. Reykjavík, Gefið út að tilhlutun íslands-deildar dansk-íslenska félagsins. MCMXXIII.
- Kryger, Niels: *Uddannelse og pædagogik. I: Modersmålsundervisningen. Rapport fra Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet.* Kbh., 1981.
- Kvistgaard Jakobsen, Leif og Larsen, Fritz: *Sprogfærdighed: forståelighed og korrekthed.* I: Glahn, Esther; Kvistgaard Jakobsen, Leif og Larsen, Fritz (red.): *Fremmedsprogpædagogik.* Kbh., Gyldendal, 1977.
- Lög um Háskóla Íslands, nr. 77/1979 og Reglugerð fyrir Háskóla Íslands, nr 78/1979.* Stj.tíð. A, nr. 77/1979. Sérprentun nr. 386. [Reykjavík: Dómsmálaráðuneytið], [1979].
- Matth. Jochumsson: *Hr. Holger Wiehe.* I: Morgunblaðið 27.7.1916.
- Modersmålsundervisningen. Rapport fra Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet.* Kbh., 1981.
- Mortensen, Finn Hauberg: *Danskfagets didaktik 1. Litteraturformidling i de gymnasiale uddannelser, en bevidsthedshistorisk undersøgelse.* Kbh., Samlerens Forlag A/S, 1979.
- Mortensen, Finn Hauberg: *Danskfagets didaktik 2. Litteraturformidling i de gymnasiale uddannelser, en bevidsthedshistorisk undersøgelse.* Kbh., Samlerens Forlag A/S, 1979.
- Nútiðarbókmentir Dana.* I: Morgunblaðið 22.1.1925.

- Politikens Nudansk Ordbog*. 2. bd. 14. udg., Kbh., Politikens Forlag, 1990.
- Politikens Retskrivnings- og Betydningsordbog*. 1. udg., Kbh., Politikens forlag, 1994.
- Prófkjöfur til BA-prófs. Úr 52. grein reglugerðar fyrir Háskóla Íslands*. I: *Árbók fyrir Háskóla Íslands háskólaárið 1948-1949*. Reykjavík, 1950.
- Rechnitzer, Vibeke; Wagner, Johannes: *Nye medier i Fremmedsprogsundervisningen*. I: *Grundbog i Fremmedsprogspædagogik*. Kbh., Gyldendal, 1989.
- Reglugerð fyrir Háskóla Íslands. Staðfest á ríkisráðsfundi 30. júní 1942*. I: *Árbók fyrir Háskóla Íslands háskólaárið 1941-1942*. Reykjavík, 1943.
- Reglugerð fyrir Háskóla Íslands*. Reykjavík, 1960.
- Reglugjörð fyrir Háskóla Íslands 9. okt. 1912*. I: *Árbók Háskóla Íslands fyrir Háskólaárið 1912-1913*. Reykjavík, 1913.
- Risager, Karen; Holmen, Anne og Trosborg, Anna (red.): *Sproglig mangfoldighed – om sproglig viden og bevidsthed*. Adla, Foreningen for anvendt sprogvidenskab i Danmark, 1993.
- Richards, Jack C., *Approaches and methods in language teaching: a description and analysis* /Jack C. Richards and Theodore S. Rodgers. Cambridge, Cambridge University Press, 1986.
- Ritgerð um Reykjavíkurlífið*. I: Morgunblaðið 5.3.1926.
- Sigfús Blöndal: *Holger Wiehe. Nogle Mindeord*. I: Berlingske Tidende 2.3.1925.
- Sigfús Blöndal: *Íslensk-dönsk orðabók* (Reykjavík 1920-1924), Ljósprentuð í tveimur hlutum fyrri hluti A-L. Reykjavík, Íslensk-danskur orðabókarsjóður, 1980.
- Sigfús Blöndal: *Íslensk-dönsk orðabók* (Reykjavík 1920-1924), *Hovedmedarbejdere: Björg P. Blöndal, Jón Ófeigsson, Holger Wiehe: Supplement 1963* /Red.: Halldór Halldórsson og Jakob Benediktsson; *Medarbejdere: Árni Böðvarsson og Erik Sönderholm*; Udg. af Íslandsk-Dansk ordbogsfond, 1963.
- Sigríður Dúna Kristmundsdóttir: *Björg. Ævisaga Bjargar C. Þorláksson*. Reykjavík, JPV Útgáfa, 2001.
- Skyum-Nielsen, Erik: *Fiktiviteten*. I: *Modersmålsundervisningen. Rapport fra Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet*. Kbh. 1981.
- Sonne Jakobsen, Karen; Risager, Karen; Kristiansen, Marianne: *Mellem tradition og modernisering- om fremmedsprogenes historie og funktion i gymnasiet*. I: Kristiansen, Marianne; Risager, Karen og Sonne Jakobsen, Karen (red.): *Umoderne sprog? : om fremmedsprog i gymnasiet*. Kbh., Gyldendals Sprog-bibliotek, 1984.
- Sonne Jakobsen, Karen: *Fremmedsprogsundervisning og institutionshistorie*. I: Kasper, Gabriele og Wagner, Johannes (red.): *Grundbog i Fremmedsprogspædagogik*. Kbh., Gyldendal, 1989.
- Steinþór Guðmundsson: *Reykjavíkurdæld norræna stúdentasambandsins*. I: Morgunblaðið 16.4.1916.
- Styhr, C.H. og Øllgaard, H. F.: *Filolog- og Magister-Stat. sluttet 31. December 1906*. Kbh., 1907.
- Søderberg, Anne-Marie: *Tekstanalyse - i faghistorisk og didaktisk perspektiv*. I: *Modersmålsundervisningen. Rapport fra Institut for Nordisk Filologi, Københavns Universitet*. Kbh., 1981.
- U.M.F. Reykjavíkur. I: Morgunblaðið 19.5.1916.
- Wagner, Johannes: *Moderne fremmedsprogsundervisning og den faglige tradition*. I: Eriksen-Benrós, Jette (red.): *Vaasan Yliopiston Julkaisuja. Tutkimuksia No 183. Språkvetenskap 26. Rapport från seminariet. Att undervisa nordiskt i Finland*. Hanaholmen kulturcentrum, Esbo. 29.-30.10.1993. Vasa, 1994.
- Wiehe, Holger: *Reykjavík*. u.å. Findes i Landsbókasafn.

- Wiehe, Holger: *Íslandsminni* [nótur] I: *Sönglagasafn Óðins*; 19--?
Wiehe, Holger: *Fáninn*. I: Morgunblaðið 22.12.1918.
Wiehe, Holger: *Frumnorrænir og fornsænskir leskaflar*. / Holger Wiehe safnaði. Reykjavík, 1918.
Wiehe, Holger: *Om islandsk tonekunst og musikliv*. I: *Dansk-islandsk Samfunds Smaaskrifter*. Kbh., 1921.
Widding, Ole; Magnússon, Haraldur og Preben Meulengracht Sørensen: *Íslensk-dönsk orðabók*. Reykjavík, Ísafoldarprentsmiðja, 1976.
Widding, Ole: *Dansk lydbeskrivelse*. S.I. 1957?

Upublicerede kilder

S.H.Í.: Skjalasafn Háskóla Íslands (Islands Universitets Arkiv)

- Skjalasafn Háskóla Íslands, Gjörðabók háskólaráðs.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspékideild 1961-1969. Danskí sendikennarinn 1961-1962.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Bréfasafn rektors, BA4:1, Heimspékideild 1961-1969.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Danska 1968-1990.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1974-1975.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1976-1977.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Danska 1968-1990. Det danske Lektorat. Beretning for 1977-1978.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Gjörðabók heimspékisdeildar Háskóla Íslands 1911-1951.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Kennsluskra heimspékisdeildar 1911-1933, DH2.
Skjalasafn Háskóla Íslands, Prófbók heimspékideild, B.A. próf 1943-1969.
Skjalasafn Háskóla Íslands, DA3:1, Skrifstofa H.Í. (Erla Elíasdóttir), 1962-1976, Skrá yfir útskrift eftir deildum.

P.Í.: Þjóðskjalasafn Íslands (Islands Nationalarkiv)

- P.Í., Skjalasafn Háskóla Íslands, BA1:4 VIII Húsmál 1914-1917.
P.Í., Skjalasafn Háskóla Íslands, BA1:1 I Háskólinn 1914-1928.
P.Í., Skjalasafn Háskóla Íslands, BA1:4 XIII kennsla 1914-1928.
P.Í., Skjalasafn Háskóla Íslands, BA1:1 Embætti og sýslanir 1914-1926.

Matriklen, Islands Universitet

Fortegnelse over dimittender i dansk fra Islands Universitet 1979-2006 ved Brynhildur Brynjólfssdóttir, Matriklen.

Privat arkiv

- Det danske Lektorat: Beretning for 1972-1973. Fra mag.art. Pétur Rasmussen.
Det danske Lektorat: Beretning for 1973-1974. Fra mag.art. Pétur Rasmussen.
Det danske Lektorat: Beretning for 1975-1976. Fra mag.art. Pétur Rasmussen.
Det danske Lektorat: Beretning for 1978-1979. Fra mag.art. Pétur Rasmussen.

Tekster fra internettet

Alþingi, <http://www.althingi.is/cv.php4?nfaerslunr=292>

Fortegnelse over dimittender i dansk forår 2006, <http://hi.is/page/brautskraning240606>

Háskóli Íslands, <http://www.hi.is/id/1001802>

Heimastjórn, Forsætisráðuneytið. <http://heimastjorn.is/dansk/forsida/nr/104>

Lauge Hansen, Hans (red.): De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet.
Københavns Universitet, u.å.

<http://www.staff.hum.ku.dk/lauha/IDENTITE/hvidbog.htm>

Interview

Mag.art. Pétur Rasmussen, dansk udsendt lektor 1972-1980, taget 20.2.2006.